

1937
10/2/10

ఆంధ్ర రమణీ మణులు

ఇంకను ఎంతో అభివృద్ధిపొందవలసిన మాట నిజమే. ఆంధ్ర దేశమభ్యున్నతిని జెంద వలసిదియు నత్యమే. అంత మాత్రమున ప్రకృతపు అభివృద్ధి గనపడకపోదు. గత కాలముతో, ప్రక్కరాష్ట్రములతో పోల్చి చూతము. కాలానుగుణ్యముగ ఆంధ్రులభివృద్ధి - అన్ని శాఖలందును - గాంచుచునే యున్నాడు. అభివృద్ధిని గాంక్షించి రాత్రిం బవళ్లు కృషిచేయు స్త్రీ పురుషుల ప్రయత్నమే దీనికి కారణము. ఆవిధముగ దేశాభివృద్ధికి జాత్యభివృద్ధికి పాటుబడు పురుషులను గూర్చి మేమిప్పుడేట ప్రస్తావించ దలంచుకొనలేదు. స్త్రీలను గురించి మాత్రమే.

ప్రకృతముట్లు పాటుబడుచున్న రమణీ మణులు ఎక్కువ. వారిపద్ధతు లొకటిగాక పోవచ్చును. పథములు భేదింపవచ్చును.

వారందు కువయోగించు సానుగ్రహివేరుగానుండవచ్చును—సాంఘికాభివృద్ధికివి అత్యవసరములనుమాట మరువకూడదు—కానిగమ్యస్థానముక్కటియే. ఇప్పుడు ఆంధ్రాభ్యుదయముగోరి నిరంతరము కృషిసూపు వారిలో కలముచేబట్టి సంఘములోని కల్మషముల ఖండించి, సహృదయుల సానుభూతిని సంస్కారములపై బరపు రమణీమణులు గలరు. పాండిత్యమునుబడసి, విజ్ఞానమును విరివిగ గడించి విద్యావిహీనులకు సాదర పూర్వకముగ దాని నొసగు ప్రతిభాశాలురున్నారు.సాంఘికోన్నతికి అడ్డపడు అలవాటులను అనాచారములను తుద ముట్టించ బట్టు బట్టి చట్టముల మూలముననైన సంఘమును సరిదిద్ద బూను సాహసీకులుగలరు. అభివృద్ధిని గాంక్షించుచు ముందంజవేయ వెఱచి

యున్నవారికి ధైర్యముగొలుప తామే నిష్ప్రయోజనముగు నిర్బంధముల త్రొవ్వి యాదర్శప్రాయలైన వారునుగలరు. వివిధకష్టముల బడి విద్యాలయములసాపించి యావజ్జీవము వానిని నిర్వహించుచు విద్యావ్యాప్తిని గావించు విద్యుషీమణులు గలరు. అట్టి సంస్థల ప్రోత్సహించువారును గలరు. మాతృదేశదాస్య శృంగులమును దృఢ ఆత్మత్యాగులై స్వాతంత్ర్యసమరమున కురికి అద్భుతమైన సహనము సాహసముజూపి ఆంధ్రమూల హృదయమున సగ్రస్థానము సంపాదించుకున్న స్త్రీ రత్నములు గలరు. రాజకీయములందు పాల్గొని పరిపాలన బాగుచేయ పాటుబడువారును గలరు. విద్యాగంధ మిసుమంతయు లేకున్నను, మానవ సేవయే మాధవసేవయనుట నెఱింగి బీదసాదల కెంతయోసాయమొనర్చుచు, సత్రముల గట్టించి బావులు త్రవ్వించి తీరని సాయమొనర్చువారునుగలరు. ఇతను నన్నియో విధముల పాటుబడువారును లేకపోలేదు.

వీరందఱిని ఆంధ్రులందఱు నెఱుగకపోవచ్చును. ఆయాప్రాంతములవారు మాత్రము అట్టి అభ్యుదయ కృషికుల నెఱిగియుండవచ్చును. ఇదే విదేశములందైనచో, ఆ రమణీమణులగురించి దేశమంతయు నెఱింగియుండును. అట్టివారిని తెలుసుకొనుటకు వారు కావలసినన్ని సదుపాయములు కలిగింతురు. అభ్యుదయ కాంక్షితులై యుండవలసినది విధిగాని దానినిగూర్చి యందఱు నెఱుగవలసిన పనియేమి అనుప్రశ్న జనింపకూడదు. జనించినను నిఱవదు. వారికృషిని

సేవనుగుర్తించిన ఇతరులు వారి నాదర్శముగా నుంచుకొందురు. అది వారివలె పాటుబడజేయ నుత్సహించును. అంతియ కాదు. సంఘమునకు దేశమునకు ఇంతటి మేలొనర్చిన వ్యక్తులును, వారికృషియు కాలగర్భమున క్రమముగా నెఱిగిపోవలసినదేనా? వారిచరిత్రలు సిగ్గుగానుండివారికృషి ఇతరులకు మార్గదర్శకమైయుండవలసిన యావశ్యకతలేదా? ఇట్టి రమణీమణుల చరిత్రలెన్నో కాలగర్భమున గలసిపోయినవి. ఉపేక్షించిన ఇవుడును అంతియే.

మేరువుడు ఆంధ్రాభ్యుదయమున కేవిధముగ నైనను పాటుబడుచున్న ఆంధ్రస్త్రీ రత్నముల చరిత్రలు వారి ఛాయాచిత్రములతోబాటు (Who is who in Andhra Desa) ప్రకటింప సంకల్పించితిమి. దానిలో చేరదగిన వారి యోగ్యతయొక్కటే సేవదేశసేవ, జాతిసేవ, సంఘసేవ. వారు పండితులుగానిండు, పామరులుగానిండు, ధనికులుగానిండు, దరిద్రులుగానిండు. వారికందు స్థానముండును.

కావున గృహలక్ష్మిపాఠకులు, గృహలక్ష్మ్యుల యభివృద్ధినిగోరు స్త్రీపురుషులెల్లరు అట్టివారి చరిత్రలను సేకరించి, క్లుప్తముగ, వారి ఛాయాచిత్రములతోబాటు పంప ప్రార్థించుచున్నాము. వారి చరిత్రలందు వారి కృషికి ప్రాధాన్యమియ్యవలెను. అతితయోక్తి వాసనకూడ లేకుండవలెను. ఆంధ్రులందఱు మా యుద్యమమునకు తోడ్పడి ఆంధ్రరత్నదీప్తిని ప్రజ్వలింపజేయుదురని ఆశించుచున్నాము.

= వి చిత్ర వ్యాఖ్య =

“అట్లైన ప్రతిబాలుడును సన్యాసియగును, లేకున్న అబలయగును. అహింసాపద్ధతులతో పోరాడుటకుకూడ పౌరుషము, manliness, కావలసియున్నది. మనబాలురకు పౌరుషము చాల కొద్దిగనున్నది. ఉపాధ్యాయులు వారిశిక్షకులో నైనచో నున్నదిపోవును.”

శ్రీయుత వార్కిగారు విద్యాశాఖమంత్రి గారికి కార్యదర్శి. వారు ఇటీవలనే దక్షిణ దేశములో నంచారము ముగించిరి. వారొకచో Co-education నుగూర్చి, ఒకేపాఠశాలలో స్త్రీపురుషులను నియమించుటను గూర్చి ఉపన్యసించిరి. వారిఅభిప్రాయముల సారాంశమిది.

మాధ్యమిక పాఠశాలలలోని బాల బాలికలకు ప్రత్యేకపాఠశాలలు ప్రత్యేక విద్యావిధానము అవసరము. వానియందు ఉపాధ్యాయుల నియమింపవచ్చును. కాని ఒకటి. బాలురందఱు ఆడంగులుగా, effeminateగా, తయారు గావలసియున్న ఉపాధ్యాయులను నియమింపవగును. బాలురు ధీరులు గావలసినచో ఉపాధ్యాయులనే నియమింపవలయును. ‘నా కుమారుడు కాన్వెంటుస్కూలులో ఉపాధ్యాయులనుచే శిక్షపొందినాడు. ధీరత్వమంతయు గోల్పోయినాడు. అందుచే నీవుడు వానిని ఉపాధ్యాయులక్రింద నుంచితిని.’

అవును ఆసథలో నొకరులేచి ‘ప్రాథమికపాఠశాలలలో ఉపాధ్యాయులనే యుండవలెను. ఇది మహాత్ముని ఆశయము’ అనిరి. వార్కిగారు దానికి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. “అట్లైన ప్రతిబాలుడును సన్యాసియగును.

లేకున్న అబల-భీరువు - అగును. అహింసా పద్ధతులతో పోరాడుటకుకూడ పౌరుషము, manliness, కావలసియున్నది. మన బాలురకు అది కొద్దిగనున్నది. ఉపాధ్యాయులు వారిశిక్షకులైన ఉన్నదిపోవును.”

‘అయితేలు’ ‘కానీలు’ చాలా అపాయకరమైనవని అంటారు. వార్కిగారి అభిప్రాయాలతో మొదటి వేరాలోని విషయముల నడక అందులోవచ్చు ‘కాని’ వఱకు సరిగానున్నది. తరువాత మనమే బండిని ఆపవలసినచ్చినది. కారణములు కావలసినన్ని.

నెపోలియనువంటి వీరాధిపీరులున్నారు. శివాజివంటి రాజసింహులున్నారు. మహాత్ములవంటి లోక్మేకకపూజ్యులున్నారు. వీరందఱు ఏకకంఠమున అన్నదిది. “బాల్యమున మాతృదేవత శిక్షణముచేతనే మే మియున్నతికి రాగలిగితిమి.” అంటే బాల్యమునందు మాతలు - మాతృస్వరూపులగు మానిసులు - శిక్షనిచ్చుటవలనే వారు భావిజీవితములందు ప్రసిద్ధులయిరి. కాని ఇంతవఱకు వార్కివలె వచించి రికార్డు స్థాపించినవారులేరు.

భావిపౌరులుగా నుండదగిన స్త్రీలు బాలురకు నేర్పదగిన విషయము లెఱుగుదురు. బాలురును అల్లరిగుణములనువీడి సదభ్యాసముల నేర్చుకొనెదరు. వినయవిధేయతలు

కలిగియుండురు. అంతమాత్రము వారు ఆడంగులుకారు. అబలలుగారు. సన్యాసులు ముమ్మాటికిగారు. పౌరుషమునగా పెరిగిపెద్దయ్యిన తరువాత సన్యాసమును, ససత్వమును ధైర్యసాహసములతో నెదుర్కొనుట యగును. ఇది బాల్యముననే వ్యక్తికరింపబడుట కవకాశము లరుదు. ఉపాధ్యాయులుగాని ఉపాధ్యాయునులుగాని పౌరుషమును పోగొట్టుటకు తెచ్చిపెట్టుటకు అశక్తులైయున్నారు. కారణము స్వప్తము. వారిరువురు నిరుపయోగ విద్యావిధానములతో నుపాధ్యాయవర్గమును తండ్రిపతండ్రిముగా తయారుచేయుచున్న బోధనాభ్యసన పాఠశాల కర్మాగారములందలి సామగ్రిలే.

సరియే. ఆ విషయమటుండనిండు. మాతృశిక్షణలేని బాలుడు భావి జీవితములో పేరు ప్రఖ్యాతులు పొందజాలడని - పరిపూర్ణ పౌరుషముక్తుడు కాడని - మహాత్ములు గుర్తించియున్నారు. మాతృమూర్తియగు స్త్రీ విద్యావిషయమున వెనుకబడియుండుటచేతనే భారతజాతి బానిసత్వమున బడి మ్రగ్గుచున్నదని వాకొనుచున్నారు. పాశ్చాత్యప్రపంచము విద్యావ్యాప్తియందు విరివి గాంచినది. విజ్ఞానమున పరిణతి సంపాదించుకున్నది. ఈ విషయమునందు వారి యభిప్రాయమెట్టిది? చూడుడు. బాలబాలకుల స్వభావమును అతిసులభముగ గుర్తించు వారు స్త్రీలు. వారికి అక్కరతో ఓపికతో నన్నిసంగతులు బోధించువారు స్త్రీలు. పాఠమిక పాఠశాలలందు ఉపాధ్యాయత్వమున వారికి మొదటి 'ఛాన్సు'. అందుకే పాశ్చాత్యులకు కాన్వెంటుస్కూళ్లు ఎక్కువ.

ఉపాధ్యాయులచే క్రమశిక్షణ బొందిన పాశ్చాత్యలేమైరి? ఏమైననగుదురు గాక; సన్యాసులుగాలేదు. చవటలుగాలేదు. చచ్చుపెద్దమ్మలుగాలేదు. ధైర్యసాహసములకు, - పౌరుషమునకు పౌరుష మధికమై అనాగరికకార్యములకు - ఆదర్శప్రాయులుగా నున్నారుగదా? దీనికి సమాధానమెయ్యది? ఇది పాశ్చాత్యులకే ప్రాచ్యులకు పనికిరాదందురా?

నాటికి నేటికూడ మనదేశమందు ఉపాధ్యాయులు లరుదు. ఫలితమేమి? - మాతృమూర్తి అవిద్యావతియైనందుననే భారతజాతి నిరీక్షణమైనది. శారీరకముగా మనము చర్మములుగప్పిన అస్థిపంజరములము. మానసికముగా బానిసత్వము పూర్తిగా వంటబట్టినది. ధైర్యసాహసములమాట - పౌరుషముమాట - దైవమెఱుగును. ఉపాధ్యాయులచే శిక్షణబొందిన పాశ్చాత్యులు అనాదిగా పౌరుషపరిపూర్ణులైన పురుషులచే బాల్యమున శిక్షణబొందిన ప్రాచ్యులను శతాబ్దములనుండియు పిడికిట నుంచుకొని నులిమివేయుచున్నారుగదా? వార్కిగారి తత్వము దానికిమరును?

ప్రభుత్వము మారినది. ప్రజలహక్కులు గుర్తింపబడినవి. ఆశయము లనుసరింపబడును. అని విద్యావిషయములో గంపడాశతో నున్నారందఱు. మోమోటమువీడి తెప్పవలసినచో వార్కిగారి యాశయములు

ప్రభుత్వము మారినది. ప్రజలహక్కులు గుర్తింపబడినవి. ఆశయము లనుసరింపబడును. అని విద్యావిషయములో గంపడాశతో నున్నారందఱు. మోమోటమువీడి తెప్పవలసినచో వార్కిగారి యాశయములు

పాకీపిల్ల

అస్వాభావికములు. సత్యదూరములు. కాని సభ్యురాలు ఇంతవఱకు దీని కసమ్మతి మా సమ్మకమొకటి. ఈ యాశయములు దెలుపని కారణమేమో వారిట్టివాని కెడ కార్యదర్శిగారివి మాత్రమే. విద్యాశాఖ మీయదలంచిరా? తమ్ముగాదని యూర మంత్రిగారివి కావు. కాగూడదు. కుండదలంచిరా? ఈ సందేహములుదీర్చి విద్యావతులైన సోదరీమణులు, శాసన వారు బాధ్యులు.

పాకీపిల్ల

శ్రీ “ఉభయభాషాప్రసీదా” జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రిగారు

“ఉదయం నుమారు ఏడుగంటలవుతుంది. బహుశేషస్తోంః పాకీపిల్ల. పద్నాలుగేండ్లుంటాయి. చేతిలాచీపురుకట్ట. చంకతోచింపిరికట్ట. బాలభానుడు తనకేళికాల్లా, ఆమెమలాల్నిస్తున్నాడు. భగవతి వసుంధర అడుగడుగుకు ఆమెనిన్ని పాచాల్ని ముద్దు పెట్టుకుంటున్నది. కవితచూచుని పౌదయంకదిలింది.”

తనసుఖమువీడి తోడిసోదరుల, సౌఖ్యమునకే జీవితసర్వస్వమును వ్యయించి, ఏవమెరుగని నీ యమాయికపు, ప్రేమ లోతెరుగజాల దీస్వార్థలుబ్ధజగతి. నీవవిత్రప్రకృతి స్వదేవోపకృతికి, ద్రోవచూపించెలే మహాత్ములకుగూడ, భరతజనయిత్ర ప్రేమంపుపసిడిముద్దు, తొలుదొలుత నీవె యందుకొందువుగదమ్మ!

చీపురునొక్కచేత నొకచేతను చింపిరిగంపబూని యీ పాపపు గుప్పలూడ్చిరవు బాలిక! చీదరలేదె సుంత? నీ యోషికచూచి మెచ్చితలయూచు జగత్పిత కన్నుగొల్కులక దేవకుదేవకుల బయలుదేరె నవే నులివెచ్చబాష్పముల్.

ఆకల్పాంతము నీప్రశాంత దినచర్యల్ నిత్యన్లీడ్ర వి త్వైకప్రేమ మహాప్రబంధముకు మా చా పోని వ్యాఖ్యానముల్ “పాకీదాని”గ నాడిపోనుకొను నీపాపిష్టలోకంబు నీ బాకీ నీర్పుకొనంగలేదు - జగదంబా! జన్మజన్మాలకున్.

“పాకీపిల్ల”వలంబు నిన్ను నిరసింపక జూతురమ్మా! స్వయం పాకస్వాములు కొంతనుంది - అది యేకావంబూ మూన్నాళ్లలో నే కన్నుల్తలకెక్కి వెన్నగన కీ నిర్భాగ్యదామోదదుల్, పాకీదేగద మాకు మాజనని మాబాల్యంబులో సోదరీ! మాతృస్నానము డక్కగొన్నయది యుపకృత్యూర్తిలోకావ - ఊ హాతీతప్రణయాధిదేవతకు పుణ్యక్షేత్రమైపోయె నీ చేతోవీధి - పరార్థచింత గుపదేసించుక భవదస్వత్తి - ప్ర భ్యాతంబైనది నీప్రవృత్తి - ఇవిగోనమ్మా! నమోవాకముల్.

ముక్తి

స్వర్గతుల్యమగు ముక్తి అమూల్యమగు వస్తువు. ముక్తియొక్క యింద్రజాల మహిమ మానవహృదయమును అనాదినుండియు వశీకృత మొనర్చుకొనియేయున్నది. సాంసారికకలహములుగాని, సాంఘికకల్లోలములుగాని, జాతీయవిప్లవములుగాని యీ ముక్తిగమ్యమును చేర్చు సాధనమాత్రములే. కాని యీ ముక్తిభావము కవి కల్పనలలోనే కాంచదగునా లేక వాస్తవికప్రపంచమునకూడ లభ్యమగు వస్తువా?

కారాగారము మానవజాతికి చిరపరిచితము. కారాగార పవిత్రమహిమను అనేక కవిశేఖరుల లేఖనలు వర్ణించియున్నవి. అదికవి వాల్మీకి సుధామధురమును, అమరపరిశ్రమును అగు రామాయణ మహాకావ్యమునందు అశోకవన నిర్బంధిత, పతి విరహాతుర, సతీకుల శిరోమణి యును సీతాదేవియొక్క కరుణామూర్తిని చిత్రించియుండెను. గుమ్మడిదల దుర్గాబాయమ్మగారు పూజ్యతమదగు కృష్ణదైవా యనుడు నిర్వాసితపాండవుల వనవాసాశ్లాఠవాసజీవితమును రసనాహినియగు తన కవితయందు సువర్ణాక్షరముల లిఖించియుండెను. ఇంతియే గాదు. లీలామానుచ విగ్రహాదగు శ్రీకృష్ణభగవానుని జననము కారాగారమందే కల్పించి ఆ కవితమహర్షి తన పవిత్రమగు కవిత్యమును లోకపూజ్యమొనరించెను.

మానవప్రకృతియే సత్వరజస్తమోగుణము లనెడి కృంఖలములలో బద్ధమైయున్నది; మరియు సాంసారిక, సాంఘిక, జాతీయజీవములను నాగపాశములచే ఆచ్ఛాదితమైయున్నది. స్పృహ్యదినుండియు మానవుడు విహికాముష్మికమాలకు దూరుడైభగవన్నియమములకు ఘోరమగు విక్రోహ మొనర్చు యుద్ధఘోషణమునుసల్పుచున్నాడు. ఈ బంధీకృతజీవనముయొక్క చిరతరార్థ

వాదమును అనేక భావనారూపములలో యుగయుగములనుండియు కవిశ్రేయల కావ్యజాలమందును, శిల్ప శ్రేష్ఠుల చిత్రములయందును స్పష్టముగ అంకిత మొనర్పబడియున్నది. మానవమాత్రుల శృంఖలాబద్ధహృదయములనుండి వెలువడు ఆర్తవాదమును తమతమ కవిత్యముల ద్వారమున గంభీరముగ వ్యక్తపరుపగల్గిన కవిశిల్పులే విజయగు శూరులు. ఈ భయంకరమగు బందీజీవనము నుండి మానవాత్మనిత్యము భయమందుచునేయుండును. కాని భగవన్నియతి ప్రకృతినియమములనుండి తప్పించుకొనుట మానవమాత్రులకు సాధ్యమా? క్షణభంగురములగు నీ మాయాజాలముల తగుల్కాను నిచ్చలేనప్పటికిని భగవన్నియమానుసారము ఆత్మార్పణ మొనర్పవలసియేయున్నది.

స్వర్గతుల్యమగు ముక్తి అమూల్యమగువస్తువు. ముక్తియొక్క యింద్రజాలమహిమ మానవహృదయమును నాదినుండియు వశీకృత మొనర్చుకొనియేయున్నది. సాంసారిక కలహములుగాని సాంఘిక కల్లోలములుగాని, జాతీయవిప్లవములుగాని యీ ముక్తిగమ్యమును చేర్చు సాధనమాత్రములే. కాని యీ ముక్తిభావము కవి కల్పనలలోనే కాంచదగునా లేక వాస్తవిక ప్రపంచమునకూడ లభ్యమగు వస్తువా?

చమునకూడ లభ్యమగు వస్తువా? ముక్తి యొక్కద? ఈ ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తర మొసగజాలు పామర్యము గలవారెవ్వరు? ఆధునిక విజ్ఞానప్రమత్తమగు ఆమెరికా యూ? లేక యూరప్ ఖండమా? నవనాగరిక ప్రపంచమున ప్రచలితమగు నూత్న భావముల ప్రభావమా? సామ్రాజ్యవాదమా? ముక్తి యెట్లు పొందబడును అను తేసారమా నేడు ప్రతివ్యక్తి హృదయమును కలవరపరచుచున్నది. కాని యీ ప్రశ్నకు సమాధానము పురాణముకాలమందే తత్వజేర్తలగు మహాబులులు చెప్పియుండిరి. కృష్ణభగవానుడే గీతయందు ముక్తిసాధనోపాయము నుపదేశించియున్నాడు.

ఈ శతాబ్దమందు లోకపూజ్యుడును, శాంత మూర్తియును అగు మహాత్మాగాంధీ ముక్త్యపాయమును తన ఆదర్శబీరితమందు దెప్పియున్నాడు. సహాయుడు, క్షిప్తు మున్నగు మహాపురుషులును, బుద్ధుడు, టాలస్తాయినంటి తత్వజేర్తలను బోధించియున్న ముక్తిసాధనములన్ని మహాత్మాజీ నిత్యాచరణమున ఆవలంబించియున్నాడు. ఆత్మశక్తి, సత్యాగ్రహముల సహాయంపడలే కాదుక్రొధాది అరిమద్యర్థమునుండి మనోవేగమును తప్పించుకొనుచు, భావిమఖశీలితము నాశించి లోకకల్యాణార్థమై వర్తమానదుఃఖముల నాలింగన మొనర్చుకొని గాంధీమహాత్ముడు మానవులకు ముక్తికి దారిమార్పెడి పవిత్రస్వర్ణద్వారమును తెరచి యున్నాడు. ధనమే పుణ్యదేవతమి, గంట త్రాగికాలము పుచ్చు కేవలదేవతమి, సమస్త ప్రాణులనుకూడ ఆ సింహద్వారమునుండి నడచుటకు సమానమైన హక్కు కల్గియున్నాడు. ముక్తిని వాంఛించు ప్రతి వ్యక్తియు ఆహింసా విరాగ్య శాంతిభావముల కాటపట్టగు పవిత్రపతాకమును ఈ సింహద్వారము చేరుటకు ధర్మపవనసియున్నది. యంత్ర విజ్ఞానప్రతిష్ఠితములును, ధూమకేశంకితములును ఆగు యూరప్, ఆమెరికా సభ్యులు భారతవర్షముయొక్క యీ

పవిత్రతరుణమును సర్వస్వనయనములతో తిలకించుచున్నవి. సర్వజగత్తు నేడు దీనావస్థయందుండెడి భారతదూమి సబ్బు ఆహింసాయుతమగు ముక్తిసమరమును తేప్పచాలవక చూచుచున్నది. ఈ యుగసంధి యీ సంగ్రామముయొక్క సామీప్య భవిష్యత్కర్మమున యునిడియున్నది. ప్రపంచమునందు ఈ నూతన కాంతి, నూతన సభ్యుత, నూతన ఆదర్శములు అను సజ్జనసంతానమును ప్రసరింపుటకు విశ్వమోహినియగు భారతమాత అనుపమవేదన శాంతియుతమగు పర్యవసానము నందవలసియుండును.

బ్రహ్మాండమగు నీ విశ్వమందు ముక్తిబంధనములు, లీలామాలములు. జ్ఞాని, చింతాశీలుడు, సుముక్షువునగు పురుషుడే యీలీలలకు పరిచిరుడు. అట్టి పురుషుడు బంధనములందున్నను ముక్తినే ఆనుభవించుచుండును. ముక్తుడైయున్నను బంధనమునందున్నట్లే భావించుచుండును. హృదయోకములు నానికి సమానములు. మాతృగర్భమునుండి కిశువు భూపతనమైన నాడే భయంకరప్రపంచక మను కారాగారమున బంధీకృతుడగుచున్నాడు. బంధనములుగా భావించిన అన్నియు బంధనములే. మాతృకిరములందు కిశువు ప్రేమబద్ధుడగుటయును ఒక బంధనమే. కాని యీ వివిధబంధనములలో పరస్పర తారతమ్యము గలదు. సాధారణ మానవమాత్రుడు ముక్తిసంపాదనమునకై వివిధములగు విశ్వప్రయత్నము లొనర్చి తన మకుట ఫలితముగ నీప్పితార్థము పొందినను అట్టిముక్తి చిరస్థాయిగ నిలుచునది గాదు. సంసారబంధనమునుండి విముక్తుడగుట బహుదుష్కర్మము. నిజముగ మానవ సంఘము ముక్తి వశేషించునెడల ఆనేక యుగములు సాధనచేసినగాని సిద్ధిపొందనేరదు. ఎట్టిసాధన యొనర్పవలెను? ఆత్మశుద్ధి, నిష్కామ కర్మలద్వారా అహంభావమును ఆత్మత్యాగ మను యజ్ఞసందమగ పూర్ణావస్థి చేయవలసియుండును. మనోదార్పణముతో కూడిన మానవుడు కారాగారబంధనములకు

గృహలక్ష్మి

భయకంఠుడగు నేని వాని భయము రక్షాపర్వ భ్రాంతి వంటిది. కాని భయంతులగువారు కారాగార మను నాగపాశముల విక్రియమున్నను, ఆత్మయంద ముక్తి ననుభవించుచునేయున్నారు. ఏలన ముక్తి యను విశాలగగనభాగము వారి చిత్తజగత్తుపై పరివ్యాప్తమై యున్నది. ముక్తి ధ్యాననీయమగు వస్తువు. హృద యాంతరాళమునుండియు బాంఘనీయము. ఏదివనున మానవదృష్టి సభ్యతాజగత్తున వెలిగించిన ప్రభాతరవి కిరణముల నాలాకించిననో నాటినుండియు మానవుడు ముక్తి నుందరీప్రేమకు బద్ధుడైయున్నాడు. విపత్తు లును, కఠోరపాదలును సహించి, ధనమానప్రాణముల నర్పించి ముక్తికాంతను పలచుచుండెను. కాని నిజ ముగ నాతడు ముక్తికాంతప్రేమను చూరగొన గల్గెనా? లేదు. కాంచనమును పొందుటకు బదులు కాంచును పొందగల్గెను. బోటి ప్రాణులయం దొక్కడు సఫలప్రయత్నుడు కానోపడు. అట్టివానిని మహాపురుషునిగా నెంచవలసియుండును. దుర్లభమగు ముక్తియొక్క కల్పితాదర్శము నారాధించి సర్వ పరిత్యాగియగుటకంటె ఆధ్యాత్మికదృష్టితో సాంసారికశృంఖలముల నుపేక్షించకయే ముక్తిసాధన చేయు వాడు ధన్యతముడని నా తలంపు.

నేటి ప్రపంచమున ఏపురమడు భారతవర్షము

యొక్క ముక్తిసాధనార్థము భారతీయులకందరకు కష్టసహనమున ఆదర్శప్రాయుడయ్యెనో యే పురుషుడు భారతదేశమునందలి ఆ బాల వృద్ధ మును మృత్యుంజయులను చేయు మహాదన్యమును లక్ష్యముగ నిడికొని తపస్సు నొనర్చుచున్నాడో ఆ గాంధీమహాత్ముడు ముక్తికాంత యను స్వరాజ్యమును హస్తగత మొనర్చుకొనియున్నాడు. కారణమేమన, స్వరాజ్య మను మనోహరదర్శము, నుందరమునుకల్పన ఆతని చిత్తరాజ్యమున వ్యాపించియున్నది. ముక్తియొక్క రుచి రాష్ట్ర నైతికతీవనమునందే బంధీకృతమైయుండ లేదు. తేవలము లౌకికబంధనములనుండి కలుగు ముక్తి ఆధ్యాత్మికముక్తితో సమానము కాజాలను, దక్షిణాఫ్రికా కారాగారమునందుండియుగూడ మహాత్మాజీ ముక్తియొక్క ఆస్వాదనమునుండి వంచుటకు కాలేదు. ఎంతమందియో యుగప్రవర్తకులు, మహా పురుషులు, కర్మవాదులు, ధర్మవీరులు, జ్ఞానవీరులు భయంకరమగు అస్వాధీనత సనుభవించుచున్నను, మృత్యువేదికయందు నిలిచియున్నను, అంధకారమగు కారాగృహమందుండియు, నిర్వాసితదండనకు లోబడి యునుగూడ ముక్తిసాధింతునండి వంచుటలు కాలేదు. అనేకములగు ధూరవిపత్తులను బాధలను నెదుర్కొని, అంతరాత్మయందు ముక్తినిబొంది మహాత్మరమగు సత్యాగహదర్శమును జగత్తునకు చాటిరి.

పశ్చాత్తాపము

(వివోది)

ఆయనంతశాంతిమయ సాధాంతరమును విడిచినుఖత్వప్లవే నీగభీరనిత్య ఘూర్ణమాన మహోదధి గోయోంటి.

* * *

లీలగ్రీడిప మిత్రులు వేరటంచు రాజసాధమ్ము మించుకులాయవదము నీడిచను దెంచివాడ నీవివినయునకు.

నిర్మలమనోజ్ఞ చంద్రికన్ నిండజేసి నెలుగుకొఱకు తపించి యీవిలయకాల తిగ్మ కిరణాతపంబున తిరుగుచుంటి.

* * *

వెదకుకొనకుండ తిండి లభించున నెడి వేడుక, స్వతంత్రముహిత జీవితమువిడిచి ఈయయోమయపంజర మెన్నుకొంటి.

మీ యిండ్లు మీరు జేయునట్లు

కొన్ని యిండ్లు మంగళకరముగాను, కొన్ని వేరుగాను నుండుటకు కాపురము జేయు స్త్రీ కారణము. తమవతుల గౌరవించుటకుగాను తగినవారి నింటికి పిలుపించు పెంతునవశ్యమని తెలివి. స్త్రీ లెరుగుదురు. దానికి సరియైన కాలము “టీ” పుచ్చుకొనే సమయమే. శాంతినొనగొండియా “మాటలలో చమత్కార సామర్థ్యముల ప్రేరేపించును. మంచి స్నేహితులు చేరెదరు. అటువ “టీపార్టీ” వాడుక యారంభించుము - దానికి శ్రేష్ఠమైన ఇండియా “టీ” పువయోగించుము.

“టీ” జేయు క్రమము: శుద్ధమైన వేడినీరు. కొంచెము వేడి చేసిన శుద్ధపాత్ర. ఒక ట్యాప్ “టీ” యొక్కొకరిని, మొత్తముగా తొక ట్యాప్ యధికముగాను పాత్రములో వేసి, లాగుగా మరుగుచున్న నీటిని పోయవలెను. 5 నిమిషములు తాళి, కప్పులలో పోసి, పాలు, చక్కెర చేర్చవలెను.

పా ర మా ర్థి క మై న పా న ము — ఇం డి యా “టీ”

Keep your health!

LODHIRA

For Ladies Ailments

BEST Uterine Tonic

KESARI KUTEENAM
MADRAS

‘సుందరి’

(సౌందరసందము)

‘పక్ష’

అర్చితము నుభయభూమివలన గతమ సర్వాభ్యుత్థాను యత్
విశామోహ్యదయస్య యురజనసా యస్మిన్నచోర్యగ్రహ
కాలేవావరణాభ్యుత్థానకాలే యత్ ప్రేమసా కే శ్చిత్తమ్
భద్రమ్ తస్య మహామధస్య కథమ ప్యేకమహి తత్ ప్రార్థ్యతే.

—భవభూతి.

అరముకాని ‘భావకవిత్వము’ ఆంధ్ర వాఙ్మయలతకు వేరుపురుగునటు సర్వధా నిక్కువము. ఈ కవిత్వాభిప్రాయద్భావ లన్నియు నొకటియు. విపరీతములును. భావన యందును కవితయందును నూత్నత్వము పెదజల్లుచు సర్థవంతముగా పదములనేర్చి కూర్చి తీర్చి దిద్ది యతిసులభమగు శైలిలో ప్రబంధముల నాంధ్రలోకముఁకుఁ బ్రసాదిం చిన ఇటీవలి వారిలోఁ దిరువతికవులు ముఖ్యులు. వీరిశిష్యు లెందఁడెందఁజోయెనో విధాల నాంధ్రభాషామతల్లిని గై సేతలో నర్చి పూజించియున్నారు. వీరిలో నశ్వా తులు శ్రీ కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు, పింగళి లక్ష్మీకాంతముగార్లు.

ఈ జంటకవులు పదునేడేండ్లకు మున్ను ‘తొలకం’ యను భావగర్భితమైన చిన్ని పోత్తమును ఆంధ్రలోమువకుల సమ్మోచి యెల్లర మన్ననలఁగన్నారు. శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు దానికిఁబీఠికవాయుట తద్గ్రంథప్రాశస్త్యముచెప్పక చెప్పరున్నది. ఈ పదునేడేండ్లకాలముగో వారి భావనాశక్తి

మిక్కిలి పరిపక్వావస్థదాల్చిన తరువాతనే ‘ఆంధ్రావని మోదము’ బాకయున్నట్లు ‘శాశ్వ తము’గులుచు సమూల్యముగు నీ ‘సౌందర సంద’ గ్రంథరాజమును గురువులు శ్రీ చెల్ల పిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి కంకితముగాఁ బ్రసర్పి యున్నారు. ఏతద్గ్రంథప్రకటనానంత రము గ్రంథకర్తలగు నీకవులుపోదిన యభి నందనలు సహస్రాధికముగా నుండెననుట సర్వజనవిదితము.

‘సౌందరసందము’లోనికథాసంగ్రహమిది. అనుకూలవతి భార్య సుందరితోఁ గ్రీడలు నలుపుచున్న సందఁడు, భిక్షకయు యేతెంచిన బుద్ధదేవుని పిలుపు వినిపించుకొనకున్న నాబుద్ధభగవానుఁడు వెల్లిబొగ్గా, నది విని మిక్కిలివఁతపించి తిరుగా బుద్ధునిలిచికొని రానేగుట. బుద్ధుఁడు మరల నింటికివచ్చి భిక్షగొనొల్లమి సూచించుటయేగాక నం దుని దనవెంట నిహారమనకుఁదెచ్చి దీక్ష యొసఁగుట. ఎన్నార్లకును దిరిగిరాకున్న భర్త తుదకు సన్న్యాసమును స్వీకరించెనని యరసి యిందుకు మొదట బుద్ధునిదూషిం

గృహలక్ష్మి

చియుఁ దుట్టకుదకుఁ దాగును తొడ్ధసన్నాసినిగాఁజేరి యనాధరక్షణమునకుఁ బూనుకొనుట. బుద్ధునిమహాత్మ్యముచే నీయిర్వురును ధర్మసోదరీసోదరులుగ నొకహరిజనులవాడలోఁగలసికొని తొడ్ధధర్మలతను జెంచి పోషించుటకు బద్ధకంఠగులయి దేశికస్వామికి గళమ్మలెత్తి జయముపాడుట. ఇది యిందలి కథ. దీనను సుందరీవృత్తాంతము క్వాచిత్రముగా విమర్శింపఁబడినది.

సందునకు సుందరి యాదర్శధర్మవత్ని. వీరి 'పలుకులే నేతలు నెమ్మనములొకటై' యుంటచేఁ బ్రణయకలహము కలిగినను అదిచాలనే ఘోరమైనదిగాదు. ఇట్టివి 'వలపుల కల్పకల్లికి దోహదక్రియల'ట. కావుననే సుందరి చెల్వనకు సందుఁడు కైమోపు చేయుచు

“రాగరంజిత మన్మతోరత్నమింత
యంతకలము లొనరించి యింతి ! దీక్ష
కంఠహారముగావించు” ననియు,
“వెలఁది ! యీరాగలతలు పుష్పించుకట్టు
లీమతోరథములు ఫలియించుకట్టు
దరులొలపిపారు నీమమతాప్రపంతిక
జీలిపోదము పెఱతలంపేల మనకు” ననియు,

ప్రేమశిఖుపానరతులమై చరించుటకు నుద్యమింప గోరుచున్నాఁడు. వీరి ప్రణయము అతి పవిత్రమగుటచేతనే “భూతసంతాన నవీన సృష్టివర్ణిణామ”మని వా కొనఁదగియున్నది.

వీరిట్లు “కూరుములనాడుచుఁ బాడుచు” నుంక బుద్ధజేవుఁ డక్కడికి భిక్షయి యరుగు దెంచి“య స్తినా స్తియను వల్కెందుక విసగ

రామి”చే తన దారింబడిపోయెను. దీనినొక యూడిగవుఁగాంతవలన సందుఁడు పిదప విని వశ్యాత్తప్రచయి యన్నను దిరిగి తోడ్తెచ్చుటకు నేఁగుదునన్నది విని సుందరి యీక్రింది విధమున పలుకుట యెంత స్వాభావికమో యుచితమో గమనింపుఁడు:

నామతోనాథ! నానిధావత్తు! నాదు
కంఠహారమ్మ! నాకమంగవశెఱంగ!
గురుచరణవేద కావంపనరుగు నిన్ను
వెట్లువారింతుఁ, గాక నిన్నెట్లుపడుతు.

విరహ మేమాత్రమును సహింపనిది 'విశేషకమ్ము తడియాటకమ్ము' జనుదేరగా వలె'నని భర్తను బ్రార్థించినది. దానికతఁ డియ్యకొని వెలఁదిపై రక్తివెన్వసుక కఠని లాగుచున్నను బుద్ధగతమైన పెనుభక్తి ముందుకులాగఁగా వలెఁడుగదలినాఁడు. బుద్ధజేవుఁడుచు నేదోవిధముగ సందుని విహార ముచేర్చి వాసనావరంపరలు మాయుటకును దివ్యవిజ్ఞానకళిక సిద్ధించుటకు నుపదేశము మొదలుపెట్టి సందునకు దీక్ష యీఁబంచి నాఁడు. దానికవలయు యన్నములు సేయు చుండ బుద్ధశిష్యునకు సందుఁడు

“దరమడిగి నాకరీరము
తరుణీమణి పుచ్చుకొనియెఁ దపపాస్త్రుగ, నే
దురితముపాలైపోవగా
పరధకమును నిచ్చవెంట వాడితివేణ.”

అని జాలితో బల్కినాఁడుగాని తనకు దీక్ష తప్పినదిగాదు. ఇట్లనిట్లుండ నటసుందరి యెంతో విలపించుచున్నది. తెప్పపాటంత

నేపు విరహమునే తాళని యీమె యిట్టి దీర్ఘ విరహమును సహించుటకల్గ.

“ఈజారిజామఁ, బడపడి
వాకారిజామఁ, గలయి వంతటజామఁ
గాదను, నగునాయను, గా
నీ దండింపకయె విడుతు నేయిలని ననుకొ.”

కొంత నేపు తరువాతఁ దొయ్యలి సెట్టవరుండి

“మవనులో మనకుగలిపి, మాటలోన
మాటయిమిగిల్పి, యెరిమయె మమకెనెఱపు
తీవి తేళ్ళుఁడిట్లు వందించెనన్నుఁ,
గలరవాకంటె మందభాగ్యులుజగన్.”

యని వెక్కుచు నేవ్వఁదొడంగె. తన ‘కనుఁ
దమ్ముల మోము నీడలఁజూచెడివానిఁ, గను
నన్న మెలంగెడివానిఁ’ దెచ్చువారికి‘మాడలు
మాన్యములిచ్చి మెప్పింతును వేయనేల
కనిపించెదఁ బ్రత్యుపకారభావముఁ’ అని
వలువిధముల వాపోవుచున్నది. ఇంతలో
నందుని “బాడనరయఁ జనిన చేడివచ్చె”ను.
అంతే—నాథునిగుఱించిన ప్రశ్నలఁ గురియిం
చినది. “వచ్చుచునున్నవాడె? తెలుపక
గదవే, ప్రియుడింతనేపు దానెచ్చటనున్న
వాడె, నినునేమనె, నేటికీ దామసిం చెనే”
యని వలుభంగుల నడిగిన దానికిఁ బ్రతిలేదు.
అప్పుడే లేనిపోని పిచ్చిపిచ్చి తలఁపులు

“అతని క్రమలయిన కేత్రాంచలములె
చెప్పచున్నవివాని దుశ్చేష్టికమును
అయిన నోటవచింపుమేమనియె నతఁడు
రానుపొమ్మనెనో, కానరాఁదొచెలియ |”

తన అపోహలు నిజమాయని “నోటవచింపు
మేమనియె నతఁడు” అనిప్రశ్న. నిజమేయగు

నని “రానుపొమ్మనెనో”యని యొక సమా
ధానము — ఒకవేళ తనశంక యనాస్పదంబే
యగునని యాశ. బహుశః ఆ చేడియకు
భర్త ‘కానరాఁదొ’ యేమో! ఈభావము
లొకటివెంటనొకటి యంతరములేక ఊ
ఊము మనమున తఱుముకొని వెడలిసవి.
మానసికప్రవృత్తి నింతసుందరముగ, నిక్కు
వముగ, జ్ఞతించిన కవు లిటీవలి వారలలో
నాకు గనబడలేదు. సరే — గురుఁడేవుఁడు
తనవెంటఁబిలిచికొని యేగి యుండునని
నిశ్చయించి భర్తనిట్లునుచున్నది.

“జౌరా! యభినయవిద్యా
పారంగత! వంచకాతివంచ! రసభా
వారంభప్రతిహత వి
చార! సాహర్ద భక్త్య పయవిహారా!”

దీనికిఁగారణము బుద్ధభగవానుఁడే యయి
నను “గురు నేమనుటకు నోరురాక,
యల్లంతన మెత్తని కినుకతోడ గౌరవమెన
సెడివాళ్ళముల నతని నిట్లనియెంచి”నది.

“పిట్టలుగా మృగములుగాఁ
బుట్టుండని కాపమిచ్చి పోగుడదో, మే
మట్టే జంటంబాఱుక
చెట్టుల గుట్టలనుబట్టి జీవింతుముగా”

యని మిక్కిలి పదగుచున్నది.

“కాలముచెల్లి పశ్చిమము
భిమ్మునఁబ్రాయపుఁ బ్రాద్దొకింతలో
చాలంగ మన్నపెద్దలు, భ
వక ప్రతిపాదిక ధర్మమార్గ వింత
తాంకితాక్కులై, తెలిసి,
దారసుతాదుల మజ్జించినక

బోలు ; నిట్లుబాప్పిరివి,

ముగ్ధమృదుతుట పించెగోయటల్."

యని మనస్సులో వాదించుకొనుచున్నది -
వినువారెవ్వరు ?

అక్కడ బౌద్ధవిహారములో నందుడును
మొదట నెంతెంతో విలపించి విలపించి
గురునితో వాడులాడి

"లేశప్రసన్నమై మనసు

తల్యవహించెను, కోకమాహముల్

దూరములై భవాంధువునఁ

యాలినకీపుల మధ్ధరింపఁగాఁ

గోళపుట్టె, దొంటివల

హర్మికే దవ్వలనిల్చినదెడలఁ,

బూరుషులెల్ల వర్జ్యులయి

బోటులుమాత్ర మవర్జ్యులౌదురే."

యని వినయముగాఁ బ్రార్థించి గురునిచే
నొననిపించినాడు.

ఇట్లుండఁ గొన్నాళ్లకు సుందరియు "ధన
కనకవస్తువాహన వనితా తనయాస్త్ర బంధు
వర్గమునెల్ల గొనకొని త్యజించి గౌరవ
మువివరుమార్గమ్ముఁబట్టుపుణ్యులఁదలఁచు"
చు, బుద్ధ "శిష్యులలో నెల్లరకంబు ముందు
ప్రౌఢయేశ్వరుని భావించికొని సెబాసని
మెచ్చు"చుండెను. అంత నొకనాటిరేయి
యెల్లవారును నిదురించిన తరువాత నందుని
ప్రియవృత్తాంతమును రహస్యితనము ప్రోది
రాచిల్లకు చెప్పనారంభించినది. ఈచిరుక
వృత్తాంతము కొంత యస్వాభావికముగా
నున్నది. కష్టసుఖముల నెదుటివారిలోఁ
జెప్పకొనుటగలదు ; లేక మనముననే తల

పోయటకలదు ; కాని నడిరేయిని చిల్క
యొద్దకరిగి తలపులు త్రవ్వట స్వాభావిక
మనిపించుకొనదేమో ?

"అతఁడు విహారకుద్యములఁ జేరించు భా

వములకుఁ బ్రాజార్యముకొనవ్వఁ

దగవఁటేమను, వెచ్చెలీ ! తనకుఁగాని

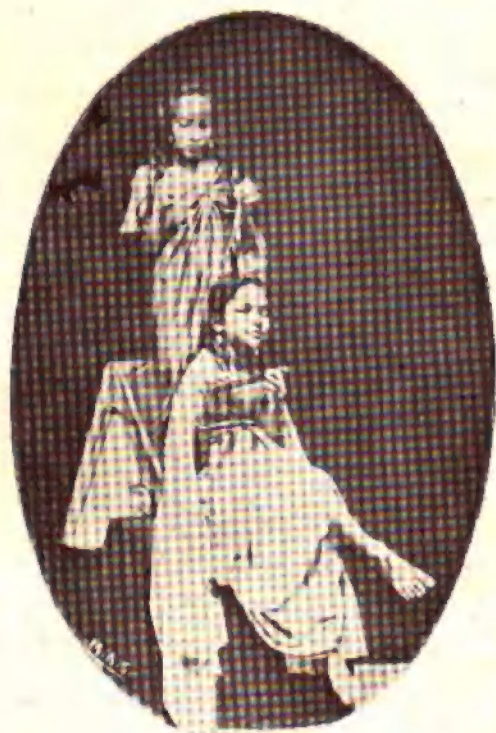
భాగ్యమిది నాకుమాత్రము యోగ్యమటవె ?

ఆదవులకునేగి యిట్లు నాకదనినెన,

వయ్యదవి కేవళమ్ముఁ జేయవఁటేమను ?"

అని యతిదీనముగా మంతనమాడుచున్నది.
తరువాత నొకనాఁడు గురునిపంపునవచ్చిన
నొకభిక్షకుఁడు సుందరియింటికి నేఁగుదెంచి
యామెకు దీక్షనొసంగెను. నాటినుండి
"దినదినము నాదయామయి దీనజనులఁ
బిలువనంపించి యిలువేలుపులకుఁబోలె భక్తి
మైనర్పణానఁగి, యాభణరరాజిఁ బండి
యిచ్చును బ్రీతినంభావనముల" దిన
ములుగడపుచుండ నొకనాటి సందేహిక
టిని నొకబాలకుఁడు తనకొంగుఁబట్టిలాగుచు
వెలివాడకుఁ దీసికొనియేఁగెను. అక్కడనే
నందుడును ఆ బాలకునితల్లికి మరణానన్తకు
నుపచారముల చేయుచుండుటఁజూచి 'ప్రా
ణమా' అని సుందరి పలుకరింపసాగెను
గాని 'ప్రా' మాత్ర పర్యవసన్నములగు
నెలుఁగులుగళమ్ముఁ దగులఁ, దామెట్టకేలకు
గచ్చాచిబుద్ధం శరణమటంచు ననిరి. ఆ
వెలివాడలో నాతల్లి మరణించుచు తన
కూతు హస్తమ్మునందునకును, కొమరుని
హస్తమ్ము సుందరికిని నొసంగెను. అప్పు
డట బుద్ధభగవానుఁడు బ్రత్యక్షమయి

రాధాకృష్ణలు

అక్షరా భ్యాసము

“తెక్కలిందిరి మున్ను శిశోక్కనందు
సుందరీ! ధర్మసోదరీ! మాడుమిదిగా
ధర్మసోదరు శోకనందు, ధర్మతనయు
శోక్కయని బాలనందు నీశోకనందుటి.”

అని యాదరమునఁ బల్కెను. ఇట్లే ధర్మ
సోదరి సుందరిని, యనాథశిశు సుందరిని
నందునికేజూపెను. ఇప్పుడు తమోదూరు
లైన యాయుర్వూరు యనాథలఁ గాదుటకు
నవకాశముగల్పించిన బుద్ధభగవానుని “అ
నందవశత గళమ్ములెత్తి జయముపాడి.”

ఇట్లు సర్వాంగసుందరముగ నొక్కొక్క
పాత్రను చిత్రించిన యాకపు తెంతేని వం
ద్యులు. ఇట్టి గ్రంథరత్నముల నింక నెన్నేని
యాంధ్రలోకమునకు వీరు ప్రసాదించఁగలరని
యెల్లరు నాసపడుచుండుట వింతగాదు.

“హితము నహితమ్ము సువిలాసవిలాసములాది
యైవ సేమలుదాటి, ఫలానుమేయ
ములగు వార్యకుభారంభములను స్వస్తి
యగుత, విశ్వమ్మునకు శ్రేయమగునాత.”

గుణవతి

శ్రీమతి గుడిపూడి ఇందుమతీదేవిగారు

(మొకటి తరువాయి)

గీ. చెంతగూర్చుని మూపుపై కేయివైచి
న్నేపాసాహార్యభావంబు తెలగననియె
నేల నీలీల వగచెదు బేలవోచు
ఆపదలు కాపురంబుండునా లతాంగి.

చ. నెలతొ కష్టకాలముల
నేగదదైర్యము నూనగావలెన్
దలగునె పూర్వకర్మములు
ధాత్రిని భక్తముగాక, సాఖ్యముల్
గలిగినరీతి గష్టములు
గల్గుట వింతయె నీవెలొంగవే,
వలదిటు మృత్యుపుండలవ
వారిజలోచన యెట్టివేళలన్.

చ. తెలియనిదాగివోలె నిటు
తేకువబాసెదు దుఃఖముగ్ననై
కలికి! జగత్ప్రభుండు రఘు
కాంతృదు రాముడు జానకీసతీ
తలకము కష్టముల్వడరె,
ధీరతబాసెరె, పుణ్యమూర్తులై
కలతవడంగనేల మది
కాలము నడ్డగ భారనేర్చునే.

చ. తొలగును కష్టజాలములు
తొయ్యలిరాముని సేవశేషిని;
సలిలితబుద్ధితోడ కృషి
సల్పిన దీరుదరిద్రమెన్న; స

తక్కువలీల నీవునేర్చుకొన

గావలెనన్న వనేకముండె; నీ

కలవడజేతు నేనెరిగి

నట్టిపనుల్బుదివావ కీయెడన్.

కం. చదువగ వ్రాయగ పాడగ

విదితంబుగ నర్థమెల్ల వివరింపంగా

కొదలేక యుండనేర్పెద

ముదితరొ నీవింత దుఃఖమును వీడగదే.

గీ. చేతివనులెన్నిగలవు నేర్పెడవయేని

నిబ్బరంబగు మనమున నిలిచెదేని

పూజనీయదె జగమెల్ల పూనినిన్ను

చాలు నీకేల నీలీల జాలిదూల.

గీ. శక్తివంచన లేకుండ సత్యముగను

చేతనై నంత సాయంబు జేతునేను

నీవు యత్నంబొనర్చుమా నిశ్చలమిది

దేవుడున్నాడు కోర్కెలు దీర్చిప్రోవ.

గీ. చింతచే నెట్టివారికి చేపజెడును

సాహసంబును ధైర్యంబు శాంతిమూని

పగమపురుషుని పైవైచి భారమెల్ల

ధర్మమెడలక జేయగా దగునుపనులు.

గీ. పదిదినంబులు నీవునా పంక్తిగుడిచి

మది నెగులుమాని ధృతిమాని మనలుచుండు

మాడుబడుచవు మాయింటి కరయనీవు

అప్పటికి వేరుదైవంబె యాదరించు.

గీ. పల్లెటూరిది పదిమంది బాలికలకు

కుట్టుచనులను నేరిపి కొనుచువ్రాయ

చదువ పాడగ సుంతనేర్పెడవయేని

మించుకూరిమి నిను గారవించగలరు.

గీ. నీకిచట తావరముగల్గె నేనివెనుక

జనకునింగూడ బిలిపించి కొనెడుగాక

అవల దేవుడు నీకు దోడగునుగాక

యింతి నినుపతి బిలిపించి యేలుగాక.

గీ. అనిన నయ్యంతిపల్కుల కాత్మనలరి

కలికి నీవాక్యముల మది కలకదీరె

దిక్కులేనట్టి నాకీవు దిక్కునైతి

సుజన సంగతిమించెడు సుఖముగలదె.

వ్యాసకర్తలకు

వ్యాసములు ప్రకటన కంగీకరింపబడుచో వ్యాసకర్తల కా

సమాచారము వెంటనే తెలుపబడును. అంగీకరింపబడని

వ్యాసములు ఆ మాసాంతమువఱకుమాత్రము భద్రపరుపబడి

యుండును. వ్యాసములు కావలసిన ఆ యావ్యాసకర్తలు తగు

తపాలబిళ్లలనుపంపి వానిని తెప్పించుకొనగలరు.

సంపాదకుడు.

రాటపు పరిశ్రమకు కావలసిన పరికరములు

శ్రీ ఆదంట లక్ష్మీనరసింహంగారు

ఆగస్టుపంపికయందు సోదరి కనుపర్తి వలక్ష్మమ్మ గారు “మనమలామాట”లను కీర్తి కక్రింద, గృహపరిశ్రమలనుగురించి చర్చించి, యందు రాటపుపరిశ్రమ యత్నంతోపయుక్తమైనదని, సోదరిమణులు చేబట్టదగునని సలహానిచ్చుచు, నీ పరిశ్రమ నవలంబించు వారికి పరికరములు లభించుట, మున్నగు సోకర్యములు తక్కువగా నున్నవని నూచించియుండుటచే, యీ పరిశ్రమకు సంబంధించిన దిగువ వివరములు తెలుపుచున్నాను.

ప్రతి మానవునకును ముఖ్యమైన యక్కరలు ఆన్నము, బట్టయగుటచే, వ్యవసాయమునకు పిమ్మట, రాట్ను మే ముఖ్యమైనదని ఎల్లరును అంగీకరించిన విషయమే. గృహపరిశ్రమలందు, చరఖా మహోజ్వలమగు నూన్యగ్రహమువంటిదనియు, మిగత పరిశ్రమల పరిశ్రమ నాగ్రయించు యుగ్రహముల వంటిదనియు మహాత్మాజీ స్థిరవిశ్వాసము. బాతి, మత విచక్షణతో, సంఖ్యలతో, నిమిత్తము లేకుండ, బాలబాలికలు, స్త్రీ పురుషులు, యీ పరిశ్రమ నవలంబించవచ్చును. బట్ట ప్రతిపాదికిని ఆగత్యమేముగుటచే, యీ పరిశ్రమ యందు ఉత్పత్తియంతపొందినను, సంతోషమేగాని, భారము నదిలేదు. ఈ పరిశ్రమకు కావలసిన పెట్టుబడి, పరికరములు స్వల్పములని చెప్పు నక్కరలేదు. కావున నీ పరిశ్రమ ప్రతిపాదికిని అందుబాటులో నున్నది. ప్రస్తుతము స్వయంసోమకములుగా చేయవెంచు ప్రాథమిక పాఠశాలల దసంఖ్యాగ్రులగు బాలబాలికల చేతను, కారాగారములందు కైదీలచేతను కూడ యీ పరిశ్రమ సాగించ మహాత్మాజీ యుద్దేశించుచున్నారన నీ పరిశ్రమ కోట్లకొలదిమందికి తానీయగలదనియు ఆత్యద్భుతమైన భవిష్యత్తు కలదనియు నునము గ్రహించ గలము.

1921 సం.రమునందు మహాత్మాజీ ఖాదీని గురించి ప్రబోధము పల్కినప్పుడు కాన్పించిన యుత్సాహము నేను కానరావలయుండుట వాస్తవమే. కాని యిది పట్టణములలోని సంగతిమాత్రమే పల్లెలలో మాత్రమీ పరిశ్రమ యత్యంత స్థిరమైన యభివృద్ధి గాంచుచున్నది. ఉత్సాహము పొందిపారలిన 1921 సం. రమునందు దేశ మొత్తమునందు లక్షరూపాయల ఖాదీయైన మత్పత్తికాలేదు. కాని నేడో సాయిత 50 లక్షల రూపాయలకు తగ్గని విలువగలబట్ట తయారగుచున్నది. ఇటీవలి యంకలప్రకారము 2 లక్షలమంది సోదరిమణులీ పరిశ్రమయందు విమగ్నులై యున్నారు. విద్యావతులును, పశోపకారమానములును నగు సోదరిమణులు పూని పట్టణములందు తరిగిన యుత్సాహమును పూరించ వలసియున్నది. అందులకు ప్రస్తుతము తరుణమెంతయు ననుకూలమైనది.

ఈ పరిశ్రమాభివృద్ధికిగాను, మహాత్మాజీ యాధ్వర్యమున, నగలభారత చరిఖాసంఘము 1925 సం. రములో స్థాపించబడి కాఖాపకాఖలుగా దేశమంతటను వివిధరాష్ట్రములలోను, ఉత్పత్తి విక్రయశాలలను స్థాపించి పనిచేయుచుండుట చాలమంది సోదరిమణులకు విదితమే. ఈ సంఘమువారును వీరి యనుబంధ సంస్థలును తమ యందుబాటులోనున్న సోదరిమణులు రాట్ను పరిశ్రమకు చేబట్టి తమ కుటుంబములకు వలయు నూనను వదునుకోనునట్లును మిగిలినది వారికి విక్రయించి, లాభ మొందవలెననియు ప్రచారముచేయుచున్నారు. వదునువారికి వీరు కలిగించు మరీకొన్ని సౌకర్యములను కూడ దిగువ తెలుపుచున్నాను.

మహాత్మాజీ 2 సంవత్సరములక్రిందట నీ పరిశ్రమ యందు ప్రవేశపెట్టిన నూతన ప్రణాళికయు సోదరి

మణులకు ప్రోత్సాహము కలిగించునది. దీని వసుధించి నూలువగుకురారు “తన్ను వివా” గానంద తాము విధిగా ఖద్దరును ధరించవలెను (తాము వడికిన నూలు చేయించికొనిగాని ఖద్దరునుకొనిగాని ధరించవచ్చును.) తమబట్టకు వలయు నూలునుగాని రోఖముగాని ఒకే సారి యాయలేనివారు వాయదాలుగా నూలుగాని రోఖముగానియిచ్చి ఖద్దరును తీసికొనవచ్చును. గెండ్ల ముఖ్యమగు ఇదివరకు అములులొనున్న రోజంతయు పనిచేసినను యిచ్చెడి 0-1-0 0-1-0 కూలి తిరితర ములనుండి వచ్చుచున్నదయినను, భుక్తి చాలని యవ్యాయువు కూలియగుటచే దానినినూర్చి రోజుకు 8 గంటల కృషికి 0-8-0 ఆదాయముండవలెనని మహాత్మాజీ సంకల్పించెను. ఒకేసారి అములులొనున్న 0-1-0 0-1-0 కూలిని 0-8-0 కు పెంచినయెడల పరిశ్రమ తారుమారు కావచ్చునని సహచరులు ఒత్తిడి చేయుటచే వెంటనే 0-3-0 కక్షిపథ కూలితో ప్రారంభించవలెనని క్రమముగా దివమువకు 0-8-0 కూలి లభించునట్లు చేయవలెనని మహాత్మాజీ నిర్ణయించెను. ఈ నిర్ణయము ప్రకారము వివిధ రాష్ట్రములందును వడుకుకూలి నూటికి 15 నుండి 150 పాళ్లవరకును పెంచబడినది. దీనివలన భాషిధరలు కొలదిగా పెరిగినవి. పెంచిన వడుకుకూలి పరిశ్రమకు భారముగాక భాషిని కొనువారికి కూడ లాభకరముగా నుండుటకు గాను నూలు పాఫీగానుండుటకును ఉత్పత్తి హెచ్చుట కును నూలు పురి హెచ్చుటకును స్త్రీలు స్వయముగా ఏకుకొనుపద్ధత్యయు తుక్కుకడుక్కు వాడుకయు ప్రచార పెట్టబడినవి. ఏకుకు చేర్చుకొనుట నూతనముగా తోచవచ్చును. కాని చిన్నబద్దతో ఏకుట లంక కష్టముకాదు. ప్రతిసోదరియు 5, 6 రోజులగా మలభయముగా చేర్చుకొనవచ్చును. దీనివలన పరికులై పైన ఏకులు లభించి వడుకుట నుకరచుకుట నూలు ఉత్పత్తి రద్దారా ఆదాయము పెరుగుటయేగాక ఏకుడుపనివల్ల వచ్చు నాదాయముకూడ కుటుంబము

నకే మిగులగలదు. వారమువకు వలయుచేకుల రోజు రోజు తయారుచేసికొనవచ్చును. ఈ పద్ధతిని చరఖా సంఘ ప్రచారకులు ప్రచారముగా చేర్చుదురు.

ఇటీవల జరిగిన చరఖాసంఘ కార్యులు సమావేశము వందు యావత్సర మీపరిశ్రమ అభివృద్ధికి 8 లక్ష లధికముగా పెట్టుబడినిచ్చి రద్దారా 25 కేలనుండి అధికముగా పనికల్పించ తీర్చానిందితిరి. మరియు అభివృద్ధి సాధనములగు ఏకుడుబద్దలు ఉత్పత్తి కడుక్కును వడుకు వారికి తగ్గించి యిచ్చుటకును యింటింటికిగి గృహిణులకు ప్రచారకులు అభివృద్ధి మార్గములను బోధించుటకును 40,000 లు మంజూరు చేసియుండిరి. ఈ పద్ధతులయొ నీరాప్ర్యమునకూడ వసులులొ నుంచబడుచున్నవి. కొలదినుండి ప్రచార కులుకూడ పని సాగించుచున్నారు.

ప్రస్తుతమున్న రాటములలోకల్ల శ్రేష్టమైనది ఎర్రవాడ చరఖా. దీనిమీద కొలది యనుభవముతో గంటకు 400 గ.ల చొ. దారము తీయవచ్చును. ప్రయాణములందుకూడ తేలికగా వెంటతీసికొని వెళ్ల వచ్చును. వెల ఒక్కటి 3-4-0. (చరఖా సంఘము లందు దొరుకును). దారము పోయుటకు అనుకూడ యింటి అమర్చబడియుండును.

రాటమువకు బదులు తక్కి యింక నొక చిన్న పని ముట్టుకూడ ప్రస్తుతము వాడుకలోనున్నది. దీని వెల 0-1-3 మాత్రమే. దీనిని వాడుట కేలాటి యను భవముగాని, కష్టముగాని, మరమ్మతులుగానీ లేవు. పనిచాలారనుండి వృద్ధులవరకు వాడవచ్చును. దీని మీద పైతము గంటకు 250 నుండి 400 గ.వరకును వడుకవచ్చును. మాటలాడుచున్నప్పుడును, సమావేశ ములందును, ప్రయాణములందుకూడ నిరాఘాటముగా వాడవచ్చును. కల్లులలోను, పాతకాలలోను, విశేష ప్రయాణ వ్యయములేకుండ చరఖాప్రచారమునకుగాను వాడదగినది.

నమస్కృతి

ఈ పరిశ్రమ నవలంబించువారికి చరఖా సంఘము కలిగించు సౌకర్యములు

చారములు, అనుబంధ సంస్థలనుండి సరియైన ధరలకు అందజేయుదురు.

1. వడుకువారు తాము వడికిననులుతో వస్త్రములను జేయించ గోరునెదల యీ సంఘముయొక్క భాండాగారులలోగాని, పుత్తస్త్రీ సంస్థలలోగాని, అనుబంధ సంస్థలలోగాని తీసికొని జేరజేయించి యివ్వరు.

2. తమకు పోగా మిగులు నూలును, యీ సంఘ ఉత్పత్తి సంస్థలందును, అనుబంధ ఉత్పత్తి స్థానము లందును వ్యాపకమైన ధరలకు కొనుగోలు చేయుదురు.

3. మాతనముగా చేర్చుకొనగోరువారికి రాటము, తల్లి పడుకుట, స్వయముగా ఏకుకొనుట, యీ సంఘ ప్రచారకులు ఉచితముగా నేర్పుదురు.

4. ఈ పరిశ్రమకు అవసరములైన దిగువ పరికరములు ఈ సంఘముయొక్క పుత్తస్త్రీస్థానములు, భాం

1. ఎర్రవాడ చరఖాలు.

2. ఏకుడుబిద్దలు, యితర చరికరములు.

3. ఆకులు.

4. ఉత్కృకదుర్లు.

5. ఏకులు లేక దూది.

ఏనిలో నేనైన తాత్కాలికముగా లేకున్నను, కోరినమీదట తప్పక త్వరలో సరఫరా చేయగలరు.

కావున సోదరీమణు లీ యవకాశములను గమనించి రాట్నలక్ష్మిని చేబూని, తమ గృహములకు కావలసిన వస్త్రములను తయారుచేసికొనియు, మరియు కుటుంబాదాయమును వృద్ధిపరచియు, మానవోత్తముడగు గాంధీమహర్షి సత్యసంకల్పమును నెరవేర్చు బద్ధకంకణులగుదురుగాక యని నేడుచున్నాను.

నమస్కృతి

ఉ. గుమ్మడిపూవులకొ బొదవి కొల్లలుకొల్లలు పూవులెత్తులకొ

నెమ్మి నలంకరించి నిను నిద్దపువీరమునం దమర్చి గం

ధమ్ముచు కుంకుమల్ పసపు కమ్మచి తెమ్మెర లీనుమేల్మి ధూ

పమ్ములు కమ్మతేనియలు భవ్యములాదిగ సోదశోపచా

రమ్ముల నిచ్చుచుకొ జిగిరమ్ముల సమ్మది మోపులుంచి యో

యమ్మ జోహారుగొమ్మ ముగురమ్మలయందున పెద్దయమ్మ లో

కమ్మకలమ్మలకొ కరుణగాంచెడియమ్మ గిరీశు సర్ధచే

హమ్మన నెమ్మినిల్చి జగదావలి బ్రోవునగాంచి పెంచుచు

న్నమ్మ సతాభికి సిరియు నాయుపు సంతరిభోగభాగ్య సౌ

ఖ్యమ్మలొంగి బ్రోచెడి దయామతిగల్గిన మేటివమ్మ "గొ

బైమ్మ"యనంగ మద్దులను పేర్చినహించిన చిన్నిపేరు గ

న్నమ్మ శుభమ్మలిమ్మ కరుణాయతదృష్టుల జాధుమమ్మ నో

యమ్మ వరములిమ్మ నరపార్వ విధాయిని లోకపావనీ.

చిలకపాటి సీతాంబ.

స్త్రీలు - వేదాంతము

శ్రీ చోడవరపు సీతారామయ్యగారు

చూచుటకు మాత్రమిది కలియుగముగా గన్పించుటలేదు. ఏమూలగాంచినను భక్తి మందిరములు, భజనమందిరములు, వేదాంత మండలులు, భగవద్గీతోపన్యాసములే కన్పించుచున్నవి, విన్పించుచున్నవి.

ఈపైవాటి యన్నింటియందు ముక్కలుముప్పీసము పురుషులకంటె స్త్రీలే ఎక్కువ పాల్గొనుచున్నారను విషయము లోకదిద్దతము. ఈమనులనన్నియు జేయుట వట్టి బాహ్యోదంబరముగామాత్రమే యున్నది. తననుక్రిస్తుకూడా "నీవు భ్యాసము జేయునప్పుడు ఒరుల చూడకుండజేయుము" అని చెప్పియున్నాడు.

ఏ వల్లెటూరిలో గాంచినను కొందరు స్త్రీలుచేరి ఏజోయొక పుస్తకమునుగైకొని ఇక దానిని పట్టిపల్లార్చడం, కోడం రయు వేదాంతచర్చలు. చదివి, చర్చించి, గ్రహించుటగాని ఆచరించుటలేదు.

దగ్గర పట్టణములలో నీదైనను సమారాధనలుగాని, సప్తాహములుగాని, వేదాంతోపన్యాసములుగాని ఇరుగుచున్నవని తెలిసినచో ఇండ్లు, వాకిండ్లు, పశువులు, అన్నిటినివదలి వాటిని వినుటకురావడం.

వేదాంతమునుగుఱించిన ప్రతి ఉపన్యాసములలో పాల్గొనుటకును ఎవరైనాస్వాములవారు నచ్చిపవ్వము చూచుటకు వచ్చుట

యందును, భజనలు గావించుటయందును స్త్రీలకు వేలము వెట్టి అమితము.

ఎక్కడ ఏవేదాంతోపన్యాసమువద్ద చూచినను స్త్రీసమూహమే యెక్కువగాన్పించును. ఇతరస్త్రీలకు చోటైన నీయక మూడువచ్చినస్త్రీలు అతిశ్రద్ధగా వినునట్లు నటించెదరు. వారిలో నొకరైనను అఉపన్యాసమును వినువారేగాని ఆచరణలో పెట్టువారుండరు. ఆచరణలేనిచర్చలు ఫల పుష్పరిహితములగు వృక్షములరీతి నిప్పుయోజనములు.

ఒక ఉపన్యాసమునకు వెల్లితిమను సంబరమేగాని దానినుండి ఏమిగ్రహించితిమి, గ్రహించినదాని నాచరణలో పెట్టుకొరీతి అను విమర్శ వారికి జనింపదు. అవెట్టి వేదాంతమునెడ స్త్రీలకు పరలోకమునగలుగు ఫలితములమాట దైవమెఱుగును. కాని ఇహలోక విషయములంధుమాత్రము ఒక విధమైన అశ్రద్ధజనించి వారివిధుల కాటంకముగ నుండుననుటమాత్రము నిజము.

స్త్రీలందరు ఈవిధముగా కాలమును వ్యయపుచ్చుటకంటె రాజకీయములలో బాల్గొని తమకువచ్చిన కొలదిచదువును తోడివిద్యావిహీనులగు స్త్రీలకునేర్చి నేటి ప్రపంచమున జరుగుచున్న విషయముల గ్రహించి వారికి చెప్పి దేశస్వారంత్రియసంపాదనకుగడంగిన నెంత బాగుండును! స్వామి

వివేకానందకూడా “మనము వేలకొలది
సన్యాసులముండి, యిన్ని నాళ్లనుండి వీరికేమి
చేయుచుంటిమి? ఆకలిబాధ కోర్వలేక తల్ల
డిల్లువారి ప్రక్కవేరి వారిచెవులలో వేదాం
తిము, రత్నము నూరిపోయుచుంటిమా?
ఏమిమాన్య”మని సిగ్గుపడినాడు. స్త్రీలు
తాము తమభర్తలెచ్చిన ధనముతో
ముఖోద్వేగా నిశ్చింతగాభుజించి వేదాంత
చర్చల భరణి చాలుననుకొనుచుండిరి
గాబోలు. వారు వెంటనే ఈవిషయముల
గ్రహించి తమబట్టునుగల “దరిద్రనారా
యణుల”గాంచి, బాలిచెంది వారికితోడ్పడు
దురు గాక!

కవిసార్యశామ రవీంద్రనాథమకూడా
ఈక్రిందివిధముగా వ్రాసినారు.

“జపకపంఠులు గానమల్ • చాటుబాలు;
వన్నితలుపులు మాసియో • యాలయమున
శివ్మచీకటి గొందిలో • తేరియిట్లు
లాంటివెవ్వని బూలించు • చుంటివిపుడు?
తెలిచి కన్నులజూడుము • శేపుఁడెదుటఁ

గానవచ్చుకో లేదా నీ • కన్నులకును
గట్టియో భూమిదున్నెడు • కాపువాయు
మల్లిత్రోవఁ గంతఁగ • గొట్టువాయు
కష్టపడుచోట వారెడు • గలఁడు; చూడు!
దుమ్ముతనవీశ్రమలమీఁదఁ • గ్రమ్ముచుండ
సెందవాలతోవారి • దండనుండు;
వరనిలె శుభ్రవస్త్రంబు • వరలఁలెట్టి
దుమ్ములానికి నీవును • రమ్మురమ్ము.
మోక్షమా? చూడుమద్ది యే • మూలఁగలదో
వాఘయమగూడ నృప్తిఁ • ధమ్మరామ
బూనియెవ్వఁడు సంతోష • పూర్వకమగః
విదక మనలానబిడ్డలై • వెలసివాడు.
భూపతిపాదులనులెట్టి • దూరమందు
వెలువలికిరమ్ము ధ్యానంబు • వీడినీవు;
నలిగి నీవస్త్రములు మాయ • నవ్వమేమి?
చెవుట నుడుటనుబట్టుంగ • క్రమయొనర్చి
దర్శనముఁజేసి యాతని • దండనిలము.

[భక్తిప్రబోధినుండి]

కనుక సోదరీమణులందఱు వెంటనే
సచిత్రభారతమోత పిలుపునువిని, నిద్రనుండి
మేల్కొని తోడి దరిద్ర సోదరసోదరీమణుల
కొరకు పాటుబడుట మందిది.

వచ్చేనందికలో

శ్రీ శతావధాని వెల్లవీళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి

“గృహలక్ష్మి”

అను వ్యాసమును ఎదురుచూడుదు.

వరకట్న పరిణామము

శ్రీమతి పులిపాక బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

“యేనుండీ? ఎప్పుడూ మీ క్యాంపులేమో మీ పనేమీ తప్ప ఇంటిగోడవలే పట్టకాయ. ఇంట్లో జరుగారిన పనులెల్లా జరుగుతాయి!”

భాస్కర్తాత్రీ క్యాంపునుండివచ్చి భోంచేసి నిద్రించే సమయం గృహండ్రి చేతబట్టుకుని చూస్తూ కండ్లు మూస్తున్నాడు. ఇంతలో భార్య పిలుపు విని విసుగుతో ‘ఇప్పుట్టు ఏమిటి నీ గోడవో? అన్నాడు కండ్లు తెరిచి.

“మీకు గోడవలా గేవుంటుంది. పెండ్లికొడుకు వచ్చిన ఆడపిల్ల ఇంట్లోవుంటే తల్లికి ఎంతలాలో మీ కేం తెలుస్తుంది? ఇదివరకు ఆపిల్లలకు ఇద్దరికీ పెద్దంటే ఆ ముసీలాయనవున్నాడు గనుక దేకాలన్నీ తిరిగి తెచ్చాడు.”

“ఎవర్నీ మీ తాతనార్నీ నా పోగడ్త. ఇక చాల్లే కట్టిపెట్టు. మీరిద్దరు కలిసి ఘనమైన సంబంధాలు తెచ్చారు. కారదాపిల్లని మాచావుడిచేసి ఆంథ చిన్న పిల్లలకు పెండ్లిచేసి ఆలోగలిపాల్సివచ్చాడు. ఇందుమతికి లోకం రెన్నాళ్లు వెళతాయి. దాని గతేమిటి చెప్ప. పెండ్లిచేస్తానంటే మీవాళ్లు ఒప్పుకోరంటావు? ఇంత కాలేలోఅన్నా చెప్పించి వదులుకున్నవరకు చదువు చెప్పిస్తా. పెద్దదాని సంబంధం చూశామా చదువు చాలించాడు. ఆతని తండ్రి పెద్దవాడైనాడు. ఆతని ఉద్యోగం విషయంలో ఎన్ని తిప్పలుపడుతున్నావో చూస్తున్నావు గదా? అడ్డమైనవాళ్ల కాళ్లు పట్టుకుంటున్నాగాని ఆలోచించరాదునేవాళ్లు, తెలో రెడ్లల్లో పోయింతయవాలి కనపడు ఆశీవాల్లేగాని పది చూపాయల ఉద్యోగం చూపించేవా డెవడు కనిపించలేదు. ఇవన్నీ చూస్తూ నీకుమట్టుకు ఎల్లరోస్తోంది ఇప్పుడే పెల్లచెయ్యాలని?”

“వాళ్ల గీతకవా చేస్తారు? తిరిగితిరిగి మంచివనేతెచ్చారు. అప్పుడు మీరుమట్టుకు ఒప్పుకోలేదా? ఇప్పుడు ఖర్చుం చాల్లేదు గనుక వాళ్లని నమ్ముకూడా అంటున్నారు. ఏంచేస్తా, ఎన్నన్నా పడాతి విధివచ్చినప్పుడు. ఇక ఏకప్రమాలేకుండా మీరే తెలికెచ్చుకోండి.”

“ఒప్పుకోక ఏంచేస్తాను. కారదాపిల్ల నే కత్తివా గొంతుమీద పెట్టి ఏకో చూపిస్తే సరేనన్నాను. నేను ఇప్పుడు పెండ్లిచెయ్యను. నాకువెలికేపనేలేదు. ఎదన్నా కష్టమైతే వాండ్ల గీతని చేదాంతం నేనుచెప్పకు.”

“అయ్యో! ఆడేమిటి? అల్లాఅంటారు. పెండ్లి చేయకపోతే ఎల్లాగ? ఇప్పటికే ప్రతిగుడివర్గరా మంచివల్ల నూతివర్గరా అమ్మాయినిగురించి ఎల్లా చెప్పకుంటున్నారో విశేషానికి నాకు తెలుస్తుంది.”

ఏం చెప్పకుంటున్నాను. అమ్మాయికి ఇంకా పెండ్లిచెయ్యలేదనేనా? గుడికోపోవడం వదిమిది వక రోట చేరడం పూరికయి చెప్పనేందుకే కాబోలు. అదవాళ్లు వకరోటచేరితే పూరికోరు. అక్కడ దేవుడు సంగతేమి అక్కలేదు కాబోలు. పోనీ చెప్పకుంటే నీకేమి? నా నేనీరుడు మాధవరావున్నాడే వాడి కుమార్తె వి.వి. చదువుకున్నది. ఇంకా పెండ్లి కాలేదు. ఆమె నెవ్వరు చెప్పకోటం లేదే?”

“నాకు బ్రహ్మసమాజమతం పుచ్చుకున్నాడు గనుక వార్నవ్యయ ఆనదు.”

“అయితే నేను ఆ మతమే పుచ్చుకుంటా నిరాక్షేపణగా ఇందుమతికి పెండ్లి చెయ్యిచ్చు. దమయంతికి చదువు చెప్పించొచ్చు.”

“అయ్యో ఖర్చుమా? ఇప్పుడు ఈ సంసారంలో మనం మతం పుచ్చుకుంటే ఎమిపోతామో చూచు

కొండి. మీ నాయగారు ప్రకృతివందేకారు. ఆయన ఇక మన గుమ్మం తొక్కరు. మీవాళ్లుచుట్టుకు వస్తారా? ఎవ్వరురారు. మగపిల్లలు అభోగతిపాలా తారు. ఇక్కేం బుద్ధులు పెద్దవాళ్లునున్న కొద్దీని? ఏదో సంబంధంయాలి దాని? పెండిచెయ్యక."

"ఆమతం తీసుకున్నవాళ్లంతా అభోగతిపాలె నారా? వాళ్లు బాగానేవున్నారు మనకంటే ఎక్కువగా. సరే ఆలోచిస్తాను. ఇక నీవు వెళ్లు. కొంచెం నీవు పడుకోవాలి" అని కాలువా కప్పుకొని పడుకున్నాడు భాస్కరావు.

భానుమతి కిందికొద్ది చాపమీద పడుకోని ఆలోచిస్తున్నది. ఇద్దరుపిల్లల విషయములోను భర్తగారు అన్నమాటలు విడచే. తలుచుకుంటే ఆమె గుండె నీరైపోతుంది. పెద్దబుడికి ఉద్యోగంలేకపోయినా వున్నది తంటా కాలం గడుపుతారు. చిన్నదాని తీచి తోచే దుర్బరం. ఏమనుకుని ఏమి ప్రయోజనం. కాస్త నీవు కళ్లనీర్లుకార్చి నిద్రపోయింది తానుమాదా.

మధ్యాహ్నం రెండు గంటలైంది. భాస్కరావు లేచి క్రిందికివచ్చి "ఏం భాను విద్రా? కోపమా" అన్నాడు. గాభేలిద్రాలోవున్న భానుమతి పలుకలేదు. తిట్టిలేపాడు. కండ్లు మలుముకుంటూ లేచి "ఏం వెళ్లుకున్నారా? ప్లాస్కలో కాఫీ వుంది. పుచ్చుకొని వెళ్లండి. నిన్నటి మైనూరుపాక్ వున్నది. చలవారం చెయ్యరూ" అంటూ కాఫీ ఫలవారము తెచ్చి అందిచ్చింది భర్తకు. బట్టిలో కూర్చుని ఫలవారం చేసి వెళ్లుకున్నానని కండువా తీసుకొని గుమ్మం బాటుకున్నాడు భాస్కరావు.

"ఇదుగో ఆసీసుకు వెళుకున్నారు కాబోలు. మల్లీ ఎక్కడి క్యాంపుకు వెళుతారో. మాఖమాసం కూడ వెళ్లిపోతుంది. ఈనెల్లా తప్పుకచేయాలి" అన్నది భానుమతి.

"సరే, బందరు సంబంధమే కొంచెము బాగున్నది

అన్నిట్లోకీ; కాని ఆయన అతి లోభిని చెప్తుతారు. అందుకే కొంచెం ఆలోచిస్తున్నాను."

"ఆయన లోభిత్వం మన కేం వద్దం. ఆయనకు ఇంకెవ్వరులేరు గదా. ఆ ముసీలాయన ఎన్నాళ్లు బ్రతుకుతాడు. పాడుచేస్తే కష్టంగాని అడుచేస్తే వాళ్లకే లాభంగదా? అదే ఆలోచిస్తే బాగుంటుందేమో. మీ ఇష్టం"

"సరే. ప్రశ్నరం వ్రాస్తాను" అని ఆసీసుకు వెళ్లాడు భాస్కరావు.

వెంకట్రావుగారు చాలా లోభి. ఆయన పెన పను పుచ్చుకున్నప్పటినుండే బుల్బర్యం మరిఅధికమైంది. నిద్రలేవడం కాల్యాలు తీర్చుకున్న వెంటనే దొడ్డిలో వెళ్లు కాయలు పండ్లు తెక్కపెట్టడం అమృతమునకు పంపవలసిన కాయలు పండ్లు తెక్కవ్రాసి కొబ్బరికు పంపడం, మామిడిట్టుకు తాను స్వయముగా వెళ్లి కొయ్యతోటకూర, పుచ్చువంకాయలు, చింతచిగురు తెచ్చి ఇది రెండుకోలాలు రావాలి నుమా, ఇది ఎనిమిదిపైసాలు పెట్టి తెచ్చా అని భార్యకు ఇవ్వడమూ, ఖజానా తెక్కించుకోవడం, తరువాత కచ్చేరి ఆరుగుమీద కూర్చుని వాయిదాలు వెళ్లిపోయ్యే నోట్లు వెళుక్కోడమూ, ఈలోకా కోర్టువాయిదాలేమైన వున్న కేసునని ప్రైలులో చూచుకోవడము ఇది వెంకట్రావుగారి దినచర్య.

ప్రాద్దుపాడుపు ఎండకు నులకమంచము అడ్డము పెట్టి దానిమీద జంటఖానవేసి కంసాలి రామలింగం వేసిన రాగితీగ వకప్రక్కనను, స్వయముగా వేసిన నులకతాడు వకప్రక్కకట్టిన కంటిఅడ్డాలు వేసుకొని, కోడువిడిగిన దమ్ముపెట్టెకు ఇటుకరాయి ఎక్కుపెట్టి, ఆ పెట్టెమీద కాగితాలుపెట్టి యాచుకుంటున్నాడు వెంకట్రావుగారు.

తేసవికాలముగుటచే ఏడుగంటలకే నుమానుడికి

భోజనముపెట్టి ఇంటిపనులన్నీ తీర్చుకుని వాళ్లు ప్రాతాటలు దిగవట్టుకుని వక్కప్రాణంతో అడిగింది.

“ఏమండి! నిన్న గుడివాడనుంచి వుత్తరం వచ్చిందంటారే ఏమన్నా జవాబు వ్రాశారా?”

తలపత్తియొద్ద కంటద్దాలు వై తీసుకుని దారముతో పోలిగించిన కందిపుల్ల చెవుకుపెట్టి చిటికడు వస్త్రం అరచేతిలో వేసుకుని ముక్కుకు అందిస్తూ “ఏమిటి అంటున్నావు? నిన్నటి వుత్తరమా? ఎందుకంత తొందరపడుతావు పెళ్లోపెళ్లో ఆని? అడపిల్ల గనుకనా పెద్దదాకుందని భయపడదానికి. నేనూ అదే ఆలోచిస్తున్నా. ఇప్పటికి వాడి చమ్రును నాలుగు నేలయింది. అంతవరకున్నా ఇచ్చేవాణ్ణువ నీగదా పెండ్లిచేసినీ?”

“అంత ఇచ్చేవాళ్లు కాకపోతే చెయ్యారా?”

“కాకపోతే ఎట్లా చేస్తాను? నీ అబ్బుముల్లేమన్నా తెచ్చి అనాలుగు నేల లోటూతూడుస్తావా?”

“నా అబ్బు సంగతెందుకు? ఎప్పుడో వచ్చిన వాడిని పెళ్లగించడం. మీ ఇష్టమేలే చెయ్యండి లేకపోతే వూరుకుంటే నాకెందుకు? ఏమో వక్కపిల్లవాడు గదా అత్తటా ముచ్చటా జరుపుకుందామని తోటివాళ్లను చూచి ముచ్చటపడుతున్నాను.”

“నేనూ ఆలోచిస్తూనేవున్నా నీకు వియ్యాలవారు ఏవిధంగా మట్టచెప్పినా వాకు లాభమే. ఈ గుడివాడ వారే మూడు నేలిస్తామని వ్రాశారు. లాంఛనాల వగైరా వంకతో ఇంక చెయ్యగలదాం. ఇదే ఆలోచిస్తాను కానీ తొందరం.”

“మనకు లాంఛనాల కెవరున్నారో నేను వక్కతేకేగా.”

“పోనీ వెట్టిదానా ఇంత తెలివితక్కువదానికే? నీచెల్లెలిపిల్లలు ముగ్గురు అక్కపిల్లలు నలుగురు నీతో ఎనిమిదిమంది కేరువేరు నూటపదహారులు అమాంతా పడు ఇన్నింటితో సహా వెయ్యిరూపాయలు చుట్టా వత్తే.”

“వాళ్లను కూర్చోపెట్టి మనం దబ్బు తీసుకుంటే బాగుంటుందా?”

“బాగుండకేం చేస్తుంది. వాళ్లకి తెలుస్తుందిలే. అవుపాయాలన్నీ నేచేస్తాగా. నీవు కూర్చోపెట్టు. వాళ్లని కాదంటే బొట్టుపెట్టే వగైరా సామావిధాం.”

“సరే అసలు కుదర్చియ్యండి.”

“కుదర కేంచేస్తుంది! ఇది కాకపోతే ఇంకొకటి. ఈ ఏడు కాకపోతే ముందుకు.”

“మళ్ళీ అంతలోకొచ్చిందీ ముందుకు. ఆముందుకు అని మనమూ పెద్దవాండ్రనాకున్నాం గదా కోడలు మనుమలు ముచ్చట తీరొద్దా. బ్రహ్మచారి ముదిరినా బెండకాయ ముదిరినా పనికిరాదంటారు పెద్దలు. ఇప్పుడు ఇరవై పెండ్లు వచ్చాయి. ఇంకా ఎప్పుడు చేస్తారు? వాడు ఈకాలపు పిల్లవాడు కాదు గనుక సరిపోయింది మీరు చేసే పనులకి.”

“తోనీ చాడమరారా! మన మేం పెద్దవాళ్లమే? మానాయవ నూటపదిపెండ్లు బ్రతికాడు. మా అమ్మ నూటపది పోనెండ్లు బ్రతికింది. ఇప్పుడు మనకు ఎన్నెండ్లు? నీకు అరవైన్నీ నాకు దెబ్బయ్యేగా. అప్పుడేమీ తొందర కోడండలకు మనమలకును కావలసి సంత కాలముంది.”

“అత్తమ్మగారు! నడుముకు ముత్రం పెడతారా?” అన్నాడు మేనూతాడు నుట్టూ వచ్చి.

పసిపిల్లను బుజానపడుకుంటేటుకుని గరికిపోత చేతబట్టుకుని, “అత్తమ్మగారు ఇదేంటో చూడండి. పొక్కులు పొక్కులుగావున్నాయి” అని అలుగునుకుని మంచున్నది చాకిరిచేసి.

“మబ్బున్నా నీకు నడుమునో పెంచుకు పట్టిందిరా?” అన్నది అత్తమ్మగారు మంత్రిస్తూ.

“నిన్న కరణంగారి వడ్లబస్తాలు మరకు ఎత్తామండి అప్పుడు పట్టింది. వారబ్బాయి పెళ్లంట. మీ అబ్బాయిగారి పెళ్లప్పుడూ? అమ్మగారు!”

లక్ష్మమ్మగారు రెండడుగుల వెనక్కువచ్చుచున్నా ఆరుగురికి రెలదిసిరింది వారి నడగమన్నట్లుగా.

“పంతులుగారు! అబ్బాయిగారి పెండ్లెప్పుడంది? ఇప్పుడు కొల్లెమర వచ్చింది. చాలా మంచిదండి. వక్క వడ్లగింజకూడావుండదు. నేనక్కడేవుంటున్నా. రెయరుకూడా పంపింది. నిలవ్వించకుండా ఆలోచి చేసి పంపుతాం.”

“మాకు మరకువేసి అన్ని అవసరములేదురా. రెండు బస్తాలు పంపిస్తే బాల్ల.”

“వా రెండుకండి అన్నిబస్తా లేయిస్తున్నాను?”

“వారి కక్కువున్నాయి కాబోలు వేస్తున్నారు.”

“ఐయ, మాకందరికీ పప్పున్నం కాబోలు. వచ్చున వెయ్యండి. ఈ ఏడు మా అబ్బాయికూడా పల్లకిపెట్టాడు.”

“ఈయన దబ్బంతాకూడా తగలేస్తాడు గావాలి. పెళ్లిక్కుడా నువ్వెదన్నం వెయ్యకుండా” అని లోలోన ఇద్దరు ఏమోతమకుంటూ పెళ్లారు నుబ్బిన్నా వెంకి.

లక్ష్మమ్మగారు లోలి కాకపోయినా భర్తమందర ఆమె త్యాగం పనికివచ్చింది కాదు. ఆయన చూడ కుండా ఏదన్నా వానం ధర్మం చేస్తూ కేపుంటుంది. అదపిల్లలు లేకపోవడంచేత అదిమయమైన కష్టమభూ లేమి తెలియవు. లక్ష్మమ్మగార్ని కొడుకు పెండ్లి కావడం తనకు లాంఛనాలు జరగడం చూచుకున్నది గాని ఇంకెవరినీ ప్రోగుచేసి వారి పెత్తనపెడిలే వారి కంకణస్త్రామి అనే ఆలోచన ఆమె మనస్సుకు తట్టలేదు. అక్కపిల్లలను చెల్లెలిపిల్లలను లాంఛనాలకు ఏర్పాటు చేసుకున్నది. అన్నం ఎప్పుడు అది ఎదురు మూస్తున్నది.

3

అనుకున్న ప్రకారం పెండ్లి ఆయనకొబ్బలు నిత్యం గాజరిగిందిగాని అంత కట్నానికివట్టుకు వేచి పెట్టి

వెయ్యిన్నాటపదహారులు వచ్చించారు వెంకట్రావు గారు భాస్కరరావుగారిచేత.

భాస్కరరావుగారికి కొంచెం పెద్దపట్టుంటుంది. ఇది వరకు ఎక్కువ ఆదాయంవచ్చుండేది గాని ఇప్పుడు అన్నింటికీ ధరలుతగ్గటంవల్ల ఆదాయం బొత్తుగా తగ్గి నది. ఖర్చులు పెచ్చుకున్నవి. ఈ పరిస్థితులలో సుసారం బొత్తుగా చెడ్డది. ఇట్లా కొన్నికొబ్బలు గడిచివాయి.

ఒకరోజు భాస్కరరావు ఆసీనుమందినట్లా వుత్త రంతినుకువచ్చాను.

“భాను! ఆనాడుఅమ్మవు ప్లావకమున్నదా ఆయన లోభితనం మనల్నేంచేస్తుందని ఈవుత్తరం చూడు. మనసుసారం స్త్రీయోత్తాకూడా అంతక రోజు వచ్చింతుకన్న వెయ్యిన్నాటపదహారు ఇప్పుడు ఇస్తేగాని అట్లుడు పునఃస్సంధానానానికి రావం టున్నాడని నియ్యంకుడుగారు వ్రాశారు. దీనికికార ణం లోభితనమేకా. ఇప్పుడు ఇన్నిరూపాయ తెల్లా వస్తాయి? ఏమిలోశలేదు. సుబల్ దీవిమంది మన రైతువస్తేమ కొబ్బరితోట తేరం ఇవ్వమని చెప్పాను.”

“అయ్యో! ఆ కొబ్బరితోట కాస్తా అమ్మే పి ఇక ఆ పల్లపుకాలంలా వచ్చేదేమిటి? నువ్వం తినే దేమిటి? ఈ కట్టుముల దురాచారం లోలగించేవారు లేరు గదా?”

“ఎవరు చూస్తుతారు. ఎవరికి వారికే కావాలా యిక మా పేవారెవరు.”

“పోనీ, లేవు నీవు మాస్తావా? నీ కొడుకులకు తుచ్చుకోవడా?”

“నిరభ్యంతరంగా మాస్తాను. మన పిల్లలను అమ్మ కొవడం నా కిష్టంలేదు. వరమాంసం అమ్మివేలేగా?”

“ఇప్పు డిలాగే అంటావు. అప్పుడు నీవు నువ స్తావు. కొంచెం తక్కువైతే మీకే చెడిచారంటావు నమ్మ. నీవు మాను. ఇంకా కొందరు వెంటనే మాస్తాను.”

“ఇప్పుడెందుకు చూడండి. వక్కమై సా అయినా కట్టుము లాంఛనాలలేకుండా పెండ్లిచేసు కొచ్చి లోకానికి సంఘానికి ఆచర్యము చూపించు చాం.”

“ఎరే. ఇప్పుడు వారి కేం వ్రాయమంటావో చెప్పు?”

“నే కేం చెప్పుకు, పిల్లకు సారపెట్టి పంపేస్తుడు ఇస్తామని. ఇప్పుడు దయచేసివస్తే కత్తికొలది పేదక చేసి పంపుతామని వ్రాయండి.”

ర

పిల్లను వారింట్లో వుంచిపెట్టు చేయడంకంటే మనింటికి తీసుకువచ్చి దబ్బిస్తేగాని పిల్లను పంపమంటే దబ్బు లోందరగా వసుందనే పుద్గేళ్యముతో ఆక్కర తీర్చి కోవర్చి తీసుకుచ్చారు వెంకట్రావుగారు. సంక్రాంతిపండుగ వస్తున్నది అదపిల్లల పండుగ ఎల్లా గాన దబ్బిచ్చి పిల్లను తీసుకువెళ్ళతారు గదా అని పండుగకొరకు ఎదురుచూస్తున్నాడు. దబ్బు ఎక్కువ కూడిన కొలది మరియూదకూడా ఆలోచించటంలేదు. దబ్బే ఆయన మొదటి ప్రాణంగావున్నది.

పండుగ వచ్చేసరికి దమయంతికి నాలుగు నెలలు వచ్చినాయి. ముఖము తెల్లపడది. బొత్తుగా చిక్కిపోయింది. అర్తగారి ఆచరణకంటే మామగారి విరసన అనాదరణ ఎక్కువగావున్నది. ఏమైతే కేం చేస్తుంది. భర్త నిరుద్యోగి, మామగారు పెదేతే తిసారి, లేకపోతే పడుకునారి. అన్నింటికీ కోర్పు కని కాలం గడుపుతున్నది దమయంతి. పని నెలలు కావడంతో పండుగకు పుట్టింటికి పంపలేదు. తరువాత దమయంతి కండ్రి వచ్చి వియ్యంకుడిని అడిగి కుమార్తెను ప్రయాణముచేసి తీసుకువెళ్ళుకుందగా భర్తగారి హేయపడలేక బండిరాకావచ్చి లక్ష్మమ్మ చెప్పింది “అన్నగారు! మీ బావగారి సంగతి మీకు తెలుసు గదా. మరికేరముగా పిల్లను పంపేటప్పుడు

మరిదిపోవద్దు” అని. వెంకట్రావుగారు నలుచాకా వచ్చి వైకం విషయమై హెచ్చరించి పిల్లవాడి ఉద్యోగంనిమిత్తం ఈవైక మవుననుని గట్టిగా చెప్పాడు. ఈకథంతా చూస్తూంటే దమయంతి భర్తయైన మోహనరావుకు ఇది వక నాటకంగావున్నది అని ఆలోచిస్తున్నాడు.

గ

దమయంతికి ఆదుకువు కలిగి ఆగునలలెంది. ఇంతవరకు ఆర్తవాదు తీసువెళ్ళుతామని పంపమనిబహు కలుగులేదు. బారసాల చేసుకోమని కలుగుపంపితే వెయ్యిన్నూట పదహార్లు వడ్డీతోపహా ఇస్తే తన కొడుకును పంపుతామని వియ్యంకుడు కలుగుచేశాడు. భాష్యరరావుగారి స్థితి బొత్తుగా చితికిపోవడంతో వక్కమాటు ఇంతమొత్తం ఇవ్వలేక పూరుకున్నాడు. తల్లి మిల్లోనగలుగూడా పెండ్లికి ఖర్చైనది గమక ప్రస్తుతం నీరు ఇచ్చేది కనిపించలేదు. దమయంతిని వారు తీసుకువెళ్ళేది కనిపించలేదు. అర్ధవాకింటి వున్నది కొద్దితోకాలైనా భర్తగారి ప్రతిగ్రహము భావము వస్తూనేవున్నది దమయంతికి.

కండ్రిగారు ఈవిధముగా తమ్ము బహువస్తువుగా మార్చడము, తాను కండ్రిచేతి కీలబొమ్మవలే కండ్రి గారు ఏదిచేయమంటే అదిచేయడము, తనకు వుద్యోగము దొరక్కపోవడము, తన భార్య బిడ్డాకూడా కండ్రి స్వాధీకృత ఆస్తిమీద ఆధారపడి ఉండటము, కండ్రి బుల్లరీకు సహాయము, కట్నాల దురాచారము ఆలోచించుకుంటే తన జీవితము దుర్భరమని తోచింది. ఈ వెధవకట్నము గదా ఇంత కాలంనుంచీ అంత ప్రేమగల భార్యను ముద్దులుకాపే బిడ్డను ఎడబాటు చేసింది. ఈ కట్నాల దురాచారమునకు నా జీవి తాన్ని బలిఇచ్చి సంఘానికి ఆచర్యముచూపుతాను అనుకుని దబ్బుతోసహా భార్యను తీసుకువసానని కండ్రిగారికి చెప్పి తెలుడరి గుడివాడ వచ్చాడు మోహనరావు.

అల్లుడిరాక చూచి అత్తగారు మామగారు అం దరు పరమానందభరితులై వారు.

భానుమతి అల్లుడు రాకరాక వచ్చినందుకు పిండి వంటలతో సహా భోజనము పెట్టింది. అంతా ఎక్కడి వాళ్ళక్కడ వడుగున్నారు.

“దమయంతీ! నేను ఇన్ని కోరికలనుంచి దాకపోతే నీవు ఏమవుతున్నావు?”

“ఏమీ అనుకోలేదు. మా తండ్రిగారు దబ్బు ఇవ్వలేకపోయిపోతే వా వీరికను ఈవిధముగా వున్నది అనుకున్నాను. ఇప్పుడు వారికి దబ్బును చాలా ఇవ్వండిగావున్నది. ఆదపిల్లలమూలమున వారి క్రితి ఈవిధమైంది. మేము పుట్టుకపోయినా బాగుం డిది.”

“ఐలే నిన్నెప్పుడు పంపుదామనుకున్నాను?”

“ఇక వీర కొబ్బరితోట మా దొకరముల పల్లపు భూమి వున్నది. అది అమ్మిఇచ్చి పంపవలెనని ఆలో చిస్తున్నాను.”

“అయ్యో పాపం. అది కాస్తా అమ్మి తే ఇక వారి జీవనం ఎట్లాగా? మీ తమ్ములు ఇంకా సంపాదించటం లేదు గదా?”

“సంపాదనమిటి చదువులే ప్రాప్తి కాలిదు.”

“ఇక వారు జీవనం ఎట్లా చేస్తారు?”

“నన్ను పంపినతనవారే వారి తిప్పలు వారివి. మా వాన్నగారికి పెనదను. అది చాలకపోతే? ఉప నయనమువారి మాటవున్నది మమతీ! అది పెద్ద లవ్వాను. ఇక నాలుగు కొండులు ముడే వారిజీవనం.”

“అర్హా ఎంత కష్టము?”

“అదపిల్లలను కన్నవారికి ఎంత కష్టమైనా తప్పదు.”

“దమయంతీ! ఇక వాకు తెలవు.”

“అదేమి? నన్ను తీసుకుని వెళ్లరా?”

“నేను ఇప్పుడు ఇంటికి వెళ్లుటలేదు.”

“ఎక్కడికి వెళ్లుతున్నాను?”

“దేశాంతరము.”

“నేను చెప్పిన మాటలనుబట్టి దబ్బులేకుండా నన్ను తీసుకు వెళ్లవలసివచ్చినదని కాబోలు. ఇల్లా అబద్ధాలాడుతున్నాను? శత్రు శత్రుక దబ్బు వస్తుంది. దబ్బుతో సహా నన్ను తీసుకు వెళ్లవచ్చు.”

“రామ రామ! ఇక ఆ దబ్బుమాట వామంతుర తలపెట్టవద్దు. ఆదబ్బుతో నాకు ఏవిధమైన సంబం ధములేదు. పీదగ్గర తెలవుతీసుకుని ఇక వాదారి నేను చూచుకోటానికి వచ్చాను.”

“తమరు వాదగ్గర తెలవు తీసుకోటానికి వచ్చా నని హాస్యపుమాట లెండుకూ? పసిదానను ముక్కు పచ్చలారని పడునెదు పంపర్వరముల బాలను వా దగ్గర మీరు తె వడుగుట ఎంత హేయము.”

“నీ మాటలు పొరపాటు. ఆ గ్ని సాక్షి గా పెండ్లాడి అదియునుగాక నాలుగువేల రూపాయలకు నీకు అమ్ముడుపోయిన నేను నీకు తెలియకుండా ఏ కార్యమును చేయుటకైనను మానవమాతృదనైన వాకు ఎట్లు స్వతంత్రత కలుగును?”

“మీ మాటలు నా కర్థంకావటంలేదు. మీరు చేయదలచిన కార్య మేమో నాకు విప్రులంగా చెప్పండి.”

“నేను దేశాంతరము వెళ్లుతాను. నీవు ఇక్కడే వుండు.”

“మీరు దేశాంతరము వెళ్లుటకు కారణమేమి?”

“మా నాయకగారే కారణము. మీవారికి రిక్షా పాత్ర చేతికిచ్చి ఇంకా రూపాయలు తెచ్చునుట నా కిష్టములేదు. తీసుకురానిదే మా నాయకగారు రావీ యరు. ఈకోరికలలో నాకు ఎక్కడా రానిసత్వము కూడా దొరికిలేదు కనిపించలేదు. గనుక ఈమని బా బుధికి బాగున్నది.”

“సరే, నాకు బాగావేవున్నది నేనుకూడ వస్తాను, మీరు వెళ్లరోటికి.”

“నీవు వచ్చునని కాదు ఆఫలము. చిన్నదానవు.”

అరువెలల పసికందును తీసుకునిరాశేపు. గనుక నుఖముగా మీవారి దగ్గరవుండు."

"మీరులేని నుఖము నాకు నుఖముకాదు. ఇన్ని దినములనుంచీ ఎప్పుడు మంచికోకాల వచ్చునా ఎప్పుడు తీసుకుని వెళ్లుతారు అని మీరేఖల కన్నుల నడుకుంటూ నిమసములు గంటలు వెళ్ళించుకూకాలము గడుపుకున్నాను గాని మీరు దేశాంతదులైన తరువారే నాకు ఈ ప్రపంచముతో పనిలేదు."

"చిన్నదాననది నీకే తెప్పావుగదా, ఏమో కఠినముగా మట్లాడుకున్నావే?"

"మీరు చెప్పినదే కదా అగ్ని సాక్షిగా పెండ్లియాడినానని. అట్టి అర్థాంగినివది అర్థశరీరము వెళ్లకలచుకున్నారా?"

"దమయంతి! అందుకే నీవద్ద ఆర్థగిని వెళ్లకలచాను."

"అమ్మలేనిచో ఏమి చేసెదరు?"

"బలవంతముగానైనా వెళ్లకలచాను."

"అట్టి బలవంతపు పని నీకుకూడా చేయవచ్చునన్ను చూచేనా?"

"నీవు ఎంత బలవంతపెట్టినా నన్ను తీసుకొని వెళ్లకు. నీవు ఇక్కడకేవుండు" అన్నాడు మోహనరావు కోపంగా.

"మీ ఇష్టము వచ్చినప్పుడు పెండ్లియాడి ఇష్టము వచ్చినప్పుడు విడదొంతుటకు ప్రతిరోయిన వంకాయకాదు గోడవలె పొరవేస్తే పోవటానికి. అగ్ని సాక్షిగా పెండ్లియాడిన భర్తపత్ని మీరు పెంటకీకుకుని వెల్లివాడక, లేచిపో నాదారి నే చూచుకుంటూ" అన్నది దమయంతి గంభీరంగా.

"నీవు ఈవిధముగా మట్లాడుతూంటే నేను నిజము దాచలేను. నా జీవితము విరమించవలచాను."

"అయ్యో వాళ్ళా! నిజమా! మీ జీవితములేనిది నాకు కరణ్యమే. నా జీవితముకూడ మిమ్ముకుదని

స్తుంది. మీరు నాకుకూడ తెలివియ్యండి" అన్నది దమయంతి గద్దవకంకముతో.

"హా! హా! ఆకివ్రు నీకొరక అల్లాడరా? అట్టిపని నీ వెన్నడు చేయవద్దు. పతిమాట కిరసా వహించుటయే పతివ్రతలక్షణము. నామాట విని నీవు నుఖముగా మీ పుట్టింటవుండు. ఇదే నాకు తెలుపు."

కందువా గట్టిగాపట్టుకుని "అవులుపోతూ లేగలకు మేకపెట్టునా? ఆ కినువుతో మీకు లేని ఫలంధము నాకుందా? భర్తవిహీనవై జీవించుటంటే కష్టమో ముఖమో మరణమో భర్తతోడి లోకమే పతివ్రతలక్షణము. మీరు దారి చూపకున్నాడు. ఇనిగో నా కేకములు, ఇనుగో నా పనిలెరుగు, ఇదే నాకు చాచూపును" అని శేట్రానింది దమయంతి.

"దమయంతి లే. ఇచ్చట నున మే ఘోరకృత్యము చేసినా మీ నాన్నగారు కష్టాలపాడతారు. గనుక వైలుకేనుము. ఇంటిదగ్గర ఏకే ఆలాదిద్దాం."

ఈమాట విని దమయంతి అరికిత్యాహముతో లేచి ప్రయాణమై తల్లికి తండ్రికి చెప్పబోయింది. దబ్బుదీమయమై నారు అడిగితే ఇప్పుడు అవునను లేదట, ఎప్పుడోవున్నప్పుడు ఇవ్వవచ్చునట అని చెప్పి అమ్మ వెళ్లుకున్నానని బండి ఎక్కింది దమయంతి. రెండు కన్నీటిబొట్లుక్రింద రాలినై. కరణ్యముతో వెళ్లింది గుజ్జుపుబండి వైలువేమముకు.

"దబ్బు ఇవ్వకుండా పంపాముగదా. ఏమి కష్టపెడతాలో అత్తవారు" అని తల్లిదండ్రులు విచారపడ్డారు గాని ఏమునుకుని ఏమి ప్రయోజనం?

౬

పంచమి సోమవారం రాత్రి పది గంటలకు వెంకట్రావుగారి వాకిట్లో బండి ఆగింది. దబ్బుతో పహా కోడలు వచ్చిందని మంచమీదినుండి స్త్రుల్లి పాటుతోలేచి తలుపుతీశాడు వెంకట్రావుగారు.

కొడుకు కోడలు ఇంట్లో ప్రవేశించారు. లక్ష్మమ్మ గారి ఆనందానికి మేరలేకుండావుంది. మనుమరాల్ని ముద్దులాడింది. కోడిల్ని దగ్గరకుతీసుకుని కుశల ప్రశ్న లడిగింది. మామ గారికిమాదా సంతోషముగానే వున్నది గాని దబ్బు కంటికి కనిపించినగాని మనస్సు కుదుటపడేటట్లు లేదు. ఏమైనగాని కొడుకు నడగా లనుకున్నాడు.

“ఒక మోహను! ఇల్లారా పకమాటు.”

“ఏమిటి నాన్న గారు?”

“చీకటికాలం ఏది అపైకం ఇల్లాఇయ్యి.”

“నాన్న గారు ఇప్పుడేం లొందర? నీ కోడలు మాదా బాగ్గలేమనిపే. తలకిందపెట్టుకు పదంకొంటుంది. తల్లితొడ్డున్న తీసుకుందుగాని ఇప్పుడే అడిగితే దాని మనస్సు కష్టంగావుంటుందేమో?”

“సరే. వెళ్లిపదంకొండి” అని తన సులకమంచ మీద పడుకున్నాడు వెంకట్రావుగారు.

మోహనరావు ఒక వుత్తరం వ్రాసి తలకింద పెట్టుకున్నాడు. “దమయంతీ! ఇదుగో నా జీవితము పూర్తిఅయింది. నీ యిష్టం. నా చేతిమీదుగా నేను ఇవ్వలేను” అని ఎదో గొంతులోపోసుకుని పడుకున్నాడు. దమయంతీమాదా మిగిలింది త్రాగి నీసానిండా పాలుపోసి పిల్లపక్కలోపెట్టి తాను చేర మంచముమీద పడుకున్నది. తల్లెవారింది. ఇంకా లేవలేదు. ప్రయాణపు బదలిక వల్ల లేవలేదనుకున్నది అత్తగారు. పసిబిడ్డ లేచి ఏడుస్తున్నది. గదిదగ్గరకు వచ్చి పిలిచింది. లేవలేదు. తలుపువెట్టి లోపలికి వెళ్లి తట్టిలేపింది. లేవలేదు. లక్ష్మమ్మగారికి కాళ్లు చేతులు వదులుకున్నాయి. ఎల్లాగో ప్రయత్నించుచేసి ధర్తను పిలిచి గొల్లుచున్నది. కొంపముడిగింది

రండి అన్నది. వెంకట్రావుగారు వచ్చి చూచాడు. ఏముంది? అంతా నిశ్చల్లం. లక్ష్మమ్మగారు పెత్తి మోడుకొంటూ ఏడుస్తున్నది. పూయకోనే అని పోయ మాసి వెంకట్రావుగారు పరుపుపక్కలు వెతకడం మొదలుపెట్టారు. ఎక్కడా పైకం దొరకలేదు గాని మోహనుడిపక్క క్రింద ఒక వుత్తరంవున్నది. అది విప్పిచదివితే ఈవిధంగావున్నది.

“నువ్వారాజ్యక్తి గ్రామాధికారియైన మున్నీరుగార్ని

అయ్యో! వివాహముల సంతోష పురుషపశువులను కొనుటకు స్త్రీరత్నములను కనిన తలెదలదులు స్త్రీర చరావులను అమ్ముకొని విశ్వాటనకు లైలుదేరుతున్న దుసికినిచూచి ధరించలేక నాజీవితము విరమించు చున్నాను. నావంటి త్యాగస్వభావులు కొంతమంది లైలుదేరి సంఘమునకు ప్రపంచమునకు అదర్శము చూపినగాని కట్టుములనే పేరుతో విక్రయించే వర విక్రయములు తగ్గి సంఘము బాగుపడదనే వుద్దేశ్యముతో నేను ఈపనికి పూనుకొంటిని. వరులను విక్రయించే మార్కెటులో మా నాయనగారుమాదా భాగస్తులే గనుక నేనుగూడ అమ్ముడుపోయిన పకు వున్నే. అట్లు అమ్ముడుపోయి జీవించుట ఇష్టము లేకనూ ముందు వివాహములు చేసుకునే యువకులు లకు దారిమావుటకునూ నా జీవితము ఇట్లు చేయుచున్నాను. నేను లేచితే జీవించుటకు ఇష్టములేక నా ధర్మపత్నిగూడా నన్నునపించినది. గనుక ఈవిషయములో మా తండ్రిగారి జోక్యములేదు. ఇహలోకమున నాయుండు తప్పలున్ననూ క్షమించుకురగాక యని కోరుచు ఇంతటితో నా జీవితమును విరమించుచున్నాను.

ఇట్లు

మోహనుడు.”

మనవి మాటలు

స్త్రీరత్నములు పెక్కురు శాసనసభ్యుల రాండ్రేనందులకు దేశమునందుగల స్త్రీలెల్లరు మిక్కిలి యుత్సాహవంతులై యున్నారు. ఇకముందు సంఘమునగల పెక్కు దురాచారములుతగ్గి స్త్రీల పురోభివృద్ధికి పెక్కుసమపాయములు గలుగునని యాశించుచున్నారు. భారతమాత, తన ప్రజలకందరకును స్త్రీపురుషవ్యవస్థయు, జాతి మతభేదములును లేక సమానార్హతలు, గౌరవము, ప్రతిపత్తులు గలుగజేపుచున్న దని సంతసించుచున్నది. గరుడునివోలె గాంధీ తన్ను దాన్యశృంఖలా విముక్తురాలినిగా జేయునని యాశించుచున్న భారతమాతయొక్క యాశయములు శీఘ్రస ఫలీకృతములగు గాక!

కె. ఎం.

అత్యధిక సంఖ్యాకులచే తమకు నిధులుగా నెన్నుకొనబడిన శాసనసభ్యురాంధ్రులకు దోడ్పడిన తోడిసోదరీమణుల సభివృద్ధికిదెచ్చు మార్గములన్వేషింప వేగిరవడవలెను. ప్రప్రథమమున వారివృద్ధి నేడు భారతీయస్త్రీలలో ప్రబలియున్న విద్యావిహీనతవైపునకు మరల్చవలెను. ఒకవృథు ప్రపంచమునగల దేశములన్నిటిలో నెక్కువ యాస్తత్వమునుగాంచిన మనదేశమునందు నేడు 100 కి ఇద్దరైనను విద్యావతులగు స్త్రీలులేరని చెప్పుకొనుటకంటె సిగ్గువేరుండదు. దీనికి ముఖ్యకారణములు ప్రభుత్వ

విధానమును, పురుషుల స్వార్థపరత్వమునై యుండును. స్త్రీలు శాసనసభ్యత్వము నొందినప్పటినుండియు తోడి సోదరీమణులు, స్త్రీల విద్యాభివృద్ధికి పాటుపడవలసినదిగా వారిని కోరుచునేయున్నారు. ఇప్పుడు వారు కార్యరంగమునకు దిగుచుండుటచే మరల నొకపర్యాయము వారల హెచ్చరించుచున్నారు. దేశసాధాగ్యమునకు నిరుపయోగమగు నేటి విద్యావిధానమునందు సంస్కరణములుసలిపి స్త్రీలనైతిక, ఆర్థిక, సాంఘికారోగ్యాభివృద్ధికితగు విద్యావిధాన

మమలుజరుప పాటుపడ ప్రార్థితులు.

స్త్రీలు ప్రత్యేకముగా నున్నత

విద్య సభ్యసించుటకు తగిన సదు

పాయములు గల విద్యాసంస్థలు

దేశమునందరుదు. అధమపక్షము తాలూకా కొకటియైనను ప్రత్యేక స్త్రీ విద్యాలయముండిరవలెను. అందు వృత్తి విద్యలు, గృహపరిశ్రమలు, గృహనిర్వహణత్వము, పాకశాస్త్రము, ఆరోగ్యశాస్త్రము, లలిత కళలు మున్నగు స్త్రీల కత్యంతావశ్యకములగు విద్యలనేర్పు నేర్పాటులు గావించవలెను. ముఖ్యముగా వల్లెలందుగల జనుల గూర్చియే కడు శ్రద్ధవహించి వారల సభివృద్ధికి తేవలెను. జీతములు లేకపోయినను పాఠశాలలందు చదువుకొను బాలికల సంఖ్య చాలతక్కువ. బీద విద్యార్థినులకు కొంత

పథి కు దు

బాలయోగినిలోని

ప్రజ్వల

బాలికాగణము.

కాలమువరకు పుస్తకములు, దుస్తులు, భోజనాదులకు సరిపడునట్లు కొంత డ్రవ్య సహాయమునుగూడ తేసి ప్రోత్సహించిననే గాని స్త్రీవిద్య యభివృద్ధికాబలము. అందుకే ప్రత్యేకముగా కొంతధనమును బజ్జెటు నందు శాంక్షను చేయించుకొని వినియోగించిననే గాని యీకొరత దీరకు అందుకు సభ్యుర్రాండ్రు తగుశ్రద్ధవహించమని.

నేటి బాలబాలికలే కేవల పౌరులను సంగతి జ్ఞప్తియందుంచుకొని వారల విద్య సభ్యసంపాదకములకు వెనుదీయు నేటి మూఁగులగు పెద్దలకే కొంతవరకు విద్యా బోధన నలుపవలెను. అప్పుడు వారు తమ బిడ్డలను తప్పక విద్యావంతులుగా జేయ ప్రయత్నింతురు. ఇందుకు ముఖ్యసాధనములు ప్రతియూరను గ్రంథాలయముల నెల కొల్పుటయే. ఈ గ్రంథాలయములు ప్రభుత్వ పోషణము నొందుచు గ్రామమందు గల స్త్రీలను ప్రోత్సహించి, రావించి, వారలకు గ్రంథపఠనమునందును, పత్రికాపఠనమునందును, విద్యయందును సభిరుచి గలిగించి ప్రస్తుత దేశపరిస్థితుల బోధించుచుండినచో వారల నావహించియున్న సజ్జానతిమిరము కొంతవరకు నశించగలదు. స్త్రీలకీ గ్రంథాల యోద్యమమమూల్యమని నేర చెప్పనక్కర లేదు.

అచ్చటచట మాతృ శిశుసంరక్షణాలయముల (Child welfare centres) నేర్పాటు గావించి లింగాలమున కొంతవరకు శిశు పోషణ, గర్భిణీస్త్రీల యారోగ్యవిషయముల గాగ్రతకై ప్రభుత్వము కొంత పాటుబడు

చున్నది. ఐనను వల్లెలసంఖ్యయే యెక్కువగాగల మనదేశమున నింతటితో సౌకర్య మందలు స్త్రీలకును కలుగుననుకొనలేము. ప్రతిమాసమున కొకసారి ప్రతిమాతా శిశు సంరక్షణాలయమునందును లేడీ డాక్టరుచే చుట్టుచక్కలగల నేటిపు మంత్రిసానుల సభ గావింపబడి వారలకు కొంతవరకు శారీర శాస్త్రము, ఆరోగ్యశాస్త్రము, బోధించి ప్రసవసమయమున వారలననుసరించవలసిన విధుల బోధించినచో ప్రజలకు నశాయ మెక్కువగా లభింపవచ్చును. అందుకు (Magic lantern lectures) కొంతవరకు సహాయపడవచ్చును. ఇట్టి యేర్పాటులవలన శిశుమరణ సంఖ్యయు, ప్రసవసమయము నం దజాగ్రత్తచే గలుగు స్త్రీమరణ సంఖ్యయు చాలవరకు సరికట్టబడును. ఇందుకు ప్రభుత్వమువారు ఏర్పాటుచేయునట్లు శాసన సభ్యుర్రాండ్రు ప్రయత్నించ మనవి.

శారదాబిల్లు సరిగా నమలునందుండక పోవుటచే సతిబాల్య వివాహము లిప్పటికిని తగ్గలేదు. వాంఛని చేటునకు మేరలేదు. బుద్ధికుశలులును, విద్యావంతులునగు సభ్యుర్రాండ్రు మేము చెప్పగలిగిన కొరతల కంటె నెక్కువగానే స్త్రీల యాశయముల తెలిసియుంటచే, తమ సోదరీమణుల పురోభివృద్ధికై సర్వవిధములవారు పాటుబడి, వారిమన్ననలకు పాత్రులగుదురుగాక ! భగవంతుడే శాసనసభ్యుర్రాండ్రు సంఖ్య నింతకంటె వృద్ధిజేయుచు, వారిమూలమున యావద్భారత మహిళామండలికిని సౌకర్యములు జేకూర్చుగాక. వందేమాతరం !

‘గృహలక్ష్మి’

శ్రీ డు. కృష్ణయ్యగారు

సర్వాంగసందర్శనముగనుండి మృదుమధుర
చాక్కుల కాలవాలమై సరసవర్ష గాంధీర్యముచే
జొప్పును తోడిమానినీమణులయందు తేజోవంతమై
దేశాభ్యుదయమునకు నిరంతరసేవ యొనర్చుచు మాతృ
దేశ ముక్తిపీఠమైన విరాజిల్లు కాంతామణియే
గృహలక్ష్మి యనబడును. పై గుణసంపదలచే ‘గృహ
లక్ష్మి’ పుత్రికారత్నమలయందు ప్రతిభావంతముగ
నూతులు వాచకలోక మెఱింగినదే. ఇట్టి స్వర్ణాక్షర
మలచే విరాజిల్లు పుత్రికా పుత్రికారాజమును పఠిం
చుటవలనైన మన నారీమణులు గృహలక్ష్మిని
విరాజిల్లెదరుగాక యని యాశయము.

విద్యావ్యాప్తిలేనిది ఇట్టి కార్య మెప్పుటికిని పెర
వేరకాలదు. ఏఇంటి సూర్యుడు ప్రజేకంపజో ఆఇంటి
వైద్యుడు తప్పక ప్రజేకంపదలసియుండునటు
అంగ్లేయమాక్రి. ఆశోగ్యమునకు భాస్కరు డాడార
మటుల స్రాందవ వైద్యసిద్ధాంతము. ఆశోగ్యమునకు
సూర్యిభగవాను డెట్లో సమస్త కల్యాణమునకును
విద్య యట్టిదనుట సర్వజనవిదితము. విద్య విశ్వమునకు
జెలుగు. అట్టి వెలుగులేనివారు కన్నులుండియు
అంధులే. అన్ని సందేహములను విద్య మాన్మగలదు.
కంటి కగపదవిదానివిగూడ అపెట్టునది విద్య. నదులు
సముద్రమునుగూర్చి ప్రయాణ మొనర్చునట్లు మానవుడు
నిరంతరము జ్ఞావాద్ధిసమసరించి చనుచుండవలయునని
యొక మహాపురుషుని ప్రబోధము. విద్య అన్యతత్వ
మును గలిగించును. విద్య కోరినవరములను ప్రసా
దింపగలదు. అందువలన మనము మన సోదరీమణుల
విజ్ఞానవ్యాప్తికి పనిచేయనంత కాలము జరుగుచుండు
కొంతపనియు ఫలవంతము కానేరదు.

సహస్రవారసేయని పిలువబడు భార్య విద్యా
విహీనయైయున్న ఆగృహమున కామె యెట్లు గృహ
లక్ష్మి కాగలతో విచారింప వీలులేదు. దీపకలికలేని
గృహ మెట్లు ఫిలిహేతువో జ్ఞానకలికలేని కాంత
గూడ యట్టిదే. ఆ జ్ఞానము సర్వానర్థములకు
మూలము. మూర్ఖతవలన పౌఖ్యకూన్యత సంపాద
మగుచున్నది. కాంతములేక పౌఖ్యములేదని త్యాగ
రాణులు.

నేటి బాలికలే రేపు కాంతామణులై దేశకల్యాణ
మునకు ఆధారములగుచున్నారు గాన మహిళా
ప్రపంచమున విద్యావ్యాప్తికి చేయవలసిన పని యెం
లేనికలదని విలునులెఱుంగుదురు. బాలికలకుగూడ
నిర్బంధవిద్యావిధానముండుట యావశ్యకము. బాలికా
పాఠశాలలోని కన్యకామణులను జూచి యానందింపని
మానవుడుండువా? విద్య వర్ధిల్లించుటవలన కృషి, త
దేహశోగ్యము, ముగుణసంపద, మైత్రి, దేశకల్యాణ
చాయకములగు తక్కుంగల గుణపరంపరలు బాలికలు
పొందగలుగుచుండుట మనము గాంచుచుండియు
బాలికలను జ్ఞానవంతులుగజేయ సమకట్టుకుండుట
శోచనీయము. ప్రపంచమునందలి వివిధదేశ నారీమణు
లెట్లు విద్యావ్యాప్తివలన అభివృద్ధి నొందుచున్నారో
మన నారీమణులు స్వయముగ నెఱిగినగాని విద్య
యందు వారికి పట్టుదల కలుగదు. అందుచే జ్ఞాన
కలిక నొక్కొక్క బాలిక పొంద వీలొనగుట మన
కర్తవ్యము. విద్యావ్యాప్తి లేనప్పుడు పుత్రికాప్రచార
ముమాత్ర మేమి చేయగలదు? నడువచేరగానివానికి
దివ్యకట మొసగిపట్టెయగును. మహిళాసమాజములు
విరవిగ స్థాపింపబడవలయును. నిరంతరప్రబోధము

వారియందే కలుగవలయును. విద్య జన్మచక్రవి
వారు స్థాపించి ఫలిత మనుభవింపవలయును. దీనికి
పురుషుని సానుభూతి యత్యవసరము. మహిళాభ్యు
దయమునకై కంఠముగట్టుకొన్న 'గృహలక్ష్మి'
ఇత్యాది పుత్రికారాజములను పిక్కిక్కి చాలికా
పాతకాల, మహిళాపమానము, గ్రంథాలయము ఆద
రించుట ఆవశ్యకము. తీన్న సహాయమును నిర్లక్ష్య
ముంచి వారీమణుల విద్యావ్యాప్తికై పాటుపడక దేశ
కల్యాణమునకు స్త్రీలు వెన్నెముకవంటివారని
మాత్రము యువవ్యాసపరంపరల నొసగుటవలన నేమి
ప్రయోజనము? పసిపాపలపలుకు లెట్లు సర్వజనా
దరణీయములో ఆల్టి మిగుల బాల్యావస్థలోనుండు
ఈ మహిళాభ్యుదయ తత్వముగూడ సర్వజనాదర
ణీయమైనగాని మన దేశకల్యాణమునకు మార్గము
మృగ్యము. విద్యాసంకులలోగూడ బాలుర విద్యా
విషయములో లాభ పట్టుదల బాలికలయందు దగ
పడదు. బాలు దేవాదైవము వయోజనవిద్యాసంస్థ
వలనగాని, గ్రంథాలయోద్యమమువలనగాని కొంత

విద్యాగంధమును బొందవలగునుగాని యుక్తవయసు
రాకమునుచే మన బాలికలకు మనము కొంత జ్ఞానభిక్ష
యొసగకున్నచో వారు నిరంతరము అజ్ఞానమునందుం
డవలసినదే. అట్టి కారణము గృహలక్ష్మి లెన్నటి
కైన కాగలరా!

ప్రపంచచక్రలో వివిధదేశవారీమణు లెట్లు
విద్యాప్రపంచమున నూర్చు కళల చే విరాజిల్లు
చున్నారో అట్లే మన మహిళామణులు విద్యాగంధ
ముచే వెలసినప్పుడే గృహలక్ష్మి కల్పము సాగకము
కాగలదు. నిరుత్సాహపడిన ప్రయోజనములేదు.
ప్రయత్నము మానవునిది. ఫలమొసంగుట మాధవునిది
యని గదా గీత ఘోషించుచున్నది గీతాతత్వమును
ప్రపంచమునకే బోధించిన మన దేశము కర్తవ్యా
విమాధతను బొందిన ఫలమేమి? కర్తవ్యమును మాది
రిమా పరిత్యజించుచున్నామని గదా గీత యుద్ఘోషించు
చున్నది. అట్టి ఆమృతవాక్యములను స్మరణముం దిడు
కొని వారీమణుల ప్రయోధివృద్ధికై పాటుపడి దేశా
భ్యుదయమునకు తోడ్పడదముగాలి!

చింత

నవ్యవిజ్ఞానసముపార్జనమ్ము దుఃఖ
కారియగుగాని శాంతి నిక్కముగనున్న
సకలధనధాన్య సద్వస్తు సంచయంబు
గన నహంకారమునకు స్వాగతమొసంగు.
ఏరికై నను, కన్నులు గోరకించు
అంగసౌందర్యపటిమ యాహ్లాదకరమె
గాని, చెడుపోకడల కవకాశమొసగు
సూక్ష్మదృష్టికి శాంతి ఎచ్చోటలేదు.
సృష్టిసౌందర్యరమ నుపాసించుటనగ
సీక్యరోపాసనంబని యెంచికొనుచు
ప్రకృతిసౌందర్యమును గాంచిభావముగ్ధు
డగుచుగన్నులు మోడ్చినయపుడే శాంతి.
జీవముగలట్టి సృష్టివైచిత్ర్యములకు
మురిసి పులకితగాత్రుడై మోడ్చుగనుల

ప్రకృతినిర్మాలయగు పరబ్రహ్మశక్తి
కల్పబురండవనియ తత్వార్థమగును.
నాకు మానసికారాధనమ్ముకంటె
యీయనంతప్రకృతిలోన నెచటనైన
శాంతిదండైన పరమార్థపరణిలేదు
ప్రకృతివలీకిలనయె తత్త్విపరిచయంబు.
మధురతరిమైన నవ్యమమమ్మురాలి
వికలముగనుండు తూన్యవల్లికయహాలె
నలరుచుండెడి ప్రణయోపహతులకెచటి
శాంతి; హృదయమ్ముగలిగి యున్నంతదాక.
సృష్టిసౌందర్యరమ నుపాసించుకొనుచు
మైమరచి పూర్ణప్రణయసమాధినుండు
హృదయ మవ్యయశాంతిసంపదలలోన
ఎట్టియానందము ననుభవించుకొనునా?

గంటి కృష్ణవేణువు.

స బితా దేవి

అదికళగానిమ్ము.
 లేక శాస్త్రముగా
 నిమ్ము మన ఆం
 ధ్రులు చేయివే
 యుక విడువరు. ఏ
 ఉద్యమమున కై
 నా సరే, వెనుదీ
 యరు. మంచిదే
 కా. "అంతయును
 తెలుసు" నను లెల్ల
 బిరుసుతి నము
 మాత్రము మన
 లో గాఢముగను
 గూఢముగను నా
 టుకొన్నది. అది
 వేరుపురుగనిఎఱు
 గము కా(నో)లు!
 లేకున్న మనప్ర
 యత్నములేల వ్య
 రమగును ?
 మనలోనే ఎందరు
 కళానిధులు లేరు!
 వారిమాట నను
 సరించి వడచు
 కొన్న మన వరి
 శ్రమ ఫలవంతము
 గాక వాపునా ?

వారి కళాకాళమును నోటికివచ్చినట్లు తిట్టతయారైతిమి. ఆచార్యుని సుయోధనపాత్ర
 నిర్వహణమును అర్థముచేసికొనక "మానసంరక్షణము"నకు "మానభంగము" గావించితిమి.

తప్ప త్రాగి, గుడ్లెట్టచేసి, జట్టువీకుకొని, బడలెల్ల విజయకొని వికృతాట్టహాసమున ఓంధ్రించలేదని కాబోలు మాధవ పెద్దిగారు శిశుపాలపాత్రము చెడగొట్టినని ఘోషించి తిమి. కళానిఘంటలోనే కళనున్నయన్న మన కింక మంచిదినము లెక్కడివి?

ఇప్పటికై నానరే మేలుకొంటిమా బాగు పడెదము. నేర్చుకోవలసినది సముద్రమంత కలదు. తలవని తలంపుగా పెరివచ్చిన... కుమారి “సునో, సునో”ను “చెలీ, చెలీ” అని కులికి కులికి అనుకరించినంత మాత్రము ననే “కాంత అప్పే” అనిపించుకోగలదా? ఏమో మీరే చెప్పవలెను. చనికిమాలిన రాగము గంటలకొలది పీసి మనల విను గెల్తింపవచ్చును; చెరుట కాల్యలుగట్ట, రంగసలముమీద దొమ్మరాట సంతకష్టపడి యైన నాడవచ్చును; అనవనరముగా గొంతు చించుకొని ఎంత చిగ్గరగనైన అటచి పసి పిల్లల భయచెల్లవచ్చును; ఉత్సవ విగ్రహ ములవలె సాలంకార సౌందర్య మెంతైన నుండవచ్చును; కాని నటుడు (స్త్రీలింగము గలి మాత్రమో?) కాదలచుట కల్ల.

హిందూస్థానీయులేమి, వంగీయులేమి, మహారాష్ట్రీలేమి, కడకు కన్నడు లేమి-మనకు కావలసినంత నేర్పగలరు. తెలియ నిది తెలుసుకొనుట శ్రేయమగదా! కనుక మనము విద్యార్థులమని ఒప్పుకొని “ఓన మా”లు దిద్దుకొందము. ఇందు తప్పే మున్నది?

హిందీటూకీలలో “ఇది బాగుగలేను”

అని చెప్పుటంతో కష్టము. అన్నియును ప్రశంసనీయములే. కొన్ని ఖండాంతరములఁ గూడ మాపులేని కీర్తి గాంచినవి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. మానవుఁడూహించ లేనిది. అసహజములునగు సన్నివేశములకు బొత్తిగా తావుండని సాంఘిక చిత్రములపైనే హిందూస్థానీయుల దృష్టి. వారికి కళ యన్న ప్రాణము. కడుపుకోసమై దానిని నాశము చేయుదు. దైర్యధులు సమర్థులు. ఉత్తమ నటీనటులనే ప్రోత్సహింతురు. పాత్రమునకు తగిన రూపము, రూపమునకు మెఱుంగు పెట్టు ఉచ్చారణ, ఉచ్చారణకు జీవము పోయు భావప్రకటన, భావప్రకటనకు అని వార్యమైన సంగీతము—వీనిలో నేది లేకున్నదా నటునిగాని నటినిగాని సినిమారంగము ప్రొక్కనీయురు. కనుకనే వారి నీటులు జేడేలందుచున్నవి.

హిందీ సినిమాతారలలో గణించదగిన వారు పెక్కురుగలరు. మొదటిరకపు వారిలో మొదటిదనదగినది పవితాదేవి. నేనుచూచిన సటీమణులలో—నే నెండటితో చూడలేదు—దేవికారాణి మాత్రమే ఈమె కన్నెట్ల (ఒక్క సౌందర్యమున తప్ప) సరియైతి.

సవితాదేవి సౌందర్యమున నొక ప్రత్యేకత కలదు. కన్నతల్లి మొగమున కాయు పండు వెన్నెలకు ఈమె ముఖమున కలవులేదు. ఈమెను చూచినప్పుడు అది ఏదో ఒకమాట కందని భక్తి మనలో కుదురును. మన ఎఱుక లేకయే చేతులెత్తి నమస్కరింతుము. ఆచూపులో—ఆ చిటునవ్వులో ఇమిడి

గృహలక్ష్మి

యుండు భావమునకు వేజలకొలది వ్యాఖ్య వ్రాయవచ్చును. ఈమె కన్యని పలుకులో ప్రాణముకలదు. హిందీలో “అ, ఆ”లు కూడ తెలియని నేను ఈమె మాటలు, ఉచ్చారణ విన్నప్పుడు “ఇది తెలుఁగానమి” అని నోరుతెరిచి ఆశ్చర్యపడితిని.

సహజముగ భావములను ప్రకటింపలేకున్న సంగీతమే శరణ్యము కనుకనే ఈమె సాధారణముగ పాడదు. భావమునకు తగిన రాగమున, సన్ని వేళమునకు తగినపాట నెప్పుడో ఒక్కసారి పాడును. అది హృదయమునకు తాకును. శ్రోతలు కై పెక్కి లై లెక్కలాడ వలసినదే! ఈమె గానమున ఇంకొక్క అపూర్వశక్తిగలదు. అచేతనములకు ప్రాణముపోయుట, చేతనములను శిలలుగా మార్చుట. ఇంకెందుకు? ఈమె అమృత వార్ధిలోని తరంగమాలికలు పూవులకు ప్రేమరసముగ్గు పోసినవి! పోయుచున్నవి!!

భావద్యోతకమైన అభినయము ఈమె పెట్టినభిక్ష. జీవాలతచూడుదు.

ఒకయువతి జీవచుని తండ్రినికాల్పించువును. నేరము తనపై మోపబడునని వెఱచి, “జీవనుడు తన తండ్రిని కాల్పించునని” పోలీసుకు కంప్లెయిటిచ్చును. జీవనుడు, (మోతీలాల్) లత(సవితాదేవి) వీనుఁగులై బడి మొత్తుకొనుచుందురు. పోలీసువారు వచ్చి జీవనునిచేతులకు సంకెటలు తగిలించుదురు. అన్యాయముగా శృంఖలాబద్ధపాస్తులైన తన ప్రేమమూర్తిని లత చూచినది. ఇట్టి సమయమున ఆమె దుఃఖించుట ముమ్మాటికి తగదు. చీరచింపికొనుచు

మెద్రుకలు విరియబోసికొనుచు గయ్యాభివలె ఏడ్చి పవితాదేవి “మా”యనిపించుకొనునా? పొరలుకొనివచ్చు శోకమును వెలిగ్రక్కుట నిష్ప్రయోజనమని తెలిసికొని జీవనుని రక్షించు సుపాయ మూహించును; ఏదియును తట్టదు అప్పుడు గద్గదస్వరముతో “స్వామీ, మేరీజీవన్ నిర్దోష్ఠై” అని పోలీసువారి కాళ్లపై బడి బలిమూలుకొనును. ఆమె ముఖమును చూడుదు. అమాయకపు హృదయమున బద్దలైన అగ్నిపర్యతముల దృశ్యముల నన్నిటిని అద్దమునందువలె చూపించు నాకన్నులు—“జీవనుడేమి గతి పట్టునో” అనుభీతితో కూడికొనిన ఆత్రమును ప్రకటించు నాముఖము చూచినప్పుడు, గుండె కలవాడు కంట తడిపెట్టవలసినదే! ఆరడబడుమాటలు మన మనస్సును ఎంత ఊపలేదు? “అయ్యో” అని మన మెన్ని మారులనిలేదు? కనుకనే “భావద్యోతకమైన అభినయము సవితాదేవి పెట్టినభిక్ష” అంటిని. ఈ మహాశక్తి సామాన్యులందు శూన్యము.

పాశ్చాత్యులకుఁగూడ ఆదర్శప్రాయ కాగల భారతీయ నటీమణి ఈమె ఒక్కటే అని తప్పెటవేయగలను. ఒకప్పుడు ఈమె మనదేశమునకు గొప్పవేరు తేఁగలదు. ఉత్తమ నటీమణులకు ఉదాహరణము కాగలదు. మనస్సులందు వానకారు మెఱుపువలె తేలుక్కునమెఱసిపోక, పరంజ్యోతివలె ఎప్పటికిని వెలుగుచుండగలదు” అని నా అంతఃకరణము ధ్వనించుచున్నది. మీ రేమందురో?

అ. సీతారామయ్య.

తప్ప త్రాగి, గుడ్డెట్టచేసి, జుట్టువీకుకొని, ఒడలెల్ల విటమకొని వికృతాట్టహాసమున టండ్రించలేదని కాబోలు మాధవపెద్దిగారు శిశుపాలపాత్రము చెడగొట్టిరని ఘోషించి తిమి. కళానిధులలోనే కళసున్నయన్న మన కింక మంచిదిసము లెక్కడివి?

ఇప్పటికై నాపరే మేలుకొంటిమా బాగు పడెదము. నేర్పుకోవలసినది సముద్రమంత కలదు. తలవని తలంపుగా పైకివచ్చిన... కుమారి “సునో, సునో”ను “చెలీ, చెలీ” అని కలికి కలికి అనుకరించినంత మాత్రము ననే “శాంత అప్పే” అనిపించుకోగలదా? ఏమో మీరే చెప్పవలెను. పనికిమాలిన రాగము గంటలకొలది తీసి మనల విసు గెత్తింపవచ్చును; చెమట కాల్యలుగట్ట, రంగస్థలముమీద దొమ్మరాట నెంతకష్టపడి యైన నాడవచ్చును; అనవసరముగా గొంతు చించుకొని ఎంత బిగ్గరగవైన అటచి పసి పిల్లల భయపెట్టవచ్చును; ఉత్సవ విగ్రహ ములవలె సాలంకార సౌందర్య మెంతైన నుండవచ్చును; కాని నటుడు (స్త్రీలింగము గతి మాత్రమో?) కాదలచుట కల్ల.

హిందూస్థానీయులేమి, వంగీయులేమి, మహారాష్ట్రీలేమి, కడకు కన్నులు లేమి. మనకు కావలసినంత నేర్వగలరు. తెలియ నిది తెలుసుకొనుట శ్రేయమగదా! కనుక మనము విద్యార్థులమని ఒప్పుకొని “ఓన మా”లు దిద్దుకొందము. ఇందు తప్పే మున్నది?

హిందీటూకీలలో “ఇది బాగుగలేదు”

అని చెప్పుటెంతో కష్టము. అన్నియును ప్రశంసనీయములే. కొన్ని ఖండంతరములఁ గూడ మాపులేని కీర్తి గాంచినవి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. మానవుడూహించ లేనివి. అనహజములునగు సన్నివేశములకు బొత్తిగా తావుండని సాంఘిక చిత్రములపైనే హిందూస్థానీయుల దృష్టి. వాటికి కళ యన్న ప్రాణము. కడుపుకోసమై దానిని నాశము చేయరు. పై రెక్కరులు సమర్థులు. ఉత్తమ నటీనటులనే ప్రోత్సహింతురు. పాత్రమునకు తగిన రూపము, రూపమునకు మెరుగు పెట్టు ఉచ్చారణ, ఉచ్చారణకు జీవము పోయు భావప్రకటన, భావప్రకటనకు అని వార్యమైన సంగీతము—వీనిలో నేది లేకున్నను నటునిగాని నటీనిగాని సినిమారంగము ప్రొక్కగీయరు. కనుకనే వారి ఫిల్ములు తేజీలందుచున్నవి.

హిందీ సినిమాతారలలో గణింపదగిన వారు పెక్కురుగలరు. మొదటిరకపు వారిలో మొదటిదనదగినది సవితాదేవి. నేనుచూచిన నటీమణులలో—నే నెందరినో చూడలేదు—దేవికారాణి మాత్రమే ఈమె కన్నుట (ఒక్క సౌందర్యమువ లెప్ప) సరియుద్ది.

సవితాదేవి సౌందర్యమున నొక ప్రత్యేకత కలదు. కన్నతల్లి మొగమున కాయు పండు వెన్నెలకు ఈమె ముఖమున కజపులేదు. ఈమెను చూచినప్పుడు అది ఏదో ఒకమాట కందని భక్తి మనలో కుదురును. మన ఎటుక లేకయే చేతులెత్తి సమస్కరింతుము. ఆచూపులో—ఆ చిలువవ్యూహం ఇమిడి

మన దేశమునకు సౌభాగ్య మొనగూర్చు శ్రీ పురుషులకు సమానభాగ్యత కలదనుటకు సందేహములేదు. శ్రీలకు నిజమైన పట్టుదలయు స్వదేశోద్యమమునం దాసక్తియుకలిగి దానిని ఆచరణలో పెట్టు తెదల మనభారతదేశము నివసించుటకు స్వగృతుల్య మగువని చెప్పవలసరములేదు. విదేశవ్యామోహము వీడి మనదేశములో వండిన సస్యములనే యారగించుచు మనదేశములోని పరిశ్రమలన్నిటిని త్రికరణశుద్ధిగా నాడరించునప్పుడు మనదేశము యితరదేశములకన్న సౌఖ్యదాయకమై నున్నవల నందగలదనుటలో వతిక యొక్తిలేదు. మనము టర్కీ, ప్రియను మొదలగు విదేశములలో శ్రీలు పైనికెక్కజేర్చి దేశసంరక్షణార్థము పురుషులకు ప్రయోజనకేయుచు స్వదేశాభిమానమును గాపాడుకొనుచున్నట్లు వినుచున్నాము. ఇట్టిసమయములో భారతశ్రీలు నడుముగట్టి పనిచేసి నతో గృహసౌభాగ్యమునకు ప్రథమసోపానముగ భవార్జనము చేయగలరనుటలో సందేహములేదు. భనమార్జించుటకు పురుషులకువలెనే శ్రీలు కూడ కాయకన్యములతోర్చి పనిచేసి భనమార్జించుట పురుషులపనియేయని యూహకొనక గౌరవభంగమని తలపక శ్రీలకు వర్తకము సేద్యము అని యభిమానపడక తీరకాలమును వ్యర్థముచేయక సౌఖ్యదాయకముగను భనము సంపాదించుకొనుటకు నీలుగను చేసికొనవచ్చును. శ్రీలు శేవలము పంటచేయుటకు పరిపూజచేయుటకు ప్రతములుచేయుటకేకాదు. వారి జీవితాభిప్రాయములు గొప్పవని తెలిసికొనవలెను. వారికికూడ పురుషులవలె స్వతంత్రతవనము చేయుట కధికారముకలదు. భర్తలుసంపాదించుచుండగా శ్రీలు యెందుకు పనిచేయవలెనాయని గర్వింతుటలేకగదు.

నేను వ్రాయబోవునది మిగులనుపయోగ మైనట్టియు అనుదినమున పనిని కల్పించునట్టిదియు, భనమార్జించు

టకు వీలైనట్టిదియు యెంతకష్టపడిన నంత లభించు నట్టిదియు నగు తోటపని. తోటపనికిదాయని నిర్జన భావనముతో చూచుటలే స్వ. పాడిపంటలకు పుట్టినిల్లయ్యునగు ప్రస్తుతము మనదేశము విదేశములకన్న ఆవిషయములోనే లోబడునగుట మిక్కిలి తోచనియము.

తోటపనికి మన దేశము అన్నివిధములుగా తగి యున్నది. మనకు వలయునంత నీరు, భూమి తప్ప మరేవిధమైన ఖనిజసంపదయులేదు. అందువలన కాశ్రుయుక్తమగు వ్యవసాయములో నొక కాభియగు తోటపనిచేసి శ్రీలుకూడ భనమును కూర్చునగును. ఇంచుమించు రెండువందల చతురపుగజముల యింటి పెరడుగల ప్రతివారును తోటపని చేయవచ్చును. పెరడు నలుచదురముగనుండి పట్టును దొంగలు, పతువులు లోనికి చొరుటకు పిలువకుండా గోడగాని, కంచెగాని, ముళ్లయినుపతీగగాని యుండవలెను. నీరు అన్నిచెవులకును పాటుటకు పిలగుచోట నూయి, తేలికయగు యేతాము యుండుట మందిరి. తేలికయగు గట్టిపాతయొ, చిన్నగునవమును, కుర్చికయొ అంట్లుకట్టుటకు క్రింద నుడపూరింపబడిన పనిముట్లును కావలెను.

తోటభూమిని రెండు భాగములుగాచేసి త్రుమ్మముల మొక్కల మడిని నీటివసతికి దగ్గరగాను ఫలవృక్షములను కొంచెము దూరముగా నుండునట్లు చేయవలెను. శ్రీకొమ్మల గజమున్నరచ తురమును, ఒకనిలుపు (నుమారు రెండు గజములు) లోతునుగల యెరువు గోయిని తీయవలెను. తోటమట్టిలో కొంచెము యినుకపాలు యెక్కువగానుండవలెను. వర్షము ఆధికముగా కురిసినపుడు నీరు నిలువయుండక యింతి పోవుటకు పిలుగానుండవలెను. అంతియేకాని తోటలోని మట్టి ఆవలకు కొట్టుకొనిపోగూడదు. అందు

వలన నేల గుల్లగానుండి లేత మొక్కల పేళ్లు త్వరగా లోనికి ప్రవేశించుటకును, సులభముగా త్రవ్వుటకు నీలుగానుండును.

మొదట మట్టిని పారతోగాని, గునపముతోగాని, ఆ రేదంగరముల లోతువరకును త్రవ్వి మట్టి బెడలను పొడిగా చేయవలెను. అందువలన మన్నితముగు మొక్కల పేళ్లు లోనికి సులభముగా ప్రవేశించుటకును, మనము వేసడి యొరువులోని పొరము సులభముగా లోనికి ప్రవేశించుటకును పేళ్లకు కావలసినంత గాలి దొరకుటకును, భూమిలోనున్న నీరు పైకి ఆవిరిరూప ముగా పోవుండుటకును, కలుపు మొక్కలను (weeds) నిర్మూలము చేయుటకును నీలగును.

తోటకునికి యొరువు మిక్కిలి అవసరము. మనము పెంటయని నిరసనభావముతో చూచుచున్నదిగాని అయ్యలగు వృక్షాపారమున్నదని తెలిసికొనవలెను. మనము అనుదినమును పశువుల పేదను పిదకలుగా చేసి కాల్చి వేయుచున్నాము. దానివలన వప్తము యింతం తని చెప్పు నలవిగాదు. మొక్కలకు పనికివచ్చు నట్టియు భూమిలో కొరతగునట్టిదియు భాస్వరము (phosphorus), పటాసు (potash), నత్రజని (nitrogen) యీ పెంటలోనున్నవి. భూమిని మెత్తగాను సారవంతముగానుచేయు కృత్తు పదార్థము (humus) దీనిలోనున్నది. దీని విలువ తెలియక పిదకలుగాచేసి కాల్చివేయుట దరిద్రమునకు వడికట్టుటయేయని తెలుసుకొనవలెను. పశువుల పేదను మూత్రమును మిక్కిలి జాగ్రత్తతో యొరువు గోతిలో వేయుచుండవలెను. ఆగోయిలో ఇండ్లు పూచుకొనిన పెంటయు, పచ్చియాకులను వేసినయెడల అదికూడ మొక్కలకు ప్రయోజనమును ఆహారపదార్థముగా మారును. పశువులమూత్రమును యొరువు గోతిలోనికి పోవునట్లుగా కాలువచేసికొనుట మంచిది. కలుపు మొక్కలను ఆ గోతిలోవైచి యొరువుగా మార్చుకొనవచ్చును. పశువులు లేనిచో పెంటనుకలుపు

మొక్కలను, పచ్చియాకులను యొరువుగోతిలోవైచి యొకలపొడిచిగాని (bone-meal) అమోనియా పిండివి (Sulphate of Amonia)గాని చేర్చి నీళ్లుచల్లి దానిని కట్లుపట్లుగా చేసినయెడల అదికూడ పశువుల పెంటవలెనే పనిచేయును. అంతియేగాక పొర మన్న పొరగోడలనుండి రాలెడు చాడు, ఎండిన చెరువులలో నుపరిభాగముననుండు మట్టియు (Tank-silt) ఆ కట్లు (humus) ఎక్కువగానుండు మమ్మును మిక్కిలి జాగ్రత్తతో దాచి యొరువుగా నుపయోగించవచ్చును.

మనము సులభముగా పండించుటకు నీలగునట్టియు బజారులో త్వరగా ఖర్యగునట్టియు యొక్కవగా ఫలసాయము నిచ్చునట్టియు, అందరికిని హితముగు నట్టియు పండ్లు పుష్పముల మొక్కలను వేసికొని తల్లిచెట్లుగా పరిగణింపవలెను. మనము ఫలసాయముతో శృష్టికొందక అంట్లుకట్టుట, అంట్లుతోవట్టుట వేర్వేరుకొన్నయెడల వానివలన మంచిలాభ మొందవచ్చును. కనుక ఫలవృక్షముల నంట్లుకట్టుట, పూజెట్లు నంట్లుతోవట్టుట స్త్రీలు ముఖ్యముగా వేర్వేరుకొనవలసిన విషయములు. ఆవృక్షములకు పురుగులు, చీడలు, బూజుతెగుళ్లు రాకుండానుండునట్లు చేసికొనుటకునూడా తగిన యుపాయములను వేర్వేరుకొనవలెను.

మనము పెరటిలో వేసికొను ఫలవృక్షముల విస్తారముగా ఫలించుచు మంచిరుచిని కలిగియుండవలెను. వాటినుండి మనము ఫలపాయము వొందుటయేగాక, అంట్లుకూడ కట్టవలెను. కనుక అవి యన్నివిధముల శ్రేష్టమైనవిగా యుండవలెను. మనము స్వయముగా మంచిచెట్లవగ్గరకుపోయి పరీక్షించి అంట్లు కట్టించి తెచ్చుకొనవలెను. లేదా వ్యవసాయశాఖవారి నడిగి మంచి అంట్లు యొక్కర లభించునో తెలిసికొని కొనవలెను. యొక్కవ వ్యయముయినను ప్రకృష్టమైనవి తెచ్చుకొనవలెను. మనము మంచి ఫలసాయ మువద్ద వించుటకు అంట్లు కట్టినయెడల త్వరలో ఖర్యగు

ననియు, అందరికి అనుదినము ఆవశ్యకమగునవియు ఆగు నిమృత్యైయి, వారింజ, దబ్బు, ద్రాక్ష, సఫోటా మొదలగు మొక్కలలో మంచిది అయిదారు మొక్కలను, మొక్కకును మొక్కకును సుధ్య ఇరువది మొదలు యిరువదియైదు అకుంఠంతునట్లు, వాటింపవలెను. వాల్లవయేటనుండి ఫలసాయముననుభవించుటకును, ఎనిమిదవయేటనుండి అట్లుకట్టుటకును వీలగును.

అట్లు త్రొక్కుట:—ఇది సాధారణముగా తుత్తల మొక్కలను వ్యాపింపదేముటకు నులభమైన మంచిపద్ధతి. మొక్కయొక్క కొమ్మలను భూమి సమీపమునకు తీసికొని రాబడుటకు వీలుగానుండు మొక్కలకు యీపద్ధతి నుంచిరి. అట్లు త్రొక్కుట చిన్నకుండీలలో చేయుట మంచిది. కుండీలలో అట్లు త్రొక్కినయెడల శేష్ల ప్రమాదమురాకుండా ఒకచోటనుండి మరియొకచోటునకు తీసికొనిపోవుటకును, శేష్ల ప్రమాదమురాకుండ వాటుటకును వీలగును. కొమ్మలు చాలపొడుగుగానున్నయెడల ఒక కొమ్మతోనే మూడు వాలుగు అట్లు కట్టవచ్చును. మొక్క కొమ్మను క్రిందికి విరిగిపోకుండా వాగుగా వంచి భూమిలోనికిగాని, లేక సారవంతమయిన మట్టియున్న మట్టికుండీలోనికిగాని వంచవలెను. కొమ్మను కుండీలోనికి వంచి వంపు వాగుగా వచ్చువరకును, అనగా ఒకటి రెండు దినములు ఆ కొమ్మనువంచి ఆ వంపుపైన మట్టితోకప్పి దానిపై బరువైన రాతితో నొక్కియుంచవలెను. రెండు దినములైన తరువాత మెల్లగా ఆబరువును, మట్టిని తీసివేసినయెడల ఆ కొమ్మకు ఫలియైన వంపువచ్చును. వంపు వాగుగా తిరిగియున్న స్థలమునందు పడునైన చావుతో ఆ కొమ్మలో క్రిందిభాగమున నుమాదు సగము భాగము

వరకును తోసి, అచ్చటినుండి ఇరువైపులకును నుమాదు ఒక అంగుళమువరకును చీల్చవలెను. చీల్చిన భాగములు మరల మూసికొనిపోకుండా చిన్న గులక రాళ్లను రెండింటిని ఆ శేష్లముధ్య సుంచవలెను. ఆ తెరచిగొనియున్న స్థలమునందు కుండీలోని మట్టితోగాని, యిటికపొడుముతోగాని నింపి మరల దానిని జాగ్రత్తగా చీల్చబడిన భాగమువద్ద విరిగిపోకుండా సరిగా మొదటనున్నంత వంపుతోనే మరల భూమిలోనికిగాని, కుండీలోనికిగాని ఆమర్చి మట్టిచేతూడ్చిన ఒక బరువైనరాయిని ఆ వంపుపై పెట్టియుంచవలెను. కొమ్మను ఎంతమాత్రమును కదలనీయకుండదు. తరచునీటిని జల్లుచు మట్టిని తడిగానుంచవలెను. నీటిని యెక్కువగాపోసి మట్టిని కదలనీయకుండదు. క్రమముగా ఆ పోసిన స్థలమునుండి శేష్ల బయలుదేరి మట్టియొక్క ఉపరిభాగమునకు వచ్చును. అప్పుడు రెల్లి చెట్టునుండి పడునైనక త్రితో రెల్లి చెట్టువైపునకుండు కొమ్మను వంపునకు రెండు మాదంగుళముల దూరములో సగమువరకు తోయవలెను. సాధారణముగా శేష్ల బయటకు కప్పించు మొక్కలలో ఆకులు వాడిపోవు. శేష్ల కనుపించనియెడల ఆకులు వాడినయెడల మరికొన్ని తోలుంచవలయునని తెలియును. ఆకులు వాడిపోకుండా యుండినపుడు కొమ్మను స్పూర్తిగా తోయవచ్చును. ఆకులు వాడినయెడల తోయకుండదు.

ఈ అట్లు త్రొక్కినపుడు ముఖ్యముగా అట్లు త్రొక్కు కొమ్మ మిక్కిలి లేతగాగాని, మిక్కిలి ముదురుగాగాని యుండకూడదు. నడిమివయస్సు కలిగి త్వరితముగా చిగుళ్లను పెట్టుకొన్నను చిటికెన క్రిందల కైవారము కలిగినచోట అట్లుత్రొక్కుట మంచిది.

గృహలక్ష్మీగౌరవము

శ్రీ కవిభూషణ - శతావధాని - విద్వాన్ - చోమా వేంకటస్వామిగుప్తగారు

మ॥ అహరాఽఽరంభములందు లేచియు నమస్యో భర్తకుం జల్పి, లో
నహమ్ము వీడిన నిర్మలత్వమున గేహశీసమీహమర్తి
గృహసంశోధన, కేసీ, శుద్ధ యయి, లక్ష్మీదేవి గాఁదోచు త
ద్దహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులు గావించున్ సభక్తి మదిన్.

మ॥ ఇహమందుం బరమందు సౌఖ్యమును హాయిం దా నొగిం గాంచ న
వ్వహ మింటన్ గల పెద్దపిన్నలకు సర్వంజా నవర్యాఽఽదు లు
త్సహనోదందితరీతి నేర్పఁగ నత్యంతంబుగాఁ జేయు త
ద్దహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులు గావించున్ సభక్తి మదిన్.

మ॥ సుహృద్రచదగ్ధి వంటవార్చులను నెంతే శ్రద్ధమై జల్పియున్
గృహముం జేరు నతిభయనీకమును సర్థి భర్తనున్ దక్కు వా
రి హానద్యక్తిత భక్తిత్వపులను సారెం జేయు పుణ్యాభియా
గృహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులు గావించున్ సభక్తి మదిన్.

మ॥ అహమా? లేదు; మనంబునన్ రుషయి? యావంతేనియున్ గాన రా
దిహమందుం బరమందునుం బతిముదంబే కోరుచున్ భర్తదా
గృహ మింకన్ సకలోర్వి మేలు గన హృద్విధిన్ గడుం గోరు త
ద్దహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులు గావించున్ సభక్తి మదిన్.

మ॥ మొహరీ లిద్దిన, నవ్వీ గైకొనిన, యాపున్ గల్గినన్, లేకయు
న్న, హరిన్యానితకీర్తియైనను, యశోనై చ్యాభ్యుంజనన్ - బతిన్
స్మహరిం జల్పియు జన్మజన్మముల సర్థి గొల్వఁగాఁబూను త
ద్దహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులు గావించున్ సభక్తి మదిన్.

మ॥ బహుజన్మాజాత పుణ్యలబ్ధ విభుతాభాజ న్నరేంద్రుల్ తపో
మహిమానూనులు మానిసత్తములు నేమాన్యాశయోదార న
వ్వహమ్ము లోఁ దలపోసి ధన్యు లగు వా - రాయీ శుభశ్రీలన
ద్దహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులు గావించున్ సభక్తి మదిన్.

మేఘసందేశము *

శ్రీ జాన్సలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు

కవిత్వమునకు ముఖ్యముగ నక్కలైనది భావనా శక్తి. కల్పనమునకు, సృష్టియనుడు ఈ యద్భుతశక్తి నుండియే యుద్భవించును. నీని కథననే కవికావని తావులను కాంచును. సౌందర్యావ్యప్తియై, అపూర్వ భావవిభూతిని పడసి, సాహిత్యచక్రవర్తియై యుగము లకును, మహాయుగములకును వాని నీర దప్పకనుగును.

కవిమానసమున సుధాకలకమున్నది; కవిస్వాంతము సౌందర్యసందీప్తమైనది. ఇది దేనిపై వ్రాలినను, అది యందచందముల నిధానమై, యన్యుతబీవయై వెలయును. కావున కవితాసామ్రాజ్యమున దుర్లిపడు జడములును ప్రాణపటిప్రములై, బహుళమానసము లను రంజించును. మౌలికమని చేతిలెత్త మెట్టిదో, పదపవేది యెట్టిదో, Philosopher's Stone ఎట్టిదో, Alchemy ఎట్టిదో కవిభావమును అట్టిచే!

"Full many a glorious morning have I seen
Flatter the mountain-tops with sovereign eye,
Kissing with golden face the meadows green,
Gilding pale streams with heavenly alchemy."

అనికదా షేక్స్పియరు మహాకవి వచించినాడు. ఈకథనన "Heavenly alchemy" ఈతని స్వాంతము నకు సంబంధించినది నుదీ! వెలవెలరారన వెల్లువలను రంగారు బంగారు నీరముచే నింపునది కవిమానసమే! ఇది సోకిన కల్పెల్లుల్ల కుసుమవిలసితముగను. షేక్స్పియరును దుమ్ముమచేబూసి, బంగారుపాదీ తేసినాడు. బూడిదను చేబట్టి కాలివాను పుప్పొడి గావించినాడు. ప్రపంచసారస్వతమును వెనుకరిమేసి ఎన్నేని దృష్టాంతములు దృష్టాంతమగును.

కదలిలోని నీరు ఎండవేడిమికి క్రాగి, యావిరియై, మేఘమగునని భౌతికశాస్త్రవేత్త తెలుపును. ఈ యావిరిగడ్డకు నాయువునోసి, గంభీరభావబంధురము తేసి, పర్యాంగనుందరము గావించునని కవిహృద

యను. కావుననే కదా పెల్లి మహాకవి సృష్టించిన జలదము ("The nursling of the sky.")

"I pass through the pores of the ocean and shores;
I change, but I cannot die."
అని వచించినది.

భావనాశక్తియందు భారతీయు దద్దిరియుడు. ఈ శక్తియందు ప్రపంచసారస్వతమున (జగిత్రయుగమున) సగ్రస్థావమున తేజిల్లు నాతడు కాలివాను. పెల్లి శక్తికంటె ఈతని శక్తి పెక్కుమడుండు లభికమైనది. పెల్లి సృష్టించిన ఘనుడు యాత్రీకుడుకాదు. అద్భుతభావరాజి నాశ్విత్వాది నిడికొని ప్రణయ సందేశమును గ్రహింప యాత్రీకుడు కాలివాను సృష్టించిన ఘనదే! ఈ దూతపథమును భారతమహాకవి ప్రణయస్థానిక మొనరించి, పాతకుల నా తెరువున విలిసి వారి మేలులందు బులకలు చేసినాడు. నిజాను భవములను విద్యుత్ప్రవాహమువలె బకిరలహృదయములం దుప్పొంగలేముట కవిగుణములందు ఘనతరమైనది. కవిసంపర్క మెట్టిదో పరికించిరిరా? కవి భావమహత్త్వ మెట్టిదో యోచించిరిరా? పాతక లోకము నిది రసవార్ధయందు, అనందాన్లవమున ముంచివేయునుటకు కాలివాను "మేఘసందేశము" తార్కాణముకదా!

అసియాఖండమందలి యశేక రచయితలకు నిది మేలుబంతియైనది. లెక్కలేని యనుకరణములును, అనుసరణములును, అనువాదములును తలనూపినవి. చూడుడు: పదనమాత, కృష్ణపదాంగమాత, కోకిల సందేశ, భ్రమరమాత, చంద్రమాత, చాతకసందేశ, భ్రమరసందేశ, కుకసందేశ (బ్రిటేని యను నొక రాక్షాతాత్మస్త్రీ రచించినది) పికమాత, భక్తిమాత, పికసందేశ, భృంగసందేశ, మధురీ క్షుంధేశ, మనో

* ఆంధ్రీకృతము. కర్త శ్రీ మాడబూషి-మఠం-వేంకటాచార్యులుగారు, ప్రిదరు, తిరుపతి. వెల 8 అణాలు.

దూత, మయూరదూత, మనోదూత, మయూర సందేశ, మారుతసందేశ, మేఘప్రతిసందేశ (ఒక మైమూరువాసి రచించినది) పవనదూత, సిద్ధదూత, వాతదూత, విప్రసందేశ, శుకదూత, శుకసందేశ (లక్ష్మీదాసము కేశకవి రచించినది), సిద్ధదూత (అవధూతరామ విరచితము) శుభసందేశ, హంప దూత (రఘునాథదాస విరచితము), హృదయదూత (హరిహరభట్ట విరచితము) చక్రవాకదూత, కాకసం దేశ, గరుడసందేశ మున్నగువని. హిందువులను, క్రైస్తవులను, సింహళవాసులను, బ్రహ్మవాసులను గూడ నీ యనుకరణమున బాల్గొనిరి. కొందఱిగ్రంథము లొకేపేరున బరగినవి.

ప్రతిభాప్రదీప్త గ్రంథములను పఠించియు, అను కరించియు, అనుసరించియు, అనువదించియు కచయిత లాత్మహృదయములందలి ప్రతిభాద్యుతిని గుర్తించుదు. పదపది సహజశక్తిని, స్వల్పశక్తిని ప్రదర్శింప బాలుదురు.

ఆంధ్రకవులలో ముఖ్యులకు “కాళిదాసు కబ్బి ములు క్రొత్తలు కావు.”

మహాకవుల రచనల ననువదించుటలే మాటలబట్టి ప్రలాభిని, లాభములేదు. మాటలో పదునాలుగు భావభువనము బుండవచ్చును. ఉపాసనమం దాటి లేచిన వ్యక్తికే భావప్రసృంధము మానసగోచర మగును. పుష్పముకాచి అందలి మరందప్రహదమున (మానససోచరమున ముదమునమునుగ కలహంసవలె) మునిగి, మురియు, మనసాకటి; పూవుపై చాలనొల్లని మానసమొకటి. ఆనందమున మునిగిమునిగి, సంపూర్ణ ముగ నాత్మానుభవమునంది యందినమానసమే యానం దమును వ్యక్తీకరింపగలదు. భ్రమరఝంకృతులేల చుధురముగనుండును? నూనహృదయమున మునుగిత నీది, అందలి లేనెలనల్లన దన గుండెయండెలోనికి లాతించుటచేగదా? కవిభావమున మునుగునంచ కాగలుగునాకడే సుందరదృశ్యమును ప్రదర్శింపగలదు.

అక్కరములను లేకలందు ప్రకేశించి, యందలి భావ మరందమును తనివారగ్రోలబాలు తుమ్మెదకాగల వాడే మంజులాలాపనము గావించగలడు. అనుభవ సామర్థ్యముగల హృదయములేనివా డిట్టి పట్టువఱు కాలేదు. ఇతడు భావోపాసకుడనుట తప్ప. శబ్దబాల మందు సాముచేయువాడని, మాటలడ్రిల్లునం దాటి లేచిన మహాశయిడనిచెప్పట యొప్పు.

రెండవ తాజమహలును సృష్టించుట కవ్వనికైక కక్యమనినను, ఆది మహాశిల్పి కక్యముగాని మొండి గోడలందు బ్రదుకీడ్చు వట్టి తాపీవాసికిగాదు; భావ మును గ్రహించుటయును, నాత్మానుభూతి నందుట యును (మరల సృష్టించుట కిది యనివార్యమైనది కదా!) వానికి సాధ్యముగాని, వీనికిగాదు. తియ్యని పామునునట్లు భావమును బట్టిబట్టి, మనమున జీర్ణిం చుకొని, మనోభాగము గావించుకొని, స్వంతశక్తి జేసికొనినవాడే భావనుధావించువులను వ్యక్తీకరింప గలడు. తిక్కన ఇట్లునరించివాడు. జీర్ణింపుకొన బాలనివాడు కంపుగొట్టువమనమున లోరగిలపడును.

అనువాదము కాదనిపించు అనువాదమే గణింప దగినది. మార్కళలోని భావవ్యభావమును మనమునఁ బట్టించుకొనునాకడే ఇట్టి యనువాదము గావించ బాలును. అనువాద మంతరంగమునకు సంబంధించినది కాని యవ్వలి యంగప్రత్యంగములకు గాదు; గుణ మును గుటించినదిగాని, గోళ్లను గుటించినది కాదు. అంగప్రత్యంగముల ననుకరించినంత నెవ్వడైన నాడుది కాబాలువా? చీర సింగారించుకొని, రవిక దొడిగిన వాడు శ్రీ కాబాలువా? జేవమునకును, గుణమున కును అవివాభావసంబంధమున్నదని వాకోనువా రెవరు? శ్రీప్రాతమ ధరించు నీలీలపును కొంత దను కైన శ్రీప్రభావము నలవలించుకొనవలెను. అంత రంగిక కల్పనాశక్తి గలిగినవానికే (True artist నన), వీనిని చక్కగ వ్యక్తీకరింపగలవానికి ఇది సాధ్యము. ఈ కల్పనాశక్తినే సృష్టిశక్తియందును.

సృష్టికర్తగల దేవదేవుడే కదా జగన్నోహినియై ఈశ్వరుల వంశ వానియనమన బులఁబులేమె!

భావోపాసకులకే, — నిక్కంపు కళోపాసకులకే ఆనందమువాదము, — అనువాదములు లోపని యను వాదము సాధ్యమని తెలుపుట నా యాశయము. శబ్దానువాదముతో పనిచెల్లినదని తలచుచుంటే గ్రంథములను తెలిచి బాధపడుట యనిచేకను.

మార్మకలాని భావములను మృదయంగము మొనరించుకొని, పలుమాఱు మననము చేసికొనిన ప్రతిభాకారి ఈ గ్రంథకర్తయగుట కిందు వలసివచ్చి దృష్టాంతములున్నవి. వీగములుబోలు కొన్ని పదములను పఠించి

చినను, లోనిభావవిధులచేత మనసు పోగలదు. ఈ సుదువులను పఠింపినపుడు మనసు వ్యత్య మొనరింపదా?

“నవ్యజవా మహామణిమ సంధ్యాకాంతిమైవంది”

“కవ కాల్పంబులనీను మానసరేఖాకంబంతు నీరాసు యుక్”

“ముంగురుల్వీడిన మందాచ ప్రమానంబులుకా”

“వలైవైధూర్యపమాన నాశవికచ స్వర్ణాబ్జ సంభవమై”

“తరుణిరీర్షిమ స్వప్నమందయిన పొందంగోరుచుకా నన్ను నిదురఁగాంక్షించుచునుండు.”

ఇట్టివచనములు గ్రంథమున జాలగలవు. గ్రంథకర్త యత్నము మిగుల బ్రశంసనీయుమైనది.

గంటలమ్మ

శ్రీ రాయనం వెంకటశివుడుగారు

నీతంపేటలో నేద్యమందు మిగుల నష్టపడి, కొంచెము పొంమును అమ్మివైచి, ‘చెడి పట్టణముచేరుమ’న్నట్లు తెలఁగా యల్లమంద తనభార్యతో గుంటూరుపురము ప్రవేశించెను. విడిచిపోవుట ఆడుగూఁతున కేపుడును గవ్వమె. కాని, స్వగ్రామమునఁ దినకు కానుపువెంట కానుపు పోవుటచేత, గుంటూరు పయనమునకు కొటమ్మయు సిద్ధమయ్యెను. ఆనగరిమున వీధు నివసించుఁది తమ్మావారితోఁట. నెలకు మూఁడువాసలు గురియుచుండు పూర్వకాలమం దెప్పుడో, అక్కడక్కడ తోఁటలువేసికొని, గుంటూరి వేడిమినుండి భాగ్యవంతులగు పాదులు

కొంత యువశేషునము గాంచుచుండిరట. కాని, యీ విదవకాలమందు మొకటి నీటి వనరు లంతరించుటచేత, ఇప్పుడాపురమున నిలిచియున్నవి చెల్లులేనితోఁటల పెద్దవీళ్లు మాత్రమె!*

౧

శక్తి వంచనలేక పాటుపడు యువకుఁడగుటచేత, అదిరకాలములోనే యల్లమంద పనివాఁడను పేరందెను. మొదటిరోజులలో కూలివాలించేసికొని యెటులొ యాతఁడు గాలి జీవనము చేయుచుండెను గాని, ఇటీవల కొంతడబ్బు చేరుటచేత, యల్లమంద

* నివసించిన వృత్తాంతము.

మోతబండి యొకటికొని, రెయిలు బజారులమధ్య వర్తకపుసరకులు కొనిపోవుచు, మంచిలాభమునందుచున్నాఁడు. కొరిటేపాటి బండ్లజట్టు తరువార తమ్మావారితోట జట్టె గుంటూరులో నెల్ల వాసి కెక్కినది. మెలికలు తిరిగిన దండలు, నల్లని బుగ్గమీసములును చిన్నముగాఁగల మన యల్లమందయె ఆ జట్టనకు మేష్ట్ర!

౨

కుటుంబపోషణమునకు మగడిన్ని పాల్లు వడుచుండుటఁ జూచి యూరకుండనొల్లక, కోటమ్మ తానొక పొగాకు ఫ్యాక్టరీలోఁ గూలికొనుదిరి, రోజుకు పావులా సంపాదించుచున్నది. చెప్ప మఱచిపోయితిమి. ఇటీవల వారికుటుంబము వృద్ధి నొందినది. తన కడుపున మగబిడ్డపుట్టి దక్కినయెడల మస్తాను పేరు పెట్టుదునని కోటమ్మ యొక మస్తానుడిరును నమయమున మొక్కుకొనెను. ఆ ప్రత్యక్ష దేవత ప్రసాదమువలన సంత నామెకుఁ గుమారుడుగలిగి పెరుగుచున్నాఁడు పిమ్మట రెండ్రొడ్లకొక యాఁడుపిల్లకలిగెను. ఆయెటివేసొని మశూకములచటఁ జెలరేగెను. తమ్మావారితోట చావున నిటీవల పాటకపుజుల గుడియొకటి వెలసినది. అది నేలకొలది రూప్యములు వెచ్చించి తీర్చి కట్టిన దేవాలయముకాదు. మంత్రోచ్చారణతో ప్రాణప్రతిష్ఠనందిన న్యామిగాదచట నుండునది. ఏండ్లుగడచిన వేపచెట్టు మొనట రాతిబండ నొకటినిలిపి ప్రజలు పసుపుకుంకుములు పూయఁగా అది గంటలమ్మగా వెలసి

నది. ఆపదమొక్కులు గైకొనిన యాదేవి యనుగ్రహమువలన కోటమ్మ కూతురంత మశూచకమునుండి తేలి, గంటలమ్మ యను పేరుదాల్చెను.

౩

యల్లమంద గుణము మంచిది. సహవాస దోషమున నెప్పుడైన వాఁడు సారాయి దుకాణము తూచినచ్చినను, సామాన్య కాఁపివలవలె రాబడిలో చాలభాగము త్రాగుమనకు వెచ్చించువాఁడుకాదు. పాదు పరియగు కోటమ్మ, మగఁడు తన చేతికిచ్చిన డబ్బులోఁ దాను సంపాదించిన సొమ్మును జేర్చి పెంచుచుండుటచేత, ఆ దంపతులు శ్రీఘకాలములోనే స్థితిమంతులను పేరు నొంది, తమ యిద్దఱు పిల్లలతోను సుఖ జీవనముఁ జేయుచున్నారు.

౪

మాయ దైవము మీ మీఁదను, గుంటూరు సీమ వారియెడలను అలుకఁ బూనెనా యనునట్లు, ఈయేడు వేసవి కాలము ముగియకమునుపె విశూది జాడ్య మచట ప్రారంభమై, కాఁపిచ్చువలె వేవేగ ముగఁ బురమంతలను వ్యాపించెను! వ్యాధి తగులనీయదని వైద్యుఁడు చేతికెక్కించు నూదిమందెవెతలపాలు చేయుననియు, రోగము పోకినతోడనే ఆస్పత్రికే తేర్చబడు దురదృష్టవంతుని పాల్లు దేవునికె యెఱుక యగును, పామరజనులలో నపోహలు బయలుదేరెను! కావున తమ్మావారితోట లోని యేబదిపాకల వారికిని వారియిష్ట

దేవత గంటలమ్మయె యింకగతి! చూచు చుండగ నె వ్యాధి పట్టణము నలముకొనుట చేత, ధైర్యమువీడి, ప్రజలచటినుండి వలాయనమయిరి.

గ

‘దూలమువచ్చి తలఁచాఁకినట్లు’ ఈచిన్న కుటుంబములో సంతట విశూచియమ్మవారు ప్రవేశమయ్యెను! గృహిణికి వ్యాధి సోకెను. కోటమ్మ చనిపోవుటయె తడవుగా, అప్పు సోపృలకై యాగక, బ్రదికియుండిన బలుసాకు తినవచ్చుననియు, ఇద్దఱునిల్లును దక్కిన చాలుననియును దలపోసి, యల్లమంద వారిని వెంటఁగైకొని, గుంటూరు విడిచిపెట్టెను. వాచొక సెలయేటి దరికినచ్చునరికి, మస్తాను నకు రోగముతగిలి, వాని యసువులఁ గొని గొనిపోయెను. గారాబమునఁబెంచిన తన కుమారుని కళేబరమా యిసుకతిప్పలోఁ బూడ్చివైచి, యల్లమంద స్వగ్రామము చేరెను. శని వాని నిచటను వెంటఁడించెను. యల్లమంద తమవాఁడని మోమోటములేక, మీఁదు మిక్కిలి వీనితో రోగాంకురములు తమ శూరదిగుట స్పష్టమనియెంచి, గ్రామ స్థులు వాని నచటినుండి తరిమివైచిరి. చిక్కు

లేనివానికి దైవమేదిక్కు! ఊరివెలుపల నున్న గుడియొద్ద కంత యల్లమంద తన చిన్నకూతురితోఁ జేరెను. ఇంతలో వాని కిని రోగమారఁభవై, ఒకజాములో యల్లమందయుఁ జనిపోయెను.

ఁ

అన్నను తలిదండ్రులనుబాసి యేకాకియై గుడిచెంత బ్రాఁకులాడుచున్న యా మూఁదేడ్లశిశువు గంటలమ్మయొద్ద కవరును జేరకున్నాడు! పూజారులు కరుణించి, అప్ప మొకింతకలిపి దూరమునుండియే యా పిల్లకుఁ బెట్టుచువచ్చిరి. దీనికిని వ్యాధి సోకు ననియె వారిభయము కాని, యట్లు జరుగ లేదు. ఆబాలిక ముందు సంగతిని గుఱించి యా గ్రామవాసులంత నాలోచనలు సాగించిరి. దాని పర్యవసానము, ఆయూర సంతానములేని యొక భాగ్యవంతులయింట గంటలమ్మ యిపుడు పెరుగుచున్నది. తలిదండ్రుల పెంపున కాబాలిక యింక నోచుకొన కున్నను, దయార్థివృద్ధయులయిన యా గృహ యజమానుల నిర్దేశముకప్రేమయె చిక్కులేని యాపసిపాప కిచ్చుడు శరణము!

మ న భా ర త భూ మి

శ్రీ యార్లగడ్డ శ్రీ కృష్ణదాదరిగారు

పూజ్యమైన భారతభూమి, అవతార పురుషులగు రామ, కృష్ణులకు జన్మస్థానము. వీరవరులగు కర్ణా ర్జునులకు జన్మభూమి. సీతా, అరుంధతీ, సావిత్రి మొదలగు పతి ప్రతాపిలకములకు మాతృస్థానము. భిక్షా గ్రేసరులగు రామదాసు, తుకారాం, తులసీ దాసులకు మాతృభూమి. రత్నగర్భ, ఖనిజ సంపత్తులకు అగ్రస్థానము. అన్ని పంటలకు ఆటవట్టు. వీరవిజ్ఞానవాహినుల ప్రవహింప జేసి, సుకీర్తి గడించిన పుణ్యభూమియగు భారతవర్షము యొక్క నేటిస్థితి యిది. భారతవర్ష

వైశాల్యము 18,06,679 చ. మైళ్లు. దీనిలో బ్రిటిషువారి పాలనక్రిందనున్నది 10,96,171 చ. మైళ్లు. స్వదేశీసంస్థానముల పాలనలోనున్నది 7,12,508 చ. మైళ్లు.

భారతవర్ష జనసంఖ్య 35,28,87,098

యందులో బ్రిటిషుఇండియాలో

నివసించువారు 27,15,26,253

స్వదేశీ సంస్థానములలో

నివసించువారు 8,13,10,845

భారతదేశ మంతటిలో

నున్న గొప్పపట్టణములు 10

జిల్లాలు 261

వి టి ఏ ఇండియా

రాజధానులు	జిల్లాలు	జనసంఖ్య
మదరాసు	27	5,28,99,875
బొంబాయి	29	2,25,24,000
బెంగాలు	28	5,61,99,897
సంయుక్తరాష్ట్రములు	52	5,72,86,793
బీహార్-బరిస్సా	21	4,18,81,588
పంజాబు	29	1,66,19,993
మధ్యపరగణాలు బీహార్	23	1,35,10,007
అసాము	12	84,04,096
సీమాప్రాంతము	5	23,00,004
	225	27,15,26,253

భారతవర్ష జనాభాలో

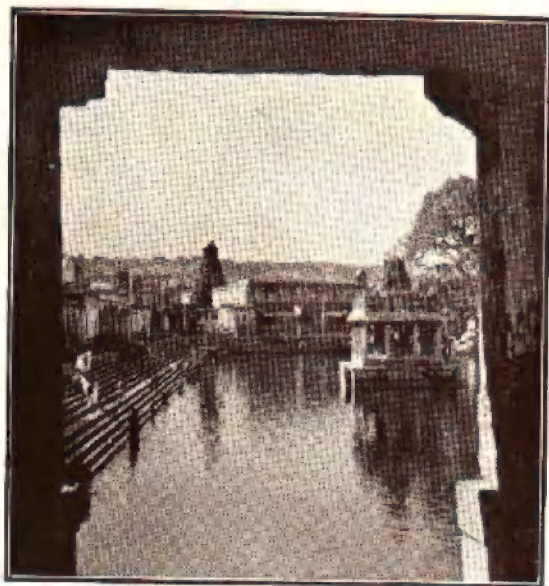
చదువురానివారు 82,16,28,003

దీనిలో పురుషులు 15,62,43,305

స్త్రీలు 16,53,84,698

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి పుష్కరిణి. వెంకటాగమన
శ్రీవారి ఆలయము గలదు.

Photo by Messrs G. K. Vale & Co.

గృహ ల క్షి

చదువుకొన్నవారు
 స్త్రీ, పురుషులు 3,12,09,095

ప్రిటిము ఇండియాలో 100-కి వృత్తి

వ్యవసాయవృత్తిలో 60
 వర్తకములో 6
 పరిశ్రమలలో 10
 కమీషన్ వ్యాపారములో 2

కుంటిగుడ్డివారును సోమరులై భిక్షా
 టనము చేయువారును 2

ఇక శ్రీమంతులుగను, జమీందారులు
 గను, భూస్వాములుగను, ఉద్యోగ
 స్థులుగను 20

100

ప శు సంతతి

గోగణము 11,96,65,900
 మహిష సంతతి 2,83,35,000
 గొట్టెలు 2,20,82,000
 మేకలు 2,43,33,000
 గుట్టములు 16,81,000
 గాడిదలు 13,96,000
 వంటలు 4,10,000
 కంచరగాడిదలు 76,000

రైల్వేలనుక్రింద ఆక్రమింపబడిన భూమి

మొత్తం విస్తీర్ణము 39,5,73 చ. మైళ్లు

ఇందుకు ఖర్చు కాబడిన

ధనము రు. 754 కోట్లు

ప్రతివత్సరము గూఢ్సుబండ్లమీద వచ్చు
 ఆదాయము రు. 80 లక్షలకు మించు
 చున్నది.

సైన్యము - పోలీసు

సైనిక సంఖ్య 4,40,601

పోలీసు సంఖ్య 5,18,000

ప్రతివత్సరము ఖర్చు

సైన్యమునకు రు. 61,60,00,000

పోలీసుకు రు. 9,50,00,000

ప్రిటిము ఇండియా

చెల్లించు రివిన్యూ రు. 15,10,00,000

గ్రామములు 7,00,000

లక్ష జనసంఖ్యకు మించిన

నగరములు 34

పంటకాల్వలు

ఇందుకు ఆక్రమింపబడిన

భూమివిస్తీర్ణము 36,583 చ. మైళ్లు

మొట్టమొగానీ పైరులచే ఫలసాయ మిచ్చు

చున్న భూమి ఎకరములు 22,39,00,000

ఉద్యోగస్థుల వార్షిక వేతనములు

వైస్రాయిగారికి రు. 2,56,000

గవర్నరుజనరల్ కౌన్సిల్

మొంబరు ఒక్కొక్కరికి 86,000

సేనానాయకునకు 1,00,000

మద్రాసు, బెంగాల్, బొంబాయి, యూ. పి.

యొక్కక్క గవర్నరుకు 1,28,000

మ న భా ర త ఘా ను

పంజాబు, బీహార్ ఒరిస్సా		జననమరణములు	
యొక్కక్క గవర్నరుకు	1,00,000	ప్రతి 1000కి జననము	820
మధ్యప్రాంత గవర్నరుకు	72,000	,, మరణము	306
ఆసాము గవర్నరుకు	66,000		
విద్యాలయములు		ప్రతిముం ఇండియాలో ప్రతివంతు	
పురుషులకొరకు	1,37,437	ప్రతివంతుభూమి, ఎకరములు	2,39,01,000
స్త్రీలకొరకు	26,335	పండింపబడిన ప్రతిబేర్లు	54,78,000
హైస్కూల్లు	2040	తల 1కి రు. 0-1-0లు ఆదాయముండి	
ఆర్టుకాలేజీలు	152	యుండనట్లుగానున్న యీ దేశములో	
మెడికల్ కాలేజీలు	9	వైస్రాయి, గవర్నరులకు లక్షలకొలది	
లాకాలేజీలు	14	వార్షిక వేతనములు ముట్టుచున్నవి. తల 1కి	
వ్యవసాయకళాశాలలు	6	రూపాలకొలది ఆదాయమువచ్చు పశ్చిమ	
ఇంజనీరింగు కాలేజీలు	5	దేశములలో వేలకొలది ముట్టుచున్నవి.	
పశుచికిత్సా కాలేజీలు	3	లక్షలకొలది ప్రతిబేర్లు పండించు సీదేశ	
ట్రయినింగు కాలేజీలు	20	మునకు ఇతర దేశములనుండి 60 కోట్ల	
హైస్కూల్లలో ఆర్టుకాలే		రూపాయిల వస్త్రదిగుమతిలో దేశదార్భా	
జీలో చదువు విద్యార్థుల సంఖ్య	13,40,843	గ్యమును సూచించుచున్నది.	

గ మ ని క

గతమాసమునందు ప్రకటించిన పజిలుకు సరియగు సమాధానములు:—

(1) స్వరాజ్యము, (2) సహనము, (3) యత్నము, (4) స్పెయిను, (5) గాంధీ, (6) తిక్కన.

సరియగు సమాధాన యొక్కటియు రాలేదు. ఒక్క రిప్పతోగూడిన సమాధానములుపంపిన క్రింది నలువురకు మాడుమాసములు గృహలక్ష్మి సంచికలు ఉచితముగా పంపబడును.

శ్రీమతిదామోదీపురపు వెంకటజానకమ్మగారు శ్రీమతి బుర్రా కామమ్మగారు,
 c/o డి. నరసింహారావుగారు c/o బుర్రా శంకరకౌశ్రిగారు,
 కాడేపల్లిగూడెము. ప. గో. చికాకోర్.

శ్రీమతి అడవా సుగుణమణిగారు, శ్రీమతి దాసు రాజమ్మగారు,
 c/o సత్యనారాయణరావుగారు వేనూరు, కొడవలూరుపాళ్లు,
 పి. చల్లూరి. డి. అఫీసు, కొరపుట్, ఒరిస్సా. కొవ్వూరుకాలాకా.

మా నవప్రకృతి

ఏకాంకనాటక

శ్రీమతి సి. వి. సమణమ్మగారు

[రావుగారి యిల్లు; అందులో ఒకహాలు. హాలు మధ్య గుండ్రటిల్లు. బల్లమీద ఆకుపచ్చటి మఖ మల్ గుడ్డ. దానిమీద గాజుపూలతోట్టి. అందులో వివిధరంగుల కార్తీపుత్రాలు. బల్లచుట్టూ పేము కుర్రీలు అందంగా అమర్చిఉన్నాయి. గుమ్మాని కడుగుగానున్న గోడకు తగిలించిన రాజారామ మోహనరాయలు పెద్దపైతా ఫోటో, దాని కుడి ఎడమలలోనున్న శేకవల్లడపేజీ, నాయకుడు వీరేశ లింగం పంతులు ఫోటోలు ఆహారపు ఒక బుర్రపొంద రాన్ని ఆపాదిస్తూఉన్నాయి.

పాయల్రం; నాలుగైంది. తీక్షణతగ్గిన మూర్త్య కిరణాలు కిటికీలలోంచి పేముకుర్చీలమీదపడి ధగ ధగ మెరిసిపోతున్నాయి. రావుగారు విలాసంగా ఒక కుర్చీలో కూర్చొని, ఆలోచనాపూర్వకంగా సిగరెట్టు కాలుస్తున్నాడు. ఆయన లాల్సీ, తెంగాలీ కట్టుకట్టిన ఆయన ఫోవరీ, కాళ్ళకుతేసిన బర్మా టెప్పలు చూచి రెండుచందల రూపాయలు వెలకు సంపాదిస్తాన్న ఉన్నతోకోర్కొని అని ఎవరూ ఆమోదో లేదు. వయస్సుకూడ అంత ఎక్కువఉండెదు, సుమారు నలభై ఆయిదు ఉంటాయి. అందమైన విగ్రహం.]

రావు—(కొంతసేపాలోంచి) మణీ!

రావు—(జవాబు రాలేదు. మళ్ళీ యింకోమారు అంతకంటే విగ్గరగా) మణీ!

మణి—వస్తున్నానండి.

ఒక నిమిషమైంది; మణి ప్రవేశిస్తుంది.

మణికి పదిపాదు వద్దెనిమిదేళ్లుంటాయి; నానా కైన కరీం. ఆమె కట్టిన పన్నటిజరీ అంచుల ఖద్దరు మీద ఆమెకొరకే రియాచైన్లుగా ఆసిపిస్తోంది. ఆమె గుండ్రపు మొహానికి ఆమె పొడుగులోలకులు క్రొత్తపోయిగాన్ని పయనుల్పిస్తే.

మణి—(నవ్వుతూ) ఏమండీ నాన్నగారూ, పిల్వారు.

రావు—ఏమిటమ్మా నానీ రాశింకాను? నాలుగుకుడ ఆయివట్టుంది.

మణి—వస్తారు. ఆసలు వస్తులే ఆయన చాలా Punctual గా ఉండే మనిషి. మన యీ జొర్యాగ్య దామోదరుల మోస్తరు ఒకప్పుడు వస్తామని, యిచ్చం వచ్చివస్తుడు రావడం ఆతని తీవితంలోలేని ఆల వాటు. వైగా నాతో నాలుగుంటావుకు వస్తామని చెప్పారు.

రావు—అలా ఉన్నతాదర్శాలు పెట్టుకొని, కట్టు బాట్ల పవాయితో తీవితంలో కావలసిన నడవడిని అలవడచేసుకోడం చాలా ఉత్కృష్టమైన విషయం. ఆతను కాలేజీలోకూడ యిల్లాగే ఉంటాడా?

మణి—కాలేజీ ఏమిటి, యిల్లేమిటి అతనికి? ఆతని సంగతి మీ కింకా తెలియదనుకుంటాను. అబ్బో! బ్రహ్మాండమైన తెలివిగలవాడు! ఎంత బాగా మాట్లాడుతాడని! ఆతనికి Burke of the College అనిపేరు ఆటల్లో? ఎన్నికప్పులు గెల్పాడు! అతనంటే కాలేజీ అంతా ప్రాణం విడుస్తారండి.

కృపాలక్ష్మి

రావు—కళ తాండవిస్తూఉండి ఆతని మొహమే చెప్పకుండి ఆతని విషయం అంత. ఆయనకు వివాహం అయినదా?

మణి—ఉహూ. టీ అయిందేమో ఛాదివస్తావండి. (లోపలికి వెళుతుంది.)

[అలోచిస్తూ సిగరెట్టుపాక పంకోచవిహ్వంగా, తొందర తొందరగా పైకి వదిలివేస్తున్నాడు రావు గారు. అంతలోనే వానివస్తాడు. ఇరవైరెండు యిరవైయూడు ఏళ్లుంటాయి. మంచి అందమైన మొహం కాక గోయివప్పటికి వికారమైన ఆ మధుర, తేజోనిలయాలైన ఆకర్షణ, అందవిహీనుడు కాదు అని అనిపిస్తోన్నాయి. ఆతను తీసిన తెల్లడిల్ల పేంటు, ట్రీకుకోటు, చేతిలో తెన్నుమరేకెట్టు కాలేజీలో అంత పేరు ప్రఖ్యాతులుగల వాని యితనే అని చెప్పక చెప్పకున్నాయి]

వాని—హల్లో, గుడ్ యూ వెనింగ్ రావు గారు!

రావు—హల్లో! రావోయి రా! నీకోసం చాలా నేపటినుండి ఎదురుచూస్తున్నాం. ఇప్పుడే మణి లోపలికి వెళ్లివస్తుంది.

వాని—ధర్మవారేడు. రానివ్వండి. ఎల్లాఅయినా పెద్దింటిపిల్ల అని అనిపిస్తోంది మణి. ఆవిడ చేష్టలలో గాని, భావాలలో గాని, ఆడవాళ్లలో యీమాత్రం పరుగున్న వాళ్లు చాలా ఆరుదుగా కనిపిస్తారు.

రావు—నిదో మీబోటివారి దయ.

అంతలోనే టీపాయి చేతిలో పెట్టుకొని వయ్యారంగా వస్తుంది మణి.

మణి—(వాని తేసిచూస్తూ, చిరువత్సవత్సరూ) హల్లో! (టీకప్పు అందిస్తుంది.)

వాని—ప్రభుమంటా! పెద్దవారైన మీ నాన్న గారికి!

మణి—(వత్సరూ) పెద్దవారైనా, పరబ్రహ్మ స్వరూపులు కరుణగా నాన్నా గారు. ఈయన అందుకొంది.

‘అహం బ్రహ్మస్మి’ అనే శంకరమతావలంబితదండి.

రావు—అల్లాగా! (మగ్గురు టీ నీచుకుంటూ ఉంటారు.)

వాని—రావు గారూ, తెలిశు కడుగురున్నాను, నమించండి. మీ బ్రాహ్మమతంలో పరబ్రహ్మను నీవు అదిమధ్యాంతికహీనుడవు, ప్రేమమయుడవు, మాపాలిటి కల్పరథువు అని అంటూ నేను నీచుట్టి, పాపాత్ముణ్ణి, అబ్బుణ్ణి అని అంటారు. ఏమి సమంజస ముంది? భట్లాడా నాణగు పొగర్రలు పొగడితే బహుశాకింది పంపే నీచజహిందామటాగు భగవంతుడుమాడ వరాని ప్రసాదిస్తాడా?

రావు—వానీ, నీవు భగవంతుని విషయంలో ఇలామాట్లాడం బావుండలేదు.

మణి—వానీ, నే నడుగుతాను చెప్పండి. విశ్వ గర్భుడైన పరమాత్ములలోనే యీప్రపంచం అంతా ఉందని యీప్రపంచంలో పరమాత్ముడు లేడని మీకు తెలుసు కదూ! ఈ విషయమైన ప్రపంచం అసంపూర్ణం. దీనివ్యాపార పరిపూర్ణత్వాన్ని గ్రహించడానికి ప్రేమ బంధాన్ని అడ్డంచేసుకొని, ప్రేమమయుడైన పరమాత్ముడి స్వయంపరిపూర్ణాన్ని సదా జ్ఞాపకము తెచ్చుకోవాలి కదూ? దీనినే ప్రార్థన అంటారు మేము.

రావు—అల్లాగా!.....అవును.

మణి—మీ రెంక శంకరమతావలంబితమైనా, ఏ నిర్గుణిజ్ఞో ఉపాసిస్తారు కదూ. దానివల్ల లాభం ఏమిటి? సుఖలోపాసన సంగతి మరిచిపోదాం.

వాని—అత్మాభివృద్ధి, ఆత్మ పరమాత్మ భేదాన్ని ఛేదించడం.

మణి—ఆత్మ పరమాత్మలకు భేదములేనప్పుడు ఎందుకువచ్చిన తుచ్ఛప్రయాస యీ జ్ఞాన పము పొందన, యీ భేదవాప్రయత్నం.

రావుగారు నవ్వాడు. ఒకనివిషయం ఉండి మణి అందుకొంది.

మణి—అయినా ఎందుకు నిర్గుణుడైన పరబ్రహ్మ ఎవరుచూచి అవనించడానికి ఉన్నాను అని అనుకొని మన వాగవాన్ని మనం గురిచేసుకోవడం, కలకల్మషాలు పెంచుకోవడం, అనురూప ప్రవర్తనలకు దిగడం; చాలా హేయంగాఉంది. నిజమేమిటంటే భగవంతుని విషయంలో యుద్ధం చేయవలసిన పని లేదు; మన భర్త్యం, మన విధి, మనం పెంచేస్తే సరి.

వానీ—మానవప్రకృతికి విరుద్ధమైన విషయం నీవు చెప్పేది. (మిగిలిన టీఆంధ్రా ధూర్జితేశాదు; చెమటలు పట్టుకూకుంటే చేతిరుమాలుతో తుడుచుకుంటూ) ఈ నిరీక్ష్యరవాదమే మన జీవవాగవానికి దోహదమిస్తోంది అని నా ఆభిప్రాయమంది.

మణి—(కొంచెం తీక్షణంగా) వానీ, ఈశ్వరుడు లేదని కాదు నేను చెప్పేది. ఈశ్వరుడు అనే కలంపుతో కలలు పడుగొట్టుకోవడం భావ్యంకాదు అని చెప్పేటన్నాను. అయినా, ఒకదారిని పోవడం, మానవప్రకృతికి నీవన్నట్టుగా విరుద్ధం. కాని ఒక్కటి తెలుసుకో, ప్రణయినికీ చేతులేరు చాల్లగాని, ప్రపంచానికి ఒక్కటేదారి; మిగిలినవన్నీ ప్రయత్నాలే.

రావు—అవన్నీ మనకెందుకమ్మా యిప్పుడు (అంతలోనే వానీ కైముచూస్తాడు, అయిదయింది.)

వానీ—సరే, వాకు టైప్ రైతుకు టైము అయింది. మణి, క్షమించు మనోహరు ఎప్పుడైనా మాట్లాడుతాం. కలవండి రావుగారు, దయఉంచండి.

రావు—చుంచండి.

వానీ—రైటో (వెల్లిపోతాడు.)

మణి—ఇలాంటి భావాలు ప్రకృతిహింసా వింతగానే ఉంటాయి. అనుభవమూ లోతులేని విజ్ఞానమూ!

—

[రావుగారి యింటివంటియున్న పూలతోటలో రాతి అరుగుమీద విలాసంగా కూర్చుని సదేహ

వాయించుకొంటుంది మణి.

ప్రణయినికీ తెలుగెత్తి పాడిపాడి యెంతో మూగబోయిన వాడుహృదయనిల ఇప్పుడు నీకరస్పర్శకై యెదురుచూచు చున్నారోదేవ! కరుణతో నన్నుబ్రోవు ప్రేమతుడుడవుగావ? ఓ విశ్వగర్భ.

పాట అది గుమ్మముపైపు చూచింది; పొడుగ్గపాతున్న చెట్లనీదల్లి, రాబోయే చీకటివరకూ చూస్తూ ఒక్కసారి కలపాసి దీర్ఘ విశ్వాసము విడిచింది. మరలపాట

ప్రణయినికీ తెలుగెత్తి పాడిపాడి

.....

అంతలోనే వానీ ప్రత్యక్షమవుతాడు]

వానీ—ఏమిటి? ప్రేమ, ప్రేమ! ప్రేమమూత్రాన్ని అగ్ధంచేసికొన్నట్టు హృదయాన్ని కరిగించేటట్టు ఎంత హాయిగా క్రావ్యంగా పొడుకున్నావు. నీలోకి ఒక్కశ్రీతింటే చాలదూ యీ నిద్రపోతున్న ప్రపంచాన్ని మేల్కొల్పడానికి?

మణి—దయచేసి అలాకూర్చొండి. (అక్కడున్న యింకో రాతిఅరుగు చూపుకుంటి.)

వానీ—ఫరవాలేదు. (అక్కడున్న గడ్డిమెత్త మీద ఆసనకుద్దిగా కూర్చుంటాడు) మణి, మన యిరువున్నీ యింత గట్టిగా బంధించగలిగిన యీ ప్రేమ మూత్రము మనల్ని ఎక్కడకు తీసుకొని వెళుతుందో?

(మణి ఖంగారుగా, వింతగా అగ్ధంలేని చూపులు చూపుంది.)

వానీ—నా హృదయాన్ని చీల్చి చూచగలిగితే చూడు. ప్రతిక్షణం ఎవరివామాన్ని జరిస్తూ ఉంటుందో? చీకటియున్నపైన నా హృదయానికి నీ ప్రేమ వెలుగును కాంతిని ప్రసాదించగల జ్యోతి.

(మణి కళ్లు మూసుకొంటుంది; వానీ యింకా దగ్గరనా జరుగుతాడు.)

నానీ—(మణి కరీరాన్ని ఆపాదమస్తకం పరిక్షిప్తా) మణి, నీవే నన్ను విజంగా ప్రేమిస్తూఉంటే, మన భవాహానికి ఏమీ అభ్యంతరంలేకుండా వేగిర పడు. నేను... (మణి కళ్ళ వెంట ఆశ్రులందుతులు ఏక ధారగా కారిపోతున్నాయి; మాగపోయిన గళాన్ని పరిచేసుకొంటోంది.)

నానీ—మణి, మన ప్రభువునందర్బాసంలోనే మన విజ్ఞానాన్ని చూడగలిగేము. దాన్ని నీవు అభ్యంతర పెట్టకోకు.

(దుఃఖవినకర్మయన్న మణిని ఓవార్చడానికి ఇంకా దగ్గరిగా జరుగుతాడు..... పెద్దపులిని చూచి భయపడి దూరంగాపరుగులే లేడిపిల్లలాగు ఒక గంతు చేసుంది మణి; ఫిడెలుక్రిందపడి అపశ్రుతిగాకర్ణిస్తుంది.)

మణి—(ఎట్టవైస కళ్ళతో కోపాన్ని చూచిస్తూ) నానీ, యింతే క్రూరంగా మూట్టాడుతావని నా జన్మలో ఆమెకోలేదు. నేను నిన్ను నా సోదరుడి లాగు ప్రేమించాను. దానికి ఫలితమా యిది! (ఆవేశంతో) నీతోటి నీచులు, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యంకోసం గడ్డెత్తి ఉపన్యాసాలిస్తూ, ఒక్క స్త్రీతో ఒంటరిగా కాలం గడపలేని నీచులు, ఎంతయిది ఉన్నాకో యీ భారతభూమిలో! ప్రేమ! (వెలిగి నవ్వుతుంది) ప్రేమంటే అర్థంలేదేమిటానీ ప్రభువునందర్బాసంలోనే భవాహాన్ని చూడగలిగేవు కాదా? భవాహాన్ని కాదు నీవు చూడగలిగింది. నీ నాశనాన్ని, నీ ప్రేమనాశనాన్ని, పరస్త్రీనాశనాన్ని.

(నానీ తలగిరువ తిరిగిపోతుంది. శవలానికృష్టరై చూస్తూఉంటాడు.) ఇదే కాదు. అహం బ్రహ్మస్మి అనే పరిబ్రహ్మవ్యయాపం?...నానీ, నీకు పశ్చిదయలేదు, మేధస్సు ఉంది. దాన్ని చూచి గ్రహపడిపోయింది లోకం. అమధదమూ లోకూ లేని నీ విజ్ఞానము బూడిదమహాపివ పన్నీరని గ్రహించలేక పోయింది. (నానీ యింకా దగ్గరిగా వస్తున్నాడు.)

నానీ నీవుయిక నా మొహము చూడొద్దు! కాని తెలుసుకో, వివాహమునేది ఆత్మోపలబ్ధికేగాని, బహిరింద్రియాలు వృష్టిచేసేకామప్రవృత్తి నివృత్తికొరకేకాదని.

నానీ—(బాటవారే కన్నీర్లు కుడుచుకుంటూ) మణి! క్షమించు.

మణి—నా మొహం చూడొద్దు వెళ్లు, నీవు క్రూరుదవు.

(నానీ బయల్దేరడానికి లేస్తాడు. ఎదురుగా రావుగారు ప్రత్యక్షమవుతారు. నానీ మూట్టాడకుండా వెళ్లిపోతాడు.)

రావు—(కోపంగా) మణి, నీ ప్రవర్తన ఏమీ రావుండలేదు, నేనూ చూస్తూనేఉన్నాను. నీకు చదువు చెప్పించి స్వాతంత్ర్యము యిచ్చినందుకు బాగా కీర్తిపత్రాలు తెస్తున్నావ్!

మణి—(ఆతికోపంగా) నాన్నగారూ, నాకు తెలుసు మీరు నాకు చదువు చెప్పించింది, నాకు స్వాతంత్ర్యం ఇచ్చింది, నాకొరకుగాని, మీ విశ్వాసముకొరకుగాని కాదని. మీరు, బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాలు తెలియని మీరు, మరలేకపోలే బ్రహ్మసమాజానికి పెద్దలవుతారు. మీ ఉద్యోగంకోసం, మీ మర్యాదకోసం, నన్ను ఒక వస్తువుగా ఉపయోగించుచూచారు. కాని తెలుసుకోండి, మీరు ఉపయోగించిన యీవస్తువులో ఒక వృద్ధయముందని అభివృద్ధి కాదగ్గ ఆత్మ ఒకటుందని.

రావు—బ్రహ్మసమాజం, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యం తెస్తున్న కీర్తే యిది!

మణి—(ప్రకారంగా) బాగా అలోచించండి. అది కాదు. మావత్తుని స్వాగ్ధము, కట్టుబాటులేని విషమప్రకృతివల్ల కలిగే అవధాన యిది!

3

[రావుగారి యింటిలో హాలు. అన్ని పూర్వము మోస్తరే ఉన్నాయి. రావుగారు ఒక పేముకర్చిలో

కుక్కని ఏదో ఆలోచిస్తూ ఉంటారు. మణి ప్రక్క
కుక్కగా (కుక్కని ఉంటుంది. ఉప్పొంగిపోతున్న
సముద్రాన్ని చూస్తూ నిశ్చలంగా, నిర్మలంగావున్న
ఆకాశంలావుంది కళ్ళవాడిన ఆమె మొహము.)

రావు—మణీ! ప్రపంచంలో యీ సూర్యసంస్క
రణాలనేవన్నీ వట్టి బూటకాలు. వాటిని మనం ఉప
యోగించుకొని అభివృద్ధికిరావడానికి వారూచూడో
వాలిగాని, వాటికోరకు. మనం పొటుపడితే అవి
మనల్ని సర్వభావనం చెయ్యించే వనిలిపెట్టువు. (మణి
పొంగిపొరలివచ్చే దుఃఖాన్ని ఆతికష్టమైన ఆపు
కొంటుంది.) ఇక నీకు చెప్పేయి చూడు. మన
యింటికి వస్తారని ఎక్సయిజి యిన్ స్పెక్టరుగారు
(Excise Inspector) ఆయన కింకా వివాహము
కాలేదు, నాయుళ్ళ కుట్టాడు, పైకి రాదగ్గవాడు,
నిన్ను చూడడానికి యిక్కడ రావడం. (మణి
మౌనంగా ఉంది, కాంతరి మొహాన్ని శాపవస్త్రాం
టుంది.) అతన్ని వివాహంచేసుకొంటే బ్రహ్మగర్భం
పట్టారు బ్రహ్మసమాజపు పెద్దలంతా, సుభుసంస్క
రణ అని పూజిస్తారు.

(అన్యవిచారలేకుండా ప్రకాశం గా వింటూ ఉం
టుంది మణి. అంతలోనే యిన్ స్పెక్టరు క్యాంప్ వస్తాడు.
ఒకానొక స్వయంగా ఉంటాడు, పలుచటికరం.)

క్యాం—హల్లో, రావుగారూ, గుడ్ మార్నింగ్!

రావు—హల్లో, రండి. మీకోసరమే చూస్తు
న్నాం. ఇలా మోస్తోంది. (ఒక కుక్క చూపుతాడు)

(మణి చలనం లేకుండా ఒకయోగినిలా కూర్చుం
టుంది.)

రావు—మణీ, కాఫీ తీసుకోవరా, ఆమ్మ.
(మణి లోపలికి వెళుతుంది.)

క్యాం—మీ ఆమ్మయికి సిగ్గు విడిచుం చాలా
ఉన్నట్టున్నాయండి. అవి మన స్త్రీలకు ఆధరణాలు
నుమండీ! లేకపోతే, మగవాళ్ళతోపాటు వీధిలో గం

తులువెయ్యడాని కాధగమంతుడు వీళ్ళని సృష్టించింది?
(మణి కాఫీ తీసుకొస్తుంది. టేబిల్ మీద పెట్టి
కుక్కగా ఆసీనురాలవుతుంది.)

రావు—చదువేని కాఫీ తీసుకోండి. (వారిద్దరూ
తీసికొంటూఉంటారు, క్యాం మణివంక లేచేదికత్తితో
చూస్తూఉంటాడు, మణి తల వంచుకొంటుంది.)

క్యాం—రావుగారూ, చూడరా, ఆధవా
ల్లిప్పుడు స్వాతంత్ర్యం, స్వాతంత్ర్యం అంటూ మగ
వాళ్ళంటే విద్వత్స్వంగా చూస్తూ, వీధుల్లోపడి తిరు
గుతూ ఆపహ్యామైన ప్రవర్తనకు దిగుతూఉన్నారు.
అయినా, సిగ్గులేని ఆదరాన్ని, సిగ్గున్న మగవాడినీ
నమ్మడానికి వీలులేదు లెండి.

మణి—(లేతవిమాలుతో దొండపండులూ కండి
పోతున్న మొహాన్ని తుడుచుకుంటూ) ఇకావృత్తులు
గారూ, క్షమించండి. సిగ్గువిడిచి మీకోటి మగ
వారిలో మౌనంగా ఉండిపోవడమివ్వండినా నేను చాలా
చింతిస్తున్నాను.

(క్యాం నిర్బంధపోతాడు, రావుగారు కోపంగా
చూస్తారు; మల్లి మణి...) మీకు స్త్రీ అంటే ఉన్న
వీచోదేక్కొన్ని పటాపంచలు చెయ్యాలనే సంకల్పం
తోనే నే నీ వాలుగుమక్కులు చెప్పాలనివచ్చింది.
మీ ఉద్దేశ్యంలో స్త్రీ అంటే దాని, దానినీ, వంట
కత్తె...ఆమె బుద్ధి ప్రళయంతకము. కాని, యిక
నైనా తెలుసుకోండి, మీరు పురుషుని సామ్రాజ్యము
సృజించబడిన విలాసివస్తువుగ...దాస్యపరికరముగ...
పరిగణిస్తూఉన్న ఆవస్తువులో ఒక తీవ్రత ఉందని...
అభివృద్ధికాదగ్గ ఆత్మ ఒకటుందని...యిది కాంతరి
గానే అది భవిష్యత్తులోనిర్యాత్రి, ఉత్తేజకారిణి...
దీని అపుకూతుందని.

(త్రాగుతూఉన్న కాఫీకప్పు ఆనాలోచితంగానే
కొంకపెట్టారు రావుగారు.) అవును లెండి. (తల
పంటిస్తూ) స్త్రీ నడవడిగాని, ప్రవర్తనగాని, భావాలు

గృహ లక్ష్మి

గాని, తీవ్రోద్దేశ్యముగాని తెలిసికోకుండా వివాహ ముడచానికి వచ్చిన మీ మేధస్సును ఏమని కొనియా డాలి? సంఘసంస్కరణమంటి గిట్టని మా నాన్న గారు, యీ చింతవివాహానికి ఒప్పుకోవడం ఎంత ప్రారంభం అంది. అసహ్యత ప్రవర్తనలకుదిగింది, సిగ్గుతో తలలు వంచవలసింది శ్రీరా త్తమస్సుల యిప్పుడు చెప్పండి.

రావు—(కోపంగా) డేమిట్, ఏమిటి రొద.

(అంతలోనే వాని వస్తాడు.)

వానీ—హల్లో, గుడ్ మార్నీంగ్ సిస్టర్.

మణి—వానీ, శ్రీనివాసు ప్రోత్సహిస్తూ శ్రీకి స్వాతంత్ర్యము యివ్వని పురుషుల్ని ఏమని అనాలి?

(ఇన్ షెడ్డరు క్యాం ఖంగానగా రేస్తాడు.)

రావు—వానీ చెప్పి ఏమిటి గోల.

వానీ—పతికయిన భారత శ్రీ తన స్వాతంత్ర్యం కోసం పడే తీవ్రమనోవేదన. రామ్మే మీరు గోల అంటారేమి మీ భాషలో, నాకు తెలియదు.

మణి—వానీ, యిది పెద్ద విచారించవలసిన విష

యం కాదు. మానవప్రకృతి అలా మారిపోయింది. (ఒకనిమిషం ఆగి స్వీడిక్యాపం విడుస్తుంది.) అదిగాక నా ఆభిప్రాయమేమంటే, పురుషుడు యీ స్వాతంత్ర్యాన్ని చంపుకొనేవరకు దేశానికి మోక్షం రాదేమనని! (ఇన్ షెడ్డరుగానూ తొందర తొందరగా వెళ్లిపోతారు. రావు గారు ఫూలిష్ (Foolish) అంటూ చురచు వంటి యింటివైపు వదుస్తారు.)

వానీ—సోదరీ, నీ స్వాతంత్ర్యవిజయానికి చాలా సంతోషం.

(మణి గుడ్నీలో కూర్చోంటుంది ఆలోచిస్తూ.)

మణి—(వెయ్యదిగా) ఈ ప్రపంచంలో జరిగే అం గ్గాలన్నిటికీ కారణం, ప్రపంచంలో విచక్షణాభావం చచ్చిపోవడమే నమకుంటా.

వానీ—(ఆలోచిస్తూ తనలోతాను) అంధకార మయమైన యీ భారతీయసంఘాన్ని పునఃకాంక్షి మంతము చెయ్యడానికి యిలాటి మనులు ఎన్ని కావాలో యింకా.

—:0:—

పా క క త

గుమ్మడి కాయ పూర గాయ

ఒక గుమ్మడికాయను తెచ్చి దానిని పరిసుభ్రముగకడిగి తరువాత దానిని సన్నసన్నముక్కలుగ తరగవలయును. పావుశేరు ఆవాలను ఎండబెట్టి మెత్తని పొడుముగాదంచి, తనగగింజంత యింగువయు, ఒకపావుశేరుపువ్వు పావుశేరుకు కొంచెముతక్కువగ కారము కలపవలయును. అన్నియుకలసిన ఆ పొడుమునందు రెండుమూడుగరితెల పప్పు నూనెనుకలిపి ఒకటిన్నూక పసుపుగూడ దానియందు కలుపవలయును. గుమ్మడికాయముక్కలను పొడుముతోకలిపి ఒకబాడిలో నుంచవలయును. అది ఒకటిరెండు గంటల సేపటికి మామిడికాయపూరగాయవలె పూరి బహునుచిగాయుండును. యిదిచెడిపోకుండ రెండుమూడుమాసములు పరిసుభ్రముగనిలువయుండును.

మల్లాది వెంకటరమణమృ.

స్వస్తిక్ కుంతల ద్రవ్యములు

క్రిమముగా స్వస్తిక్ కుంతల ద్రవ్యములు యోగించిన మనోహరముగు నిడుకైన వెండ్రుకల బొందగలవు. అవి భారతదేశమంతయు ప్రసిద్ధి చెందినవి. వానిలో మట్టితెలములు చేరలేదని గాఢపరిచివ్యుదేశిని.

కుంతల భివృద్ధికి

వెంట్రుకలు విరివిగా పెరుగుటకును, బట్టతల కాకుండుటకును, చుండు పెంచుటకును పోగొట్టి శరమునకు చల్లదనము గల్గించుటకును చాల నుపయోగకరము. చక్కని పువ్వుల వెంటు గలుపబడినది.

ప్రతీ సమైన స్వస్తిక్ వెండ్రుకల తెలము

శ్రేష్ఠమైన వెండ్రుకలు, తలతెలములచే తయారు చేయబడినది. పోనికరముగు మట్టితెలములందు చేర్చబడలేదు. పెండువిధములుగా నొకకును. (కొలిపిగా పెండు చేర్చినది. ఎక్కువగా తేర్చినది.) స్వస్తిక్ ప్రతీ సమైన తెలము క్రింది 5 వివిధ సువాసనలతో దొరుకును:—
1. కొల, మల్లె, శ్రీ గంధము, కస్తూరి, స్వీట్ పి.

సువాసనగల ఆముదము

వెండ్రుకలకు మిగుల బలవర్ధకము. వెంట్రుకలను రాలకుండ తెల్లబడకుండ చేయును. చర్మమును శుభ్రపరచి చల్లదనము గల్గించును. మంచి సువాసన చేర్చబడినది. ఉత్తమమైనది.

షిక కెయ్ సబ్బు

వెంట్రుకల భివృద్ధికి, శరస్థానమునకు, చుండు పోగొట్టి పెంజుగుగల్గించుటకు సాటిలేనిది. శరమునకు చల్లదనము గల్గించును.

ది స్వస్తిక్ ఆయిల్ మిక్స్ లిమిటెడ్,

నడలా బొంబాయి

డిస్ట్రిబ్యూటర్లు: ది స్వస్తిక్ ఏజన్సీ, మద్రాసు - బెజవాడ స్టేషనరీ అండు ఫ్యాన్సీ చార్జ్, బెజవాడ
చిత్తూరు రంగయ్య అండు కంపెనీ కాకినాడ - గ్రంథిస్వామి అండు సవ్వ, విజయనగరం పిటి.

డిస్ట్రిబ్యూటర్లు ప్రత్యేకంగా యందును గలరు.

టి. సి. ఎన్. గోల్డెన్ మెటల్ చెయినలు

కాంతిలోనూ, వన్నెలోనూ అరలు బంగారమునకంటే కేమాత్రం తీసిపోవు

T.C. GOLDEN METAL T.C.

NECK CHAINS

LATEST PATTERNS

BIG SIZE 24

1 row... Rs 7
2 rows... Rs 14
3 rows... Rs 21

SMALL SIZE 18

1 row... Rs 5
2 rows... Rs 10
3 rows... Rs 15

GUARANTEED 2 YEARS

CATALOGUE FREE

T.C. NAGALINGAPPA & Co. PT. MADRAS.

పెద్ద సైజు 1 పేట	1-8 రూ. 7 0 0
" 2 పేటలది	1-8 రూ. 14 0 0
" 3 పేటలది	1-8 రూ. 21 0 0
" 4 పేటలది	1-8 రూ. 28 0 0

చేతిపైజా (చిన్నది)

1 పేట	1-8 రూ. 5 0 0
" 2 పేటలది	1-8 రూ. 10 0 0
వి. సి. భుక్తు 1 పేట సెంటల	
4 పేటలవలకు	1-8 రూ. 0 8 0

అక్కటలేనిచో వారమురోజులలో
త్రిప్పిపంపిన అంగీకరింపబడును.

మా చరిత్రని బొమ్మల క్యాటలాగు ఉచితము

ముఖ్య గమనింపు

మీరు వ్రాయు జాబులయందు "గృహలక్ష్మి"
పత్రిక పేరు నుదహరించిన మా ధరలమీద
రూ పా య కు ఒక అనూదంతున కమీషను
యివ్వబడును.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండ్ కో.,

280, వాల్ టాక్సురోడ్డు, సార్కు-టౌన్ హోస్టల్, మదరాసు.

* * * 'కృషితో నాస్తిదుర్భిక్షం' * * *

శ్రీమతి కనుపత్రి వరలక్ష్మమ్మ గారు

ఈ బాపట్లతాలూకా మహిళాసభను ఆవ్యవధిగా, అస్తవ్యస్తంగా తలపెట్టినదిగల తలుచుకొని నేటి యీ మహిళాసభను తలుచుకుంటే అతి ఆశ్చర్యకరంగానూ అనందకరంగానూ ఉత్సాహకరంగానూ గూడా వున్నది. నాలుగు శతాబ్దాల కంటే వఱకు మహిళాసభ జరిపే ఉద్దేశం మాలో కేవల బీజమాత్రంగా వుండెను. నేడు ఒక మహావృక్షం లాగా కనిపిస్తున్నది. విదగ్రహాలితుడు నాటివనింజ అప్పటికప్పుడే మలక్తై త్తి అనుబవేసి పెద్దదై పుష్పించి ఫలించినట్లుగా తాలూకా మహిళాసభ యేర్పాటుైంది. 'కృషితో నాస్తిదుర్భిక్షం'. యత్నానికి సాధ్యంకాని పనిలేదు. సంఘభావానికి ఫలించని కార్యంలేదు. కనుకనే మీయెల్లరితోడ్బాటుతో ఆత్మలృకాలలో మహిళాసభను యేర్పాటుచేయగలిగాము. ఇందువల్ల మాకు నవశక్తికలిగింది. యీవిధంగానే యికముందు గూడా తోడ్పడుతూవుంటే శ్రీజనాధిపృథ్వీ కర్తవ్యంగాపెట్టుకున్న మేము యథాశక్తి మా సేవాధర్మ నిర్వహించగలుగుతాము. యజమాని ఒక అవును కొనుక్కుంటే అతనివల్ల దానికి మంచి గడ్డిగింజలు వగైరాలు దొరుకుతాయి. దానివల్ల అతనికి మాధుర్యమైవసాలు దొరుకుతాయి. అట్లాగే ఒకసంఘానికి విరాళాలిస్తే అది బ్రతుకుతుంది. అది తనధర్మం తాను నిర్వహిస్తే సంఘానికి ఉపకారం కలుగుతుంది. సంఘ వికాసంగాని ప్రేమవికాసంగాని జీవవికాసంగాని యిచ్చిపుష్పకోదంబిదనే వున్నది. ఇక ప్రస్తుతానికి వస్తాను. ఈతాలూకా మహిళాసభ యావద్భారత దేశమునా వ్యాపించివున్న మహిళాద్యమమనే జీవనదినండి త్రవ్వి ప్రవహించజేసిన ఒక చిన్న పిల్ల

కాలువ. దీనికంటే కొంచెముపెద్దది జిల్లాసభ; దానికంటే యికా కొంచెం పెద్దది రాష్ట్రీయసభ; ఆరాష్ట్రీయసభకంటే పెద్దది ఆఖిలభారత మహిళాసభ; దానికంటేపెద్దది ప్రపంచమహిళాసభ. ఈ విధంగా ఒక గ్రామశ్రీలలోను తాలూకాశ్రీలలోను మొదలుకొని సమస్తదేశశ్రీలలోను సంబంధం గలిగించడంచేత యీమహిళాసభ అకృతజేత చిన్నదైనా ఉద్దేశంచేత పెద్దదనే చెప్పవలసినవస్తుంది. మొన్న మొన్నటివఱకు ప్రపంచంలోని ప్రతిదేశమందునూ శ్రీలక్ష్మి ఒకేవిధమైన పారితోత్ర్యావృత్తిలోనేవున్నది. కాని సతీవమైన ఒకజాతిని యెల్లకాలం ఒకేవిధంగా అడగత్రొక్కి వుండడానికి సాధ్యమా? ప్రపంచంలోని సమస్తదేశశ్రీలలోను యిప్పుడు ఆదృతమైన ప్రబోధంకలిగింది. శ్రీలను మరఖాలతో బంధించే తుర్కీనిచూడండి. దుర్భరమైన సాంఘిక నియమాలచే కట్టిపెసే చీవాను చూడండి. అవ్యక్తమైన అచారాలతో నిర్బంధించే జపానునుచూడండి. ప్రతిదేశంలోను అఖండప్రబోధంగలిగింది మహిళాలోకంగా. తుర్కీలో శ్రీలకువున్న ఘోష ఉభయ యెగిరిపోయింది. చీవాశ్రీల నల్లమందుమాండ్యం నిముడులో మబ్బుచిచ్చినట్లు విచ్చిపోయింది. జపాను శ్రీల నిర్బంధాచారాలు మంచుకడినట్లు కరిగిపోయినాయి. ఇక విగోషా ఆమెరికాఖండాల్లో ఆదవాళ్ల అభివృద్ధి యెట్లావున్నది చెప్పవలసినవశలేదు. వాళ్లు మగవాళ్లకు చెబెయ్యే ఆయిపోయినారు. ఈవిధంగా సమస్తదేశశ్రీలు అన్యుదయరేజమ్మలో కోభిల్లుతూవుంటే ఆకాంతి కొంచెమైనా మనహిందూదేశశ్రీల మీద పోకుండా యెట్లావుంటుంది. వాళ్లుమాత్రం

ప్రపంచానికి సంబంధించిన వాళ్లుకాదా? కనుకనే హిందూశ్రీలమీదగూడా ఆతేజోరణాలు పడ్డాయి. అయితే యెల్లప్పుడు చీకట్లో ఉండటానికి అలవాటు పడిన ప్రాణిని వెలుగులోకి తీసుకొస్తే ఆ వెలుగు చూడలేక గిలగిలకొట్టుకొని కళ్లుమూసుకుంటుంది. అట్లాగే అనేక వర్తనాలుగా ఆవిద్యాంధ్ర తమయ్యలో నిమగ్నమై వనభారతశ్రీలు శ్రీఅలో గలుగుచున్న నూతన పరిణామంచూచి భయపడి భ్రాంతియైంది మాకొద్దు, మాకొద్దు, మేమెన్నడూ యెఱగమని కండ్లు మూసుకుంటున్నాము. ఏమనిమీనా వెలుగు నేనుచూడలేనని కండ్లుమూసుకుంటే ఆ వెలుగుకు రోమ చూడకుండా ఉండటమే సంభవిస్తుందిగాని ఆ వెలుగుకు తనమీద పడకుండా యేమిచేసుకలుగుతుంది? అట్లాగే శ్రీ సంఘంలో కలుగుచున్న క్రొత్తమార్పులలో మాకు తోక్యంలేదని మనమెంతముడుకుకొని ఒత్తిరినా ఆమాయ్యలప్రభావంమాత్రం మనలను అంటుకుండా చేసుకోలేము. ఇప్పుడు కారదాచట్టం వచ్చిందంటే తోటింకనూళ్లు వచ్చిందంటే, వారసత్వాధికారం వచ్చిందంటే అది కావాలన్నవాళ్లకు వచ్చి వద్దన్నవాళ్లకు రాకపోలేదు. అలాగే యిక శ్రీలకు రాజ్యాధ్యేయే ఆధికారంగాని యేమాక్కుగాని శేవలం సభలుచేసి తీర్మానాలు చేసినవాళ్లశేరాదు. అందరికీ వస్తుంది. యీసభనుబరిచే ఉద్దేశంగాడా శ్రీలందరికీ లాభం చేశూర్పవలెననే ఆభిప్రాయంతోగాని యే కొలిదిమందో ప్రయోజనంకోరికాదు. కనుక నేను మనవిచేసేదేమంటే శ్రీసంఘంలో మార్పుకలగడం తప్పుని సరిగా సంభవించింది కాబట్టి, అది వద్దన్నవారి నైవాస్యుకించకుండా వదలమ గాబట్టి, దాన్ని మనం చూడకపోయినా అది చూడకుండా ఉండదు కాబట్టి, మనకెందుకే నేమాటను వదలిపెట్టి అన్నివిషయాలు చక్కగాబుకించి పరిశీలించి తెలుసుకోడం మంచిదని.

ప్రస్తుతం ఈమహిళాసభల్లో చర్చింపబడే విషయాలు రెండు. ఒకటి విద్యావిషయం రెండోది సాంఘికం.

ఏదేశంలోనైనా శ్రీలుగాని పురుషులుగాని అజ్ఞానులుగాను మూఢులుగాను మారిపోవడానికి ముఖ్య హేతువు అవిద్య. ఈవిద్య అనేకవాటం విద్య యనే గొడ్డలిపెట్టులతో యెప్పుడు బ్రద్దలుచేయబడుతుందో అప్పుడే వారిలో అంతర్గతమైన వివిధవిచిత్రతలు బయల్పడి వారివికాసానికి తోడ్పడుతవి. గట్టుతెగగొట్టివలెద్యార ప్రవాహాన్ని నిలపడం యెట్లా సాధ్యంగాదో విద్యచెప్పవలెనవాలి యెవరి విచిత్రతలుగాని నిరోధించడానికి సాధ్యంగాదు. కాబట్టి కాలియొక్క అభ్యుదయానికి కావలసిన ప్రధాన సాధనం విద్య.

బస్తీలలోచదువుకున్న ఆదవాళ్లను నలుగురినీచూచి శ్రీలవిద్యాభివృద్ధిని గణించగూడదు. 1931 సంవత్సరం జనాభా లెక్కలను బట్టిచూస్తే నూటికి తొంభై యొన్నిదిమంది చదువుకోనివారే. పూర్వంశ్రీలు తమ విషయాలు తాము పరిశీలించుకోలేని రోజుల్లో తామే బాధ్యతవహించి నాకు అట్లు నీకు ముక్క అన్నట్లు మారుపాళ్లలాభం తాముచూచుకొని ఒకపాటలాభం మనకు వచ్చేట్లు విచారస్తావుండేవారు. ఇప్పుడు శ్రీలకు కొంచెం విద్యాపరిజ్ఞానం యేర్పడినందున ఆవోకపాటు విచారణగూడా వారు మునివేశారు. కాబట్టి యిప్పుడు శ్రీలు తమక్షేమలాభాలను తామే పరిశీలించుకోవాలి. శ్రీలంటే ఈభారతదేశపు జనాభాలో సగానికి మిగిలియున్న బాహుళ్యమైన సంఘమన్నమాట. ఈసంఘమేగనుక నిజంగా సరియైన అభివృద్ధిమార్గంబట్టి పైకివచ్చిందా అంటే భారతదేశం మళ్ళీ ఒక్కవెలుగు వెలుగుతుంది. కూరులను, వీరులను, కవులను గాయకులను, పండితులను, మహర్షులను, మహాత్ములను సృష్టింపజేస్తుంది. పండితంలేదు. కాని అటువంటి చుహద్రకోరావడానికి యిటువంటి మహిళా సంఘాలు యెన్నాళ్ళో పాటుపడాలి.

ఇంకా నా అన్న అభిమానమే పుట్టలేదు మనకు. తేదారభావలో 'నా' అంటే ఎంతనిషేధమా చేశ

‘కృషితో నా నీదుష్పితం’

విషయంలో అంతస్కారం, నామకము, నానంభుము నాభాష, నాహక్కులు, నాదేశము ఆసేఅభిమానం వుడిలేనేగాని యేజాతికై నా ఆభ్యుదయదశపట్టదు. మనసంభుం విద్యాహీనతచేత నశించిపోతూవుంటే, సాంఘికనిర్బంధాలచేత సన్నగిలిపోతూవుంటే, ఆచార పీడనాలచేత అడుగుంటిపోతూవుంటే ద్రవ్యలేఖరంచేత తట్టుముట్టాడుతూవుంటే యివన్నీ మనసుంచికే వచ్చిన వని అనుకుంటున్నాము మనం. ఇది సడలికే పరువు పోతుందనుకుంటున్నాము. ఏజాతైనా వివేకాలుకలిగి తనబాగు తానుచూచుకుంటే బాగుపడుతుందిగాని చెడి పోదు. పరువు యొక్క వ చేసుకుంటుందిగాని తక్కువ చేసుకోదు. దేశసాభాగ్యానికి దీక్షియవస్తువులను తీసుకొనిపోవలెనని యెంతో మొరబెట్టుకున్నారో, యేమిలాభం? వారిమొర వారిదే. యిప్పటికీ నీవా నిల్చులు, జపానురిబ్బులు, జర్మనీపీడెలు, యింగ్లండు సోవులు, ఆమెరికా పిన్నులు, ఆస్ట్రేలియా పెంట్లు, పదాను పోంట్లు ఉంటేనేగాని వన ఆలంకారాలు పూర్తికావడంలేదు. ప్రపంచంలో యేఅవారికీ శ్రీ గూడా యీవిధంగా తనదేశంలో తయారుగాని

వస్తువులనుధరించడానికి యిష్టపడదు. ఎంతవాజాతుగా వున్న అన్యదేశపువస్తువులు అలంకరించుకోదుసరిగదా చేతితోగూడా ముట్టదు. ఈఆభిమానం మనలో కలిగినదై నాలేదు యిది సామాన్యమైన లోసం గాదు, కాని యిది మనకు తెలియదు. ఎవరైనా చెప్పినా ఎవలో చూస్తూవున్నా, ఎట్లాగో జరిగి పోతుందిలేన్నా ఎక్కడచేసిందై తేయేమిమునిగిందిలేన్నా ఏహక్కులూ లేకపోలే పోనీలేన్నా, ఏచదువులు లేక పోలే మానెలేన్నా అంటారు. అన్నిటికీ విచారే నిగ్గత్వమే. ఇది చదువురాని అజ్ఞానమునుకుందామా చదువెక్కవైన వేదాంతవిజ్ఞానమునుకుందామా? వివ రీతవిజ్ఞానమునుకుందామా! ఇట్లావున్నది మనశ్రీలస్థితి. యిటువంటి శ్రీలకు స్వస్వరూపజ్ఞానం కలుగజేయ డానికి యోగ్యుడవే యీమహిళాసభలు. కనుక యీసభ లలోచేరి మనకు సంబంధించినవిషయాలన్నీ సంతృప్తి గంగా చర్చించుకుందాము. మీఅమూల్యకాలం కొంత నానుచ్చట్టతో వ్యర్థపుచ్చినందుకు క్షమిస్తూ, ఈమహిళాసభలో చర్చించబోయే విషయాలను సమగ్రంగా పరిశీలించి కచ్చితమైన నిర్వహిస్తామని నమ్ముతున్నాను.

తల్లులకు హెచ్చరిక :-

మీ కుమారులును కుమార్తెలును నవీనాభిప్రాయము లతో ముందుకు జనుచున్నారు. మీరు వారలతో నే కీధవించుటకు బదులు వారినిఆవ ప్రయత్నించినయెడల వారు మీ చేతులలో నుండి దాటిపోయెదరు.”

మంటుజానా నవాబ్ - సంభాష్.

తిరువతి

ఘనగోపురములు ప్రాకారమండపములు తేరులు సత్ పుణ్యక్షేత్రములును
కమలా ప్రకిరణసంకలితంబులై ప్రకాశించుచుండెడు హేమశేఖరములును
పావనపరివార దేవాలయంబులు మహిమనోహర విరక్తమకవరములు
రంగత్తురంగమార్గంగతురంగముల్ గొమరారు బహుసాధుగోగణములు

ముద్దుగాఁబల్కు శుకపికములును నీల
కంఠములును మరాళసంఘములు మఱియు
ఫలవనంబులు తులసికాదళసుమములు
క్రిక్కిరిసియుండు వేంకటగిరిని నెవును.

అప్పురియందు దివ్యతరహాటక కంభవిరాజమానమై
యొప్పుచిహ్నాశుభ్యమున నుత్తమపూరుషుడై మహాత్ముడై
యొప్పులకప్పుయై ధరమహోన్నతుడై వెలుగొందుచుండు మా
యప్పడు వేంకటేశ్వరుఁ డపార్ణిశము గమలానమేతుడై.

—తిరిగొండ వేంకటాంబ.

కలియుగవైకుంఠంబున కేరంబరగు తైలరాజం
బులు భువనైకాచార్యుండైన శ్రీ వేంకటేశ్వరులకు
నివాసంబును హిందువు లందఱు చేతను మిక్కిలి పవిత్ర
ముగ భావించబడి తవరారుచున్నది. తిరుపతియందే
ప్రారంభించు ముఖ్యదగంబయిన సప్తమమునకు
'వేంకటాచలంబ'నియు తక్కుంగల చక్రతైలంబులకు
వృషభాద్రి, గరుడాద్రి, సింహాద్రి, ఆంజనాద్రి,
శేషాద్రి, నారాయణాద్రి యని పురుషక్రమంబున కేర
వచ్చును. ఒకప్పు డీ కొండలు మేరుశేఖరముల¹
నొకటిగానుండి, ఆదిశేష వాయుదేవుల యుద్ధముల
మున లారి భూమిపై రాలెనివి స్థలపురాణము వా
కొనుచున్నది.

ఈ వేంకటేశ్వరు సాలయాలునకు నలువైపులకు
ఆనగా తిరుపతి, చంద్రగిరి, నాగపట్న, చాలపల్లె
మార్గములుండెను గాని తుది వేంకటాచలమైన రెండు

మార్గములును శేషు వాసుకలోలేవు. ఉన్న రెండు
మార్గముల పొడవును విశ్వద్వీపముల గలిగి రాక్షు
లందు యాత్రికలకు మిక్కిలి యనువుగనున్నవి. చంద్ర
గిరి మార్గమున ముండాపురమునందు యాత్రికుల సౌక
ర్యమునకై దేవస్థానమనారు ఒక సుత్రమును నిర్మించి
యున్నారు; కాని యీవైపుకొండకు శేషునారు
చేయి కొక్కరైన నుండరేమి!

తిరుపతిమార్గమున ప్రథమకగాగంబున 'గాలి
గోపుర'మున్నది. దీనిచేత నిలబడి సర్వదిగ్గర్లకు
ప్రవృత్తిచిరంబును నువ్వులుఖి² వరిపాటు పల్లవు
ప్రదేశంబును జూచిన వెంటయో మదికింపు గొల్పును.

తిరుమల 1 క్షేత్రంబు శ్రీ ఆదివరాహస్వామివారి
దనియు, వారి యనుజ్ఞబడసియే శ్రీ వేంకటేశ్వరులవా
రిచ్చట వెలసినినియు నొక పా రా డిక గా ధ
వాడుకలోనున్నది. ఈస్థలమున కిప్పటికిని వరాహ

1 శ్రీ వేంకటేశ్వరు ముండువానికి తిరుమల యనియు రైలువైపునకు దగ్గఱున్న పట్టణమునకు
తిరుపతియనియు వక్కడివారు వాడెదరు.

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి ఆలయ సింహద్వారము.

Photo by Messrs, G. K. Vale & Co.

శ్రీమతి

మం తెన అన్నపూర్ణమ్మగారు

గుంటూరుజిల్లా కాంగ్రెసు ప్రముఖులగు మం తెన వేంకటరాజుగారి ధర్మపత్ని. ఫోటోవడలి కాంగ్రెసు ఆజ్ఞాపకాలము దేశసేవ చేయుచున్న విడుషీమణి. 1937 మార్చి 17వ తేదీ బాటిలేషన్ డింగోలు జిల్లాబోర్డున కొన్నకొనబడిరి. జిల్లా బోర్డునుండి గుంటూరుజిల్లా ఎడ్యుకేషనల్ కౌన్సిలుకు కూడా ఎన్నుకొనబడిరి. ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు సభ్యురాలు. గుంటూరు జిల్లాలో శ్రుతిమూలలో అన్నివిధముల ప్రజాసేవచేయుటకు పతితో ముందు కురికిన ప్రథమ వీరపత్ని.

'మేలనామ్ తతోజామో'

క్షేత్రమనియు లేదు. నేటికిని దైనికత్రాబాదులు ప్రభుమమున శ్రీ ఆదివరాహస్వామివారికి జరిగిన తెనుకనే శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు జరుగుచున్నది. శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయము ప్రక్కననుండు పుష్కరిణికి వాయువ్యమాలగట్టున శ్రీ వరాహస్వామి వారి యాలయమున్నది.

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి దివ్యసుందిరము ఉన్నరేమైన ప్రాకారములతోను, విశాలమైన పీఠులతోను, బంగారుకలకములుగల గోపురములతోను 'ఆనందనిలయ' మను స్వర్ణమయమైన విమానముతోను మిక్కిలి తనరాదుచున్నది. ఈవిమానమున కమర్చబడి యుండు బంగారుపూతరేఖలు మొట్టమొదట పదు మూడవ శతాబ్దమున ప్రభుకుజటావృత్తు నుండర పాండ్యరాజుచేతను, పిమ్మట క్రీ|| శ|| 1359లో సేవాపతి సాళువనికి దేవమహారాజుచేతను, పిమ్మట క్రీ|| శ|| 1425లో మల్ల నామాశ్వులేఖరునిచేతను, క్రీ|| శ|| 1518లో శ్రీకృష్ణదేవరాయలచేతను తీర్గోద్ధారణ గావింపబడెను. 1 క్రీ|| శ|| 1570లో కాంచీపురవాసులైన కొటికన్యకాదాసము తాతాచార్యులవారు ఆనంద విమానమును పునర్నిర్మాణము గావించి, విజయనగర సామ్రాజ్యాధీశుడైన శ్రీరంగరాయలవారిచే బంగారు పూతను నూతనముగా పూయించిరి. విమానోపరిభాగ ముననుండు స్వర్ణకలశమును క్రీ|| శ|| 1909లో మాఫీ రామదేవ మతాధికారి బావాజీ శ్రీ రామలక్ష్మణ దాసు గారిచే పునఃప్రతిష్ఠ గావింపబడెను.

శ్రీ స్వామివారి యాలయము ప్రవేశించినంతనే ప్రభుమద్వారమున నొకప్రక్క భార్యాద్యయస్మేతుడయిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల లోహవింబమున్నది. ఈ మువ్వగును శ్రీ వేంకటాచలమునకు నేలెంచి నట్లును శ్రీ వేంకటాచలపతికి కొన్ని దానములు చేసి నట్లును కొన్ని శాసనము లుగలవు. ఈ ప్రభుమ ద్వారమునకు మరొకవైపు చంద్రగిరినుండి విజయ

నగర సామ్రాజ్యమును బాలించిన శ్రీ వేంకటపతి రాయల లోహవిగ్రహమును గలదు.

తరువాత ధ్వజస్తంభమును బాటుకొని రెండవ ప్రాకారమువారికి వచ్చి 'గర్భగుడి' ప్రవేశించవలెను. ఇటునున్న మొదటిద్వారమునకు 'బంగారు వారిలి' యని పేరు. దీని కిరువైపుల నతిస్థూలకాయులగు జరువజుయలకు ద్వారపాలకుల ప్రతిమలున్నవి. బంగారువారిలి లోపలిభాగమున రెండు గడపలు చాటినతోడనే మహాపవిత్రంబయిన 'వలశేఖరపడి' అను గడపయు దానికావల ప్రధానగర్భమందిరము నున్నది. పూర్వార్ధప్రకారము కొందఱు కైంకర్య పరులు మాత్రము ప్రధానగర్భాలయంబున వలశేఖర పడి చాటవచ్చును గాని యన్యులు పోరాదు.

ప్రధాన గర్భగృహంబున భక్తజన హృదయా కర్షణప్రభావంబును దివ్యతేజస్వలముగల కల్పవృక్షాచార్యుంబు ప్రదర్శించు ప్రముఖుడైన 'మూల విరాట్టు' కొలుచిగ్రహం బలరాదుచున్నది. నిత్యాచారకర్మనియము లనుసరించి లోహప్రతినిధియు లనేకములున్నవి. ఉత్సవాదులందును ఆసానము లందు నధిష్ఠానరవమైన శ్రీ భూవీశానమేకుండైన మలయప్ప (శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి) స్వామివారి తామ్రవిగ్రహంబులను, నిత్యాభిషేకమూర్తియగు శ్రీ భోగశ్రీనివాసమూర్తి వింబము నున్నవి. ఈ భోగ శ్రీనివాసమూర్తి విగ్రహంబును సమానకలశాభిషేక కాలంబున గర్భగృహమునుండి వెలుపలికి తెచ్చుట లేదు. సువర్ణరమున కొకపర్యాయము కాళిక ద్వాదశిదినంబున మూర్త్యుదయంబునకు పూర్వమే శ్రీ భూవీశానమేకుంబుగ ఉగ్రశ్రీనివాసమూర్తికి ఉత్సవము జరుగును. ప్రతిదినంబును జమాఖర్చు లెక్కల విమటకు దర్బారువండు శ్రీ కొలువుశ్రీనివాస మూర్తి విగ్రహంబును సింహాసనావీనుల జేయుదురు. శ్రీరామ శ్రీకృష్ణవిగ్రహంబులునూడా గర్భగృహ

గృహలక్ష్మి

మన నారాధింపబడుచున్నవి. ఈ దేవతల సైతము వారి జన్మవక్షత్రములవాడు ఉత్పన్నులు జరుగును.

ఇతలు పూజావిధానము వైభావసాగములు వను సరించి జరుపబడును. విశ్వరూపము, తోమాలసేవ, కొలుపు, అర్చన, ఏకాంతసేవ (రాత్రితేర) ఇది ముఖ్య దర్శనమయములు. ఏకస్వధ్యకాలమున వృద్ధసోపేతలైన వివిధప్రసాదపక్ష్యారములు విశేషించబడుచున్నవి. ప్రతిగురువారము రాత్రి పూలంగి సేవయు, ప్రతికుక్రవారము మధ్యాహ్నము 'మంగళాభిషేకము' లేక 'తిరుమంజనము'ను ముఖ్య దర్శనీయపయములు.

అష్టదశ్యుడు జరుగు సాధారణ పక్షిత్సవ మాసోత్సవ పక్షిత్సవవాడులుగాక, సంవత్సరాది యాసాన, అనివరఅస్థాన, నిత్య, అధ్యయన, వ్యవోత్సవాదులు విశేషములు. ధనుర్మాస ప్రధానసేవా సంవత్సరము మిక్కిలి పవిత్రము. ఈ ధనుర్మాసమున శ్రీవారికి కులసికి బడులు లెవ్వముతో అర్చన జరుగును. ఈ లిల్వార్చన యున్నప్పటికిని వైవాశ్వాత్తు ఎవరుగాని శ్రీ వేంకటేశ్వరులను శివపదముగా మురించినట్లు కానబడదు. భాద్రపదకుద్ధములో చిత్రావక్షత్రమున సోదహల్ బ్రహ్మోత్సవము ఆరంభమై క్రవణవక్షత్రమున 'శ్రీరవారి' జరుగును. ఏసంవత్సరమునైన అధికమాసము గలుగువెడల మొదటి

బ్రహ్మోత్సవము యధావిధిగ జరుపబడి, రెండవ బ్రహ్మోత్సవమున 'కారదా నవరాత్రి' యుత్సవము ధ్వజాశోహణ రథోత్సవములు వివా, వైభవముతో జరుగును. అంతరార్చణముమండి ధ్వజాశోహణమువలన దశరాత్రములు బ్రహ్మోత్సవము జరుగుచున్నవి. ఈ యుత్సవములొకటి వేవేలుగా భక్తజనములు ఆసేకుసామాచలపర్యంతము వ్యాపించి యుండు భరతఖండ నానాభాగములమండి వచ్చెదరు. ఏదవదినము రాత్రి జరుగు గరుడోత్సవమును, ఎనిమిదవదినము జరుగు రథోత్సవమును ముఖ్యములైన యుత్సవములు.

ఇతేగాక భక్తుల ప్రార్థనానుగుణ్యముగ దేవస్థానము నిర్ణయించిన రుతుము వెల్లించినయెడల విశేషోత్సవములు జరుపబడుచున్నవి. వీరిలో సమాస రజితకలశంబులలో నింపబడిన కుష్మిదళంబు శ్రీవారి కభిషేకముచేయు సమాప్రకలకాభిషేక సేవయు, తిరుప్పావడసేవయు ముఖ్యములు. సాధారణము గరుడోత్సవములు తలచు జరుగుచుండును. భక్తుల ప్రార్థనల సమసరించి వారివలన ఏకసాల్ వర్తన కట్టుకొనిగాని, వారు దేవస్థానములో గట్టు మూలధనమునకు రాగల వక్షినుండిగాని నిత్యచారిత్ర, అర్చనలు సులభము చున్నవి.

(సతీషము)

జీవితవ్యాపారములన్నిటిలో శ్రీపురుషులు సమానభాగ స్వాములుగా నుండవలెననియే నాలెలంపు. మనహక్కులకని పురుషులతో పోరాడకూడదు. మనమభివృద్ధి పొందవలయును. మనము బాధ్యతవహింప సంసిద్ధులుగనున్న ఏ పురుషుడు దున్నామని నిరూపింపదును దాని నడ్డగింపజాలదు. మన మాస్థితియంతరిము దుర్బరము. దానిని మనమభివృద్ధిచేయవలయును. మన సుతానమునకు తగినవిద్య గరువవలెను. ఒకముక్కలో - కార్యరంగమున జోరబడవలెను. దేశస్వాత్మత్వమును మాత్రమేగాదు మానవస్వాత్మత్వమును సంపాదించవలెను.

శ్రీమతి విజయలక్ష్మి సుడిబ్

శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాస త్రిలింగ మహావిద్యాపీఠము పండిత పూజ

శ్రీమతి కడతిలక కంచనపల్లి కనకాంబా వ్రణితము

బ్రహ్మశ్రీ వేదాంతాచార్య దేశికసార్యశాఖలగు చెందుకూరి నరసింహశాస్త్రిగారికిని,
బ్రహ్మశ్రీ తర్కమహాదధిపారంగతమధీవర శ్రీపాద లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రిగారికిని
15-11-87 తేదీన వైవిద్యాపీఠమున శ్రీయుత రాఘవహూదూర్ మంత్రిపగడ నరసింహం
పంతులుగారి యాజమాన్యమున జరిగిన సభయందు సమర్పించబడినది.

శ్లో. చెందుకూర్య స్వయాంభోధా కలాపూర్ణోదభూత్సుధీః
సృసింహామృతసారేణ తోషయన్ విబుధాముదా.

శ్లో. అద్వైతాబ్జే పరంపారం ప్రాప్యన్యాయం స్తారయన్ నదా
ఆంధ్రదేశేధునాభాతి నారసింహ సుధీవరః.

ఉ. సీనరసింహనామ మది నిక్కముఁజేయఁగఁగాదె పీఠికా
స్థానమలంకరింతు బుధచంద్రుల ఛాత్రులగాఁగఁపొందు స
మ్మానముగాంతు వార్యజన మండలమందలి బ్రహ్మవిద్యకుఁ
స్థానమవైధరించెదవు శంకరతత్త్వ విశారదత్వమున్.

శా. సీకంటే ఘనుడెవ్వడార్తులకు సందేహనలం బార్చ న
స్తాకాద్యైత సుధాసువృష్టి విబుధస్తామాంబుధిన్ సోముడై
వీకన్ బ్రోతువు నిస్సృహుండవయి యుద్విన్ దేవతాతత్త్వమున్
సాకల్యంబానరింతు సీకిదనమస్కారంబు ధీరోత్తమా.

కం॥ కొండవలె బండితులకిల, సండగనిల్చితివివో మహావళయమునన్
బండలు బ్రద్దలుచేసి య, ఖండబ్రహ్మంబు నెదుటగనబలుతు బభి.

శ్లో॥ శ్రీపదాశ్రీ వేదాంభోజ మకరందరసాత్మికాః
శ్రీపాదకుల సంభూతాః త్రిలిక్లెషు ప్రతిష్ఠితాః.

శ్లో॥ భ్రాతాగురుర్యస్యచ రామశాస్త్రి సద్దేశికస్తార్మికచక్రవర్తి
సోయం సృసింహావిబుధేంద్ర చంద్రస్త్రిలింగదేశీవితనోతి జ్యోత్సాన్.

మ॥ నరసింహుండొక డగ్రపీఠమున విన్నాణంబుగానొప్పుగా
నరసింహాఖ్య బుధేంద్రులిద్దరిట సమ్మానంబునుంఁగాంచి యె
ల్లరకున్ స్వాంతములందుగూర్తురు మహాప్లాదంబు త్రైలిజ్యదే
శరమానాథులు మంత్రతర్కవిధి శాస్త్రక్షోణిభృతోట్టులై.

మన కర్తవ్యము

శ్రీమతి వెలగపూడి సరస్వతిమ్మగారు

సమాజములు

ప్రతి గ్రామమునకును, పల్లెటూరునకును శ్రీల బౌద్ధత్వమునకు కావలసినవిషయములను జనసామాన్యమునకు విశదపరిచి సమాజముల నెలకొల్పి దేశము నందు ప్రచారము గావించవలెను. మహానదులెట్లు పాయలుపాయలుగా పుట్టి ప్రవాహమువలెనీ సముద్రమున గలియుచున్నదో అట్లే సమాజములును ఒకదానికొకటి కాలులుగా నేర్పడి అభిలభారతమునిశాసనము చేరియుండవలెను. తాలూకాలోని సమాజముల చారందరును మహిళాసభలకు ప్రతినిధులుగావచ్చి వారికిగల లోటుపాటులను చర్చించుకొని తీర్మానములుగావించి ఆతిర్మానములను మండలసభల కంఠముందుటవలనను, అట్లే అభిలభారతసభ కండచేయుచుండుటవలనను, శ్రీలకు కావలసినమాక్కులను, విద్యావిషయక సౌకర్యములను బడయుట కవకాశ మేర్పడగలదు. ఇప్పుడు ప్రపంచమును కలవరపరచుచున్న సంగ్రామముల విషయమును, కాంగ్రెస్ వారి నూతనపరిపాలనా విషయములను, గాంధీమహాత్ముని విద్యావిధానములను, ఇదియది యననేల ప్రపంచమున జరుగుచున్న దినదినమార్పులను, ఆంధోళనలనుగూర్చి కొంతవరకైనను గ్రహించుకొనుట శ్రీలకర్తవ్యము. ప్రతిసమాజములందును శ్రీలు అట్టివిషయములలో పాల్గొని చర్చించి తీర్మానముల గావించవలెనన్న ఉన్నతవిద్యయే ముఖ్యధారము. కాన సమాజములు విద్యాసాధనకు తగినవసతులు గల్గించవలెను.*

విద్యావిధానము

ఇటీవల వార్తాలో గాంధీమహాత్ముని ఆద్యక్షత

క్రింద జరిగిన విద్యావిధాన సంస్కరణసభలో పాఠశాలలు స్వయంభారతములుగా నుండవలెననియును, ప్రతిదినము పనిచేయు 5 గంటలలో 1 గంటకాలము కాస్త్రాభ్యసనమునకును, 4 గంటలకాలము చేతిపనులకును వినియోగపరచవలెననియును, పొందుపరిచియున్నాడు. ఈయంత్రయుగమున బాలబాలికలచేత చేయబడిన పన్నువులనమ్మి ఆధనముతో పాఠశాలల నిర్వహించుట బహుదుర్లభము. ఆసందర్భమున సౌదామినీ మహారాజుగారు చదువుసంధ్యలకంటె విద్యాధులకు శుష్టికరమైన ఆహారమునిచ్చుట ముఖ్యమనియును, అందుకొరకై దొరతనమువారు యెక్కువ ధనమును వ్యయపర్చవలయుననియును, వాక్రమియున్నాడు. చేతిపనులు చేయుటకైనను, కాస్త్రాభ్యసనమునకైనను, ఆరోగ్యమావశ్యకముగదా! ఇప్పటి కాలపరిస్థితులనుపట్టి పాఠశాలలు స్వయంభారతములుగా నడుపుట బహుకష్టమనియును, దొరతనమువారి వలనగాని, సంఘములవలనగాని నిర్వహించబడవలయుననియును ప్రొఫెసర్ కె. టి. మిగారు వచించియున్నాడు.

ఆపాఠశాలలు పనిచేయు కాలములో మూడు వంతులు కాస్త్రాభ్యసనమునకును, ఒకవంతు చేతిపనులకును, వినియోగించినయెడల తీవ్రకళలు నశింపకుండుటకును, కాస్త్రబ్రాహ్మణము పెంపొందుటకును, నిరుద్యోగ సమస్య తొలగింపబడుటకును ఆవకాశ మేర్పడగలదు. వైవిధ్యాపథతి అమలులోనికొరెచ్చుట బహుకష్టతరమని ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ వైస్ చాన్సలర్ గారైన సి. ఆర్. రెడ్డిగారును గౌరవనీయులగు సుబ్బరాయగౌరవ మంత్రిగారును వచించుచున్నారు. మనదేశపు కీర్తిష్ట

* బాపట్లతాలూకా మహిళాసభావ్యవస్థాధ్యక్షురాలుగారి యుపన్యాసము.

స్థిరముననుసరించి పాతకాలలు ఉదయము 12 గంటల
 వరకుమాత్రమే పనిచేయువలయునని కొందరు నాయు
 కులు ప్రతికలలో ప్రచురించుచున్నారు. విద్యావిధాన
 ములపై దినదినము చర్చలు జరుగుచున్నవిగాని ఇంకను
 ఒక నిశ్చయమైనమార్గ మేర్పడలేదు. ఏకీకృతులను
 వాదానభలో తీర్చానింపబడిన 7 సంవత్సరముల
 నిర్బంధ విద్యావిధానమైనను అప్పటికి వచ్చిన
 గాని జవసామాన్యమందు విద్యావ్యాప్తి గాంచలేదు.
 ప్రతిగ్రామమునందును పల్లెయందును విద్యాప్రచార
 ములు సల్పవలెను. శ్రీలకు కావలసినధర్మముల
 జరయుటకును గృహకృత్యముల నెరవేర్చుకొనుటకును
 కొంతవరకు విద్యాసమావశ్యకము. విద్యాభ్యసనమునకు
 ఆటంకములుగానున్న బాల్యవివాహములు కొంత
 వరకు తగ్గినవిగాని పూర్తిగా నివారించలేదు. సామాన్య
 ముగా వివాహము చేయవలసినవయస్సును 16 సం
 వత్సరములకు నిర్ణయించుకొనవచ్చును. అంతవరకు
 పాతకాలలోచదివించి సామాన్యజ్ఞానమును సంపాదించు
 చేయుటకు తగినవసతులను ఏర్పాటుచేయవలయును.
 ప్రాథమికవిద్య పూర్తియగువరకును బాలురకును
 బాలికలకును ఒకపాతకాలయందు శిక్షణమొసగు అవ
 కాశ మేర్పడినయెడల పాతకాలలకవ్యయము కొంత
 వరకు తగ్గించుకొనవచ్చును. సాధారణముగా ప్రాథ
 మికవిద్య పూర్తియగునప్పటికి బాలికలకు 14 వత్సర
 ములవయస్సును మించదు. ప్రాథమికపాతకాల
 యందు శ్రీల యుపాధ్యాయునిని గానుండి విద్యా
 శిక్షణమొసగినయెడల పిల్లలను దయదాక్షిణ్యములతో
 చూచుటకు నెక్కువ అవకాశముందును. తరువాత
 మాధ్యమికవిద్యాశిక్షణ మొసగుకాలమందు పాత
 కాలలు ప్రత్యేకముగా నుండవలెను. అట్లు కాని
 యెడల కొన్నిసమయములందు బాల బాలికలయొక్క
 నడతలకేమైన భంగముకలిగిన కలుగవచ్చును. ఉన్నత
 విద్యనభ్యసించ తగినకాలము వచ్చునప్పటికి వారి
 బుద్ధికి నోకవిధమైన స్థిరత్వమేర్పడును. కాన పురుషు

లతో గలసి విద్య నభ్యసించవచ్చునని యిటీవల కొం
 దను ప్రముఖులు చుర్రకలలో ప్రకటించియున్నారు.
 ఆవిధానముగూడ కొంతవరకు సమంజసముగానే
 యున్నది.

శిశురక్షణకాలములు—వాని అవశ్యకత

పట్టణములందు రక్షణకాలములు చాలవరకు
 సేవచేయుచున్నవి. రక్షణకాలము పక్షమున
 గ్రామముయొక్క జనసంఖ్యనుబట్టి యొకరిద్దరు మంత్రి
 సానుల నియమించి వారిద్వారా వీరజనులయొక్క
 యును, ముఖ్యముగా అవాధలైన పసిబిడ్డలయొక్క
 యును ఆశోగ్యముల కాపాడుట, ఆశోగ్యవారములు
 జరిపించుట, ఆశోగ్యమాత్రముల సామాన్యజనులకు
 బోధింపజేయుట, కాలవశమున దుర్వ్యాపారములతో
 లోనైన శ్రీలకు సవార్తవృత్తికి తీసుకొనివచ్చుటకు
 తగిన సహాయమొనర్చుట మొదలైన సేవచేయుచుట
 శ్రీసంఘములయొక్క ముఖ్యధర్మ మైయున్నది.

శ్రీలు—రాజకీయవ్యవహారములు

ప్రతిశ్రీకిని పురుషులతోకాటు రాజకీయవ్యవ
 హారములు తెలిసియుండవలయును. మనము దేశ
 స్వాతంత్ర్యమునకును, మామూలకొంకును పాటుబడ
 వలసియున్నది. శ్రీలును పురుషులునుకలసి పని
 చేయిచే దేశదాస్యము తొలగదు. గృహకృత్యముల
 బాధ్యత మనయందుండుటచేత వాటిని చక్కచెట్టు
 కొని, మిగిలిన కాలమందు రాజకీయములలో
 పాల్గొనుచుండవలెను.

నివాహములు

బాలికలకు 16 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చిన
 తరువాత వివాహప్రయత్నము చేయవలయును. అప్పు
 టికిగాని వారికి విద్యయందు స్వాతంత్ర్య మేర్పడ
 నేరదు. తరువాత వారికుండు అవకాశములనుబట్టి

ఉన్నతవిద్య నభ్యసించవచ్చును. లేకపోయినను వారికి ప్రపంచధర్మములను పరిశీలించి నడుచుకొనుటకు తగిన జ్ఞాన మేర్పడును. పాపాన్యముగా వినాహములు చేయవలసినదనిపప్పుడు వరకుల్కములను భరించలేక సంసారములు మాలిపోవుట సంభవించుచున్నది. అట్టి ప్రమాదములు జరుగకుండ వరకుల్కములు తొలగించుటకు ప్రయత్నములు సలుపవలెను. ఈ ఉద్యమము శ్రీలు పట్టుపట్టినగాని నెరవేరదు. కుభకార్యము లందు నెక్కువనొమ్ము కర్మపట్టుటకంటె దేశసేవ కొరకు వినియోగించుట ఉత్తమము.

ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రావశ్యకత

ప్రభుత్వాంధ్రమహాజనసభను మన గ్రామమందు 1913వ సంవత్సరమున జరిపిన వాసుకులందరును ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము కావలెనని తీర్మానించిరి. నేటివరకును రాష్ట్రవిభజన కాలేదు. భావలనుబట్టి రాష్ట్రవిభజన చేయుమని కోరిరి. గత 25 వత్సరముల నుండి సభలు, తీర్మానములు జరుగుచున్నవేగాని భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రము లభించలేదు. మనకంటె తరువాత ఆంగ్లేషన మొనర్చి సింధులు, ఓడ్రులు ప్రత్యేకరాష్ట్రముల సంపాదించగలిగిరి. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రప్రాప్తిగల్గినది దేశదానిద్యము తొలగదు. ఇదివరకు ప్రభుత్వమువారుగూడ దేశమును చిన్న చిన్న రాష్ట్రములుగా విభాగించినగాని పరి

పాలన బాగుగ జరగదని తెలిపియున్నారు. కాంగ్రెసు వారుగూడ భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రానిధాంతమును ఆదర్శముగా నిడుకొని రాష్ట్రవిభజనచేయుచున్న కాలములో మన కాంగ్రెసుమంత్రులు మాత్రము ఆనిధాంతమున తేలకో విముఖత్వమును చూపుచున్నారు. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రవిభజన కాంగ్రెసువారి ముఖ్యద్దేశ మైనను, ప్రధానమంత్రుగారు దానియందు విముఖత్వము చూపియుండుట కడుకోచనీయము. ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడినయెడల అందరి మహానదుల నీటి నరికట్టి వ్యవసాయమున కుపయోగించి, పంటలను వృద్ధిచేసి, నిరుద్యోగసమస్యను తొలగించుకొని దేశ పారిద్యమును బాత్రుకొనవచ్చును. ప్రత్యేకరాష్ట్రము లేకపోవుటచేత మన రాష్ట్రపు ఆదాయములో చాలా వరకు తమిళదేశపు ఖర్చుల క్రిందపోవుటచేత తోడి సోదరులైన రాయలసీమవారిని రక్షించుకొనుటకు తగిన యవకాశములేక బాధపడుచున్నాము.

హరి జనులు

హరిజనుల నుద్ధరించవలెనని మాటలు చెప్పుటమాత్రమే జరుగుచున్నది. వారిని మనదరికైనను చేరనీయకున్నాము. అప్పుకొక్కతను నివారించుకొని వారి వాదరించవలెను. మరెవైషయ్యముల నంతరింపచేయవలెను.

గృహపరిశ్రమలను, లలితకళలను నృద్ధి నొందించుటకు శ్రీలు తగుప్రయత్నములు సల్పవలెను.

శ్రీమతి కవితీలక పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు

గృహలక్ష్మీ కంకణ మహోత్స వాహ్వనము

శ్రీమతి 'కవితీలక' పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు సుప్రసిద్ధ ఆంధ్రరచయిత్రులలో నొక్కరని పాతకులెల్లరు నెఱిగియున్నారు. వీరు కుముద్వతి, విజయభాస్కరవిజయము, రాధికాచంద్రావళిలు, భారతవీర కథామంజరి, విక్టోరియాకాసు, కమలాబాయి, క్రీస్తుచరిత్ర, అవినీవియావిధ్వంసము, మీర్జిలా, గ్రంథముల రచించుటేగాక ప్రసిద్ధాంధ్రపత్రికలందెల్ల పద్య గద్య వ్యాసముల నెన్నో రచించియున్నారు. రచయిత్రులను, విద్యుషీ మణులను గౌరవింప గంకణముగట్టిన 'గృహలక్ష్మీకంకణము' ఈరచయిత్రి నీవర్ణము గౌరవింప నిశ్చయించినది. నెల్లూరుపురమున ప్రొగ్రెసివ్ యూనియన్ వారి మొల్లజయింతుత్సవ సందర్భమున డిసెంబరునెల 18-న తేది శనివారము కంకణబహూకరణము జరుగును. ఆసమయమున జరుగుసభకు ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మగారు (రాజమండ్రి) అధ్యవైశ్య యువతీ సంస్కృత కళాశాల (విన్సిపాలు) అధ్యక్షత వహింతురు. కంకణ బహూకరణము పాతకులపక్షమున జరుగుచున్నది గాన ఎల్ల రాసమయమునకు విచ్చేయ ప్రార్థితులు.

ఇట్లు,

కె. ఎన్. కేసరి

'గృహలక్ష్మీ' సంపాదకుడు

క థ లు - క బు ద్దు

సినిమా తారల బలువు

చూడండి! గోహరు, నులూచన లేపాటి వయస్సువారు? పట్టుమని పాలిక ముప్పైయేళ్లయినా పరిగా లేనిదే వారిని పూర్వకాలపువాళ్లకింద ప్రేక్షకలోకం జనుకట్టివేయడానికి ఈ మాయదారి బలుషేగదా కారణం!... ఉమాళకి భావిదశనుగూర్చి ఎంతెంతో ఆశపడ్డాము. గోహరువచ్చి యీమె పుచ్చుకొంటుందనిపించింది కాని నాలుగైదేండ్లకిందటి ఉమకు చూచినవారికి ఇప్పు డీమెమయాదలోలే తప్పకుండా బాలికలిగి తీరుతుంది. ఫలితాదేవి పరిస్థితిగూడా దాదాపు అంతే... సినిమా ప్రేక్షకలోకంయొక్క మృదయాలను ఇటీవల ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా ఏలినప్పైనా కాంతా ఆప్టేషన్ గూడా కొలదికాలంలో ఈ తపనమే సంభవిస్తుందేమోనని భయంకలుగుతోంది. 'అమృతమంథక'లో అమాయికపుపాలతోగూడిన ఆమె యల్లినయ్యూ, 'అమరశ్రోతి'లో వరపల్లుతోగూడిన గ్రామఫోనులద్వారా దేశమంతటా తెల్లవిరిసిన ఆమె 'సునోసునో' పంగీ తను ఆమెను ఎల్లరకూ ఆర్యంకల్పేమాపుడనుగా వొనర్చివైచినది. ఆప్టేషన్ గానుండి ఆమెను లొలిగించడానికి నిజంగా ఎవరికీ ఇష్టమందదు. కాని, 17 ఏండ్ల చిరుతప్రాయానవున్న యీతాలిక ఆప్టేషన్ ఫీల్డ్ లక్షణాలను కనబరుస్తోంది. ఈ ఉపద్రవం తప్పేదివిలాగా? మన తెలుగుతారలగతి దాదాపు అంతే అనవలసివచ్చునా? (కృష్ణాపత్రిక.)

బాలికలవిక్రయము బరువునుననింది

విరోధాభిందమున యుగోష్ఠావియా అనుదేశమున జిప్పీ తెగవారు నివసించుచున్న కొన్ని గ్రామాలలో యువకులను తూచి విక్రయించుచున్నారు. పిల్లలకు పెళ్లియీదురాగానే అమ్మకము జరుగును. ఒకసోను అనగా 40 రులముల బరువును మాకు పెచ్చులవంతున ఆబాలిక బరువునుబట్టి ఖరీదు యియ్యబడును. బాలిక అందము గానున్నచో ఒక హండ్లడువేటు తూకముగల బాలికకు ఒకసోను రి ప్టిల్లింగుల 2 పెన్నులు ఖరీదు వచ్చును. పాట నృత్యము మొదల వచ్చినచో ధర యింకను అధికమగును. చొగోజివో అనుగ్రామమువకు ఒక జిప్పీ తెగవాడె కాతాగానున్నారు. బాలికలను తూచుటలో హెసముజరిగినందున దారిది విచారించుట కితడు ప్రత్యేకముగా నొకతాను పెట్టుకొనియున్నారు. యుగోష్ఠావియాలో దక్షిణ భాగమునందంతటను బాలికలను అమ్ముచునేయుదురు. కాని బాలికలనుతూచి అమ్మేడువద్దతి జిప్పీలునివసించు గ్రామములో మాత్రమే యున్నది.

గౌరవముమీద దృష్టి

పారిసులో మెయిలర్. ఇ. లెగాండ్ పేరుపొందిన గొప్పకారిస్తరు. ఏకోకేసులో అతనికి గోర్జువందు అగౌరవముజరిగినది. ఈసంవత్సరారంభములో, లెగాండ్ అగౌరవమును భరింపలేక తనప్రాజ్ఞీనుకు రాజీనామా యిచ్చివేసినాడు. మరల మొన్నకోర్టుకు ప్రారంభమైనది. ప్రాజ్ఞీను విరమించుకున్న లెగాండ్ ప్రతిదినము

కోర్కెలోనికివచ్చుట అందరికి విచిత్రముకలిగించినది. అతడు ఊరకవచ్చుటలేదు, కట్టుబట్టుట కాగితాలతో
మీద వచ్చుచున్నాడు. కారణమేమిటని అందఱు విచారింప మొదలుపెట్టిరి. రహస్యము లైటబడినది.
తెగ్గూర్ తనకువ్యోగమునకు స్వస్థిచెప్పినాడు. తరువాత మెయిటర్ కోస్టార్స్ ఆను నుప్రసిద్ధ న్యాయ
వాదిని—బారిష్టరు—పద్ద ప్రభావనుచున్నా, పెకటరీగా మదిరియుండెను. ఆ మెయిటర్ కోస్టార్స్
ఆయన సతిమణియే!

* * * *

పుక్కిటి పురాణముగాదు.

నాభాసేనగర సమీపమునగల మాజీర్ పురమున శ్రీ శేషలికాంఠ కర్మగారిసతిమణి తన నాలుగుమాసముల
విడ్డ నిడతరించునయముగా కాపలావలె ఒక నాగుపాము పడగపట్టుకొనియుండుట ఆశోకవర్ణములు చూచి
మిక్కిలి భయపడుచుండెను. ఇది పాధారణముగా విడ్డ యెంటరిగానున్నప్పుడు జరుగుచుండెడిది. ఏమైన
ఆపాయముబుగి విడ్డ మరణించునను భయముచే ఒకనా డాయంటివారు ఆ నాగుపామును వంటించిరి. దీనివార
తల్లి అయూనువిడిచి పదిమైళ్లదూరమున భర్తయున్న పంపపురమునకేగెను. కాని యిక్కడ సైతము పూర్వ
మువలె ఒకనాగుపాము ఆవిడ్డ యే కాంఠముగానున్న సమయములందు పడగపట్టుచున్న మగుపడెను. ఒక
విశేషమేమన, విడ్డయొద్ద పెనునున్న ఆసమయమున పాము కనబడెడిదిగాదు. ఆపామునకు నెట్టియపాయము
కలుగజుండుటకు నింటివారు మిగుల జాగ్రత్తపడుచున్నారు.

* * * *

పెరటిచెట్టు మందుకు పనికిరాదా?

తేయావలో ను క్షమరకములెన్నో భారతదేశమున బండింపబడుచున్నవి; ఆవి ప్రపంచములో వివిధ
దేశముల కెగురుచేయబడుచున్నవి; కాని యితరదేశములలో లోల్చిచూచినచో భారతదేశము తేనీటిలాభ
మును గుర్తించుటకు యిటీవలనే ప్రారంభించిన దశవలయును.

ఆలోగ్యకరములగు పరిసరములందు వసించుచు సకాలములో తగినవేతనముల జచ్చుకొనుచు యిం
రాధ ఎంతమాత్రములేక సంతృప్తులైయుండు 10 లక్షల కార్మికులు, ఫలవంతముగ 10 లక్షల ఎకరముల
భూములందు వసించుచుండట భారతీయ కర్షకావళిపొందిన లాభమున కొక చక్కని ప్రమాణము.

* * * *

ప్రత్యేకత ప్రతివారిని ఆకర్షించును.

ఆపర నిష్ఠుమూర్తులయిన ఆజాదుబాహులు నేటికిని లేకపోలేదు. ప్రపంచమునకెల్ల చాల ఎక్కియన
వాడు నేడు మహాన్ముద్ ఘోషి. ఇతడు ఖజిపురేశ్వరుడు, తొమ్మిదిఅడుగులు ఎనిమిదంగుళముల యెత్తు.

తాపీ వృత్తిలోనుండగా ఒకసారి గోదమీదనుండి కాలుబారినదడము సంభవించినది. అప్పుడేనుండియు
పెగిరిపోవుచునేయున్నాడు. అతెగ్గూర్డియా గవర్న మెంటుఅనుషక్రిలో ఘోషికి ప్రత్యేకముగా ఖజిపురాజా
భూమి ఒకపడక తయారుచేయించియిచ్చెను.

* * * *

గ్రంథపెట్టలేదుకాని పిల్లనుచేసినాడు!

మాంటూవానగరమునం బొకబాలునికి తరచుగా కడుపునొప్పి వచ్చుచుండెడిది. కావలసిన చికిత్స లన్నియు చేసినను అదిరగలేదు. దావ్యర్థ పరీక్షింపబడి బాలునికి వానికి బొప్పధమిచ్చిరి. కమ్మడు ప్రారంభమైనది. ఇతరపదార్థములతోగూడ నొకకప్పు బైటికివచ్చి గంటలువేయ ప్రారంభించినది. వేసది కాలములో కప్పుగ్రంథుగలసిటిని బాలుడు త్రాగియుండవట. దానిఫలిత మిది.

*

*

*

*

మంగలివల్ల ప్రజాశాంతికి భంగము.

చివరవదినపలుగా నెత్తిమీద అక్కడక్కడ జాట్లుఉంచి మౌనముచేసి చాలా అసహ్యముగా కవలడు నట్లు చేసినందుకు మధ్యరాష్ట్రాలకుజెందిన యుద్ధాంత గ్రామములో ఒకమంగలికి కష్టవిధించివారు. ప్రజా శాంతికి భంగముకలుగ జేసినందుకు నేరము తీసుకరావలసివచ్చెనని ఫిర్యాది మేజిస్ట్రేటుకు తెలుపుకొన్నారు.

*

*

*

*

ప్రభుత్వ ప్రథమకర్తవ్యము: జపాన్ అదర్శము.

సంవత్సరమునకు రెండుసార్లు జపాన్ పోలీసువారు జేరియలగృహములప్రజలెంచి మూలపట్టుగాపరిశీంచి యింటివారికి కుట్రత దృవపత్రము నొసగుదురు. ఈసదుయమున నీ జపాన్ జేరియలకు వృత్తకములద్వారాగా, ఉత్తరములద్వారాగా ప్రభుత్వ మెట్లు తోడ్పడవచ్చుకోయను దానిపై యింటింట సలహాలుపొందుదురు.

*

*

*

*

చంపడానికి చీనా వింతలచారము.

చక్కిలిగింత పెట్టిచంపడము చీనావాళ్లకు అలవాటు. “నవ్వుపట్టలేక చచ్చిపోయినా”డను సామెత చీనాదేశములోనే మొదటపుట్టినది. శత్రువులకు అరికాళ్లలో చక్కిలిగిలిపెట్టి కడుపుబ్బునట్లు నవ్వించెదరు. ఆ నవ్వుపట్టలేక శత్రువులు చచ్చిపోవుదురు. ఈవిధముగా వీరు పగవీడ్చుకొందురు.

*

*

*

*

అమెరికా గవర్నరుపదవికి భారతీయుడు.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములోని న్యూజెర్సీరాష్ట్రముయొక్క గవర్నరుపదవికి జరుగనున్న ప్రాథమిక యన్నికలకు శ్రీ విక్టరు వెనెటోనోకి ఫుడియాలి అనునొక పార్సీ ఇంజనీయరువారు అభ్యర్థిగానిలుచుచున్నారు.

*

*

*

*

ఒకకాన్సునకు ఆటుగురుబిడ్డలు.

జోహాన్ నగరములో నొకశ్రీ ఆటుగురు మగబిడ్డలనుగనెను. అందఱుకిశువులును మకలులైయున్నారు.

గ్రంథపరిచయము

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

శ్రీయోగేశ్వర శాస్త్రి వ్యవహారముకాశ్మీరీగారిచే వెలువరింపబడుచున్న ఆంధ్రవాచస్పత్యము 14, 15, 16వ భాగముల నందుకొంటిమి. 14వ భాగమున 'జాల' మొదలు, 'తీర్థ' వఱకును, 15వ భాగమున 'తీర్థ' మొదలు 'మలరకా' వఱకును, 16వ భాగమున 'మలరకా' మొదలు 'నిష్పటి' వఱకుగల పదములు గలవు. ప్రతిభాగము వెల రు. 1. ప్రతులకు గ్రంథకర్తపేర కరప, కాళీవాడతాలూకా, అని వ్రాయవలెను.

శ్రీరామ శతకం.

ఇది 'శ్రీరామప్రభునిచే దురంతచింతలనుండి విముక్తులుగాగోరు భక్తులు, గీర్వాణభాషలో సారాయణముచేయుట కనుకూలముగా' 108 శ్లోకములలో సాహిత్యవికారద కాళీభట్ట నుబ్బయ్యశాస్త్రిగారిచే - కాళీవాడ - రచింపబడినది. వెల 0-1-0.

గానశాస్త్ర ప్రశ్నోత్తరావళి.

కర్త: అరిసిరాల సత్యనారాయణమూర్తిగారు, గాంధీగఢ, తెజవాడ. 180 పుటలు, క్లబ్ వెల రు. 1.

ఇందు 1930 మొదలు 1938 వఱకు గవర్నమెంటు టెక్నికల్ సంగీతపరీక్షా ప్రశ్నములందరి ప్రత్యుత్తరములు గలవు. సంగీత విద్యార్థులకిది యొక్కడుగ నుపయోగపడును. సంగీతప్రపంచమున ప్రసిద్ధులగు వారలయు, వాయిద్యములయొక్కయు చిత్రపటములు కూడ గలవు.

భిక్షావతి.

కృతికర్త శ్రీ వజ్రల కాళిదాసుగారు మహారాణిపేట, విశాఖపట్టణము. మట్టా గురుయూర్తిగారిచే సంపాదితము. వెల రిపాలకర్నూలోచేరి అర్థరూపాయ.

అధునికాంధ్రకవిత్వమున వెలువడిన ఉత్తమఖండ కావ్యములు రెండువిధములని చెప్పవలెను. కవితా మూఢుర్యమును చవిజూపి ఉన్నతభావనావికలనూపి తస్మయిత చేకూర్చునవి; లోకమందలి యన్యాయములచే పరితలముండు నాట్యమాడించి, వారిహృదంతరాళమునదాగియున్న దయాదాక్షిణ్యాదిగుణముల విజృంభింపజేసి రక్తము నుడికించి కార్యరంగమున కురికింప జేయునవి. ఈ కావ్యము రెండవరకమునకు చెందినదని చెప్పవచ్చును.

కవి సంఘమునందలి యన్యాయములను, తినుటకు తిండి, నిల్పుటకు నీడ, ధరింప బట్ట లేక దారిద్ర్య దవానలమునజిక్కి వాడిన తల్లె, మాడి మంటకలయు దీనులపరిస్థితులను చక్కగ జేర్చించుకొన్నాడు. కాని అది లోన ఇమిడినదిగాదు. అది పొంగిపొరలి కవిత్వ రూపమున వైలువదలినది. అందుచే 'శివితమెల్ల భగ్నమయి చీకటిపాలయిపోయినట్టి భిక్షావతియైనయూ యఖిల' యందంతము హృదయముగలవారి కన్నటి దిందువులరాలి, అట్టిదీనులకు చేయూతయొసగ నుత్సహించుచున్నది.

ఇందలి కవిత్వము బానులెనుగుపదకాలముతో మద్రేకపూరితముగ నున్నది. దేవుడు, దేవాలయములు, సంఘపరిస్థితులు దీనియందు కృతికర్త అధునికాధి

ప్రాయములుండుట జ్ఞాపనీయము. మానవసేవయే
మాధవసేవ యమనదే వీరియదేశము.

స్వప్నానుసూయ. ✓

కృతికర్త శ్రీ ఆకుండి రామమూర్తిగారు. క్రా. వ.
సై. 88 పుటలు.

శ్రీకృష్ణభారత కృతిభర్తలగు శ్రీకవిసార్వభౌమ
లకు కనకాభిషేకాదిదానముల దామించిన చందూరి
వారాయణరావుగారి ప్రభుభార్య అవసూయ యను
నామెను స్మారకవిన్నాముగా చెప్పబడిన ప్రబోధక
గ్రంథము. పై వారాయణరావుగారిచే “వాడు
ప్రియధర్మపత్ని తన్నాచుభేయ మిచట కాశ్వతముగ
నిల్వ పెద్దయైన” కృతిరచింప కవిగారు బ్రాధింప
బడిరి. కృతి రచింపఁబూని వీరు నిరుపమానస్థలంబున
విక్రమించి విమాలితలోచనులైయున్నతరి నిర్దురబట్టిరి.
స్వప్నమునందు ఆత్రిమహామనిపత్ని, వారాయణ
రావుగారిపత్నికి పత్రివతాది ధర్మములనుగూర్చి
చెప్పట ఈ గ్రంథమున కథావస్తువు. కవితోజిత
తూర్వకపుల దలపించుచు మధురముగనున్నది. గ్రంథ
కర్తగారి ఆయుర్వైద్యప్రజ్ఞయు కవితయు, చెళ్లపిళ్ల
వారియు, పానుగంటివారియు ప్రశంసలబొందుటలో
నతిశయ మేమియులేదు.

వలయువారు క్రింది చిరునామాకు రెండవాల
తపాలవిల్లలనుబంపిన పుస్తకమును ఉచితముగ బడయ
గలరు. మధునాపంతుల సత్యవారాయణకాశ్రమిగారు,
వల్లభారెం, యానాంపాడు, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.
నిత్యప్రార్థన.

సేవలతాకవితాసంఘమున 52 వ పుష్పము.
తీరుపయ్యూరు జమిందారుసతిగారైన శ్రీమతి ఇసుగంటి
సరస్వతీకవిగారిచే రచింపబడినది.

రచయిత్రి శ్రీ రాజా ఇసుగంటి వేంకటకృష్ణ
రావు బహదర్ వారి ధర్మపత్ని. వేంకటకృష్ణరావు

గారు 1935 వ సంవత్సరము ఆగష్టువెలలో స్వంత
ముగ విమానము నడపుకొనుచు విధివశమున వెల్లూరు
సమీపమున విమానముభగ్నమై దివంగతులైరి. భర్త
వియోగ దుఃఖప్రవాహా మీ కవితాప్రసంగిరూపము
దాల్చినది. ఈ చిన్నిపుస్తకమునగల ‘పత్రిప్రార్థన’,
‘రైవప్రార్థన’, ‘తర్కము’ 78 పద్యములందును
వియోగభర్తప్రహృదయము వైఖరుకుచున్నది. దీనికి
మున్నుడి రచించిన శ్రీ చిలకమర్రివారు వీరికవిత్యము
‘రసవంతమై, ప్రశంసనీయమై, వారీమణులకు నాదర
ణీయమై, పఠనీయమై’ యున్నదని ప్రాసించి. ఇది
సత్యమే. వీరి కవితారచనకు రెండుదాహరణములు:

మెలగిరిఁ బ్రాణమొక్కటిగ

మేనులు రెండుగఁ గావవించిన

నల్లివీరి వాత్మలోపలను

నాంతుని బూవును దావీరికి నేఁ

గలిసి ముఖాస్త్రీ వర్తిలిరిఁ

గవ్వమెఱుంగక యిప్పు రైవమా

కలుఁగఁగఁజేసిలే పరుల

కవ్వములోర్చని వాకుఁ గవ్వముల్.

బంధుగణమున్న ధనమున్న భాగ్యమున్నఁ
దనయులున్నను సఖులున్నఁ దల్లిదండ్రు
లున్న సతికేమి ఫలియించు నొక్కప్రాణ
పలియ లేకుండు దుర్గతిచట్టేనని.

సిద్ధి గణపతినీతులు.

కర్త అల్లక వీరభద్రకవి, లక్ష్మీవారపుపేట రాజ
మండ్రి. క్రా.వ.సై. 128 పుటలు. వెల 0-6-0.

ఇందు 567 కందములు ‘సిద్ధగణపతి’ ఆమ మకుట
ముతో గలవు. ఇది ‘యప్పదేవ్యదేవియో కొన్ని
కొన్ని ప్రస్తావనల యప్పుకికి రచియింపబడిన
వానిలో కొన్నిమాత్రము పెద్దలయొద్దం జనువుచుండ
దద్దయొక ముద్దుగుఱు నుద్దలనుద్దరించు నిప్పది

యంబు లెవ్వరికైనను లిహ్సం త్రంబెంచు సందర్భం బొందునోయని కుతూహలాలు త్రుతి త్రంబున నన్నుం బుచ్చినోయి దుదముట్టుని కారణంబున కవియొకటిగా చెప్పి యుద్రించెను.

నీతినియములు సుఖభివృద్ధికి, ప్రపంచానుభవము, లౌకికపరిజ్ఞానము, వికాలహృదయముగల వారినితరులే ఉపయోగించును. కాని—భారతీయు లందఱు జేదాంతులగుట—ప్రతివాడును తన కించి దనుభవమునుబట్టి నీతులు నియములు నిర్ణయించి ప్రపంచముపై రుద్దుట పరిపాటియైపోయినది. అందులో నూతనముగా కవిత్వము కవికుమారుల కిట్టినితులు తప్పనిపరిచుకవి కవిత్వమునకు బూనుకొని కలమంది పద్యమునకు కావలసిన సంగతులకై యాలోచించి అదనుయమునకువచ్చిన—తాను మంచిదనితలంచిన—నీతి నందిరికించి గ్రంథము తయారుచేయుట జరుగుచున్నది. ఇందలి నీతు లట్టివే. 'ఇతరకవికృగుల మృదుపద తతి మ్రుచ్చిలి తన రచనలదెగ నతుమకొనన్ జతపడు నెంగిలికవియన క్షీలిమెత్తుర' అని కవిత్వగూర్చి ఎన్నియోనీతులు కవిగారు వ్రాసుకొన్నారగాని దాని నెంతమాత్ర మనుసరించినటుల గన్నట్లుదు. నీతు లితరు లకుగాని తనకుగాదన్నదికూడ ఒక నీతివాక్యమేగదా! కవిగానినీతులగూర్చి కవిగానినీతితోనే ముగించవగును.

క. 'పూర్వము చెప్పిరి నీతుల
వేర్వర్జ మహాకవు ల్రుచిణతతోడెక
దర్శితోచేస భవదా
శిర్వాదమున న్నొడిచితి సిద్ధిగణపతి.'

ఆంధ్రవోగ్ధి.

శ్రీరంభాపురి గ్రంథమాల తొలిపుష్పము. క్రాసు 26 పుటలు. కర్త కొదాలి వేంకటరాజారావుగారు. పెదకల్లేపల్లి, కృష్ణాజిల్లా. వెల పావలా.

ఇందలి పద్యములు కొన్ని గృహలక్ష్మిలో నిది వలెనే ప్రకటింపబడినవి.

పద్యములు హృద్యములు, వీరావేశములో ఉత్సాహముతో ముందుకు వచ్చుకొని పోవుచున్నవి. ముచ్చుకు.

'పోలేపోయెను వానిపాలమొకటి
సో, కరుణింతులూ
శోతల్ వడ్డవి వేనవేలకనిచే
ఘోరాహవక్షోజిలో
ఖ్యాతే చాలును శాకుత్పప్తి' యను నీ
రావేశ పద్యాత్మములే
ఏతండ్రో వదియించి ధైర్యమున మ్రో
యింపించె భేరితుల్.

పై రంధ్రి.

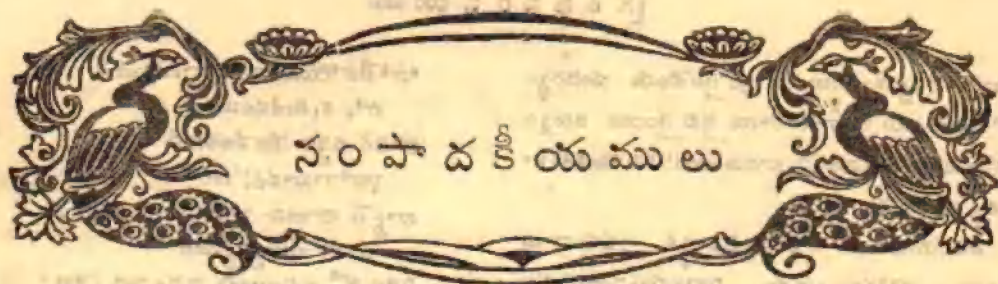
కర్త ఎండమూరి సత్యవారాయణరావుగారు లి.ఎ. సహాయసంపాదకుడు 'జనవాణి', 2/16 మాంబో ౨౯౬, మదరాసు. క్రాసుపై 126 పుటలు. వెల ఆ. 10. లెక్చరుకు కమిటివారచే ఆంగీకరింపబడినది.

అభాగితానమువాటి ద్రావణీయతము వచన రూపమున వ్రాయబడినది. కథనవల రూపముదాల్చినది. గ్రంథకర్త తిక్కన రచనననుసరించియే గ్రంథము నంతయు రచించినాడు. అందుచే ఇందు ద్రావణి తిక్కన ద్రావణితననే హృద్యముగ తయారైనది. తెలి సరళముగ నున్నది.

జ్వర బాధితుల కెచ్చరిక

బలుమంచేయుట, ఉపిరి తిరుగకుండుండుట, దేశాష్టముయొక్క హెచ్చు తగ్గులు వినికి విషము కారణము. (జ్వరముచే నెర్పడు) ఈవిషము, ఎముకలను కండరములను బలహీనపఱచుచు, నీకు అశక్తత, అలసట కలిగించుచున్నది. సాధారణ భోజనము నీకు వచనమగునట్లుండును కాని యీ నరములను, కండరములను పునర్నిర్మాణముచేసికోవలసిన బాధ్యత నీకు గలదు. హార్లి క్సు, నీ దుర్బలమైన కడుపునకు కష్టములేక, నీకు పుష్టియొనగూర్చునని దాక్టర్లు చెప్పుచున్నారు. మీదు మిక్కిలి అది మాటికినూలుపాలు పుష్టికరపదార్థము; అలసిన నీ దేహమునకు నూతన బలము, వీర్యముల నతిక్రమముగా నిచ్చును.

నీహ్లోరునుండి హార్లి క్సు నేడే తెప్పింపుము.

సంపాదకీయములు

ఆంధ్రరాష్ట్రము

నేడు సుదినము. 'ఆంధ్రరాష్ట్ర' 'మాంధ్రరాష్ట్ర' మని ఏకగ్రీవముగ ఆంధ్రుల కంతములనుండి వెలువడుచున్న గంభీరనినాదము మూల మూలల మారుమోగుచున్నది. ఆంధ్రజాతీయోన్నతికి ఆంధ్రదేశాభ్యుదయమునకు అది విజయధ్వని. ఐకమత్య మన్నిటిని సుముఖతచేయునను మాటనిజము. ఆంధ్రులై క్యకంతమున గోరుచున్న ఆంధ్రరాష్ట్రమున కన్నియు సుముఖముగ నేగవచ్చుచున్నవి. ఫలసిద్ధి పొందువలకందఱమీకృషిని నిరంతరాయముగా కొనసాగింతము.

ఆంధ్రరాష్ట్రాందోళనను కొనసాగించుటలో స్త్రీలు పురుషులతో సమానముగ కృషి చేయుచున్నందుకు వారిని మిగుల సభినందించుచున్నాము. ఇటీవలజరిగిన 25 వ ఆంధ్రమహాసభయందును, మాండలిక సభలందును జరిగిన స్త్రీసమావేశములందెల్ల స్త్రీలొక్కటియై యాంధ్రరాష్ట్రఫలసిద్ధికై కృషి చేయ సంపూర్ణోత్సాహులై యున్నామను విషయమును వెల్లడించినారు. భేదములు మాని గమ్యస్థానము చేర సోదరీసోదరుల నందఱిని హెచ్చరించుచున్నాము.

భేదాభిప్రాయములు ప్రతిదానికిని సహజ

ములే. ఆంధ్రరాష్ట్రమును నాశయము ఫలించునాయనుటయందుగూడ నట్టియభిప్రాయములు గలవు. కాని వానిని దూరముగ నుంచి కృషి చేయవలసినదే ప్రతియాంధ్రుని కర్తవ్యము. మొదట ఐకమత్యము. తదుపరి నిరంతరకృషి. రెండును గలుగనిండు. ఆంధ్రరాష్ట్ర మంతకాలము దూరముగ నుండగలదో చూడము.

ఈ యుత్సాహసమయమునకూడ మరువదగని విషయములు గలవు. ఫలసిద్ధికి ఐకమత్యము ప్రధానమైనదంటిమి. అదిగలదు. కాని సరిచేసికొనవలసిన లోపము లింకను గలవు. రాయలసీమాంధ్రుల యత్నప్తి వీనిలో ముఖ్యమైనది. అత్తప్తికి కారణములు ఇతరులకు విశాలదృష్టి లోపించినందువలన గలిగినది. దురదృష్టవశాత్తున మరికొన్ని కారణములు దానికి దోహదములైనవి. నేడవి మాసిపోవుచున్నవి గాని పూర్తిగా నశింపలేదు. ఆంధ్రు లేమూలనున్న ఆంధ్రులే. సీమలబట్టి వారిని ప్రత్యేకదృష్టితో — న్యూనతాధిక్యతాది భేదములతో — చూడజనదు. ఇంకను మాసిపోక నిర్భయమున్న నిట్టిలోపముల పూర్తిగ నశింపజేయ ప్రతి ఆంధ్రుడును పాటుబడుననియే నమ్మదము.

ఇంకొకటికూడ జ్ఞాపక ముంచుకొన వలసియున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రము స్వరాజోద్యమందలి యొకభాగము. స్వరాజ్యము—స్వాతంత్ర్యము మనకున్నచో ఆంధ్రరాష్ట్రమున కింతటియాందోళన ప్రయత్నము అవసరమేలేదని మాతలంపు. అందుచే స్వాతంత్ర్యోద్యమనకు చేయవలసిన యాందోళన కృషి వేయిమడుంగులెక్కువగా గలదు. రాష్ట్రీయాందోళనమునకే ప్రాముఖ్యమునిచ్చి ఇతరకర్తవ్యముల సత్కర్తవ్యచేయకుండుముగాక.

* * *

వై ప రీ త్య ము

అనుతోష్ భట్టాచార్యుడు ఘూటియానివాసి. జాతీయవాది. జాతీయనాయకుల పథము పట్టినాడు. హరిజనోద్ధరణ కార్యములందు నిమగ్నుడైనాడు. తనజిల్లా (సిల్లాట) యందు ప్రచారముచేయుచు వచ్చినాడు. సనాతన హిందూమత మతని వెలికి త్రోసినది. మృత్యువాతని గ్రహించినది. అతడే కాలమృత్యువు వారబడెనని బంధువులు కన్నీరు విడువలేదు కాని శవమునుమాత్రము దహనముచేయ నిరాకరించి విడిచిరి. కాంగ్రెసువారే శవదహనముచేసిరి.

అనివార్యముగనది పుట్టుక. దానిచేతనే కడజాతివారని హరిజనులు నిరసించబడుచున్నారు. అది మానవత్వమునకు దూరము. మతమది శ్రేష్ఠమని ఎప్పుడును అంగీకరింపదు. ఒకవేళ కాలానుగుణ్యముగా వెలువడిన మతశాస్త్ర గ్రంథములందు అస్పృశ్యతసంగతి

యుండవచ్చును. అది యొక్కటే హిందూమత ధర్మమగుటలేదు గదా!

హరిజనుల నుద్ధరింప ప్రయత్నించువారిని తుదకు వారి శవదహనమును బహిష్కరింప సనాతనమత ధర్మము విధించుచున్నదన్న వారికే మతధర్మములన్నియు తెలిసినవా! శవదహనసమయమున వచింపబడు ప్రాయశ్చిత్త మంత్రములు తీవ్రతకాలమును చేసిన సావములన్నిటిని పోద్రోలునని చెప్పుచున్నవి. తదుపరి అనాథప్రేత సంస్కారమువలన కోటియజ్ఞ ఫలములు గలుగుచున్నవని అదేశాస్త్రగ్రంథములనుచున్నవి గదా? హిందూమత ధర్మములు తెలిసినవారిని మరుగుపరచ గలరా?

పతితులై క్రుంగిపోవుచున్న తోడిమానవుల నుద్ధరింప బూనుకొన్న ప్రేమపూరిత హృదయము బ్రతికియున్నపుడు సంఘమునకు వెలి. చనిపోయినతరువాత శవమునకు బహిష్కరణము. స్వార్థపరులై, విచక్షణజ్ఞానదూరులై, మతము పేరిట అన్యాయముల కొడిగట్టువారికి నిజముగ న్యాయమే జరుగునెడల బ్రతికియున్నపుడే గతి? తరువాత నేమిగతి? ఇంతవఱకు అట్టి వారికేమియు నష్టముగలుగక పోవచ్చును. ఇకమీదటగూడ మీరు సనాతనశాస్త్రధర్మముల నూతనగాగొని కాలప్రవాహమునెదురీదదలంచుట కుక్కతోకబట్టి గోదావరీదులే?

* * *

స్త్రీలు-నైద్యసాహాయ్యము

నాయకులందఱు చెవినిట్లు గట్టుకొని పోరగా గలిగినది సహనము, సానుభూతి.

వల్లెటూరి ప్రజలు నిరక్షరకుటుంబాలు. పై పై 'వన్నెల్ని చరింప' వారెఱుగరు. విద్యావంతులకు వారిని చూచిన హేళన ఏవనింపు. ఇది సాధారణ పరిస్థితులలో బాధాకరముగాదు. కాని విద్యావంతులు విద్యాప్రానులకు సానుభూతి చూపి సాయము చేయవలసియున్న సమయములందు మాత్రము బాధించును. వల్లెటూరి ప్రజలు—ముఖ్యముగ స్త్రీలు—వైద్యాలయములందు పొందు ఆదాన దీని కొక యుదాహరణము.

వల్లెటూరిలో కు తగిన వైద్యసాహాయ్యము లేదు. ఏపదివల్లెలలో ఎచ్చటనో ఒక వైద్యాలయముండును. అందు లేదేడాక్టరు లేకపోవచ్చును. పరిశుభ్రతను గురించి ప్రాకులాడని వల్లెటూరి స్త్రీలను ఆత్మసాధరితచూచి తగిన సాహాయ్యము చేయునట్టి సాదరబుద్ధి డాక్టరులకు కావలసియుండును. ఘోషావ్రబలముగనుండు ప్రదేశములలో స్త్రీలకు గలుగు వైద్యసాహాయ్య మతిస్వల్పము. స్త్రీవైద్యులున్న దప్ప. ఈకష్టములగుర్తించి సింధురాష్ట్ర ప్రభుత్వము గ్రామములందుగల వైద్యశాలలం దెక్కువగా స్త్రీవైద్యుల నియమించుచున్నది. వీరికిగల స్త్రీసహజ మగు నోచిక సానుభూతి వల్లెటూరి స్త్రీల కెక్కుడు సహాయపడును. దీనిని ఇతర రాష్ట్రములవారును అనుసరించుట బాగు. వైద్యవిద్యను పొంది పనిచేయ సంసిద్ధులగు

స్త్రీలు కెక్కుమందిగలరు. వారి సేవను ప్రభుత్వము వారు పయోగించు టుత్తముము.

స్త్రీ మహారాణి సేతుపార్వతీబాయిగారికి గౌరవచిరుదము.

డిశంబరునెల రెండవతేది జరుగనున్న స్నాతకసమావేశములో ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్తువారు తిరువాంకూరు మహారాణిగారైన శ్రీమతి సేతుపార్వతీబాయిగారికి డాక్టరు చిరుదమును ప్రసాదించి గౌరవింప దలంచి యున్నారు. సంస్థానమును స్వతోముఖముగ నభివృద్ధికి దీసికొనిరా సర్వధా పాటుబడు శ్రీరత్నము పార్వతీబాయిగారు. సంస్కారములన్న ముందంజవైచు సంస్థానాధీశురాలుకూడ నామెయే. అట్టి మహిళామణికి డాక్టరుని గౌరవచిరుదమునియ్య ముందంజవైచినది ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తు. ప్రజాసేవనుగుర్తించి విశ్వకళాపరిషత్తులు ప్రజాసేవకుల గౌరవింపదగు. ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తును, తన సేవకుతగిన గౌరవమును పొందుచున్న సేతు పార్వతీబాయిగారిని అభినందించుచున్నాము.

ఈసమయముననే కళాప్రపూర్ణ చిరుదమును గ్రహింపనున్న శ్రీమతి దేశోద్ధారక కాళీనాథ వాగేశ్వరరావుగారినికూడ వారికి గలుగవచ్చు గౌరవమునకు సంతసించుచు సభినందించుచున్నాము.

సాంఘికము రెండు చర్మములు

నంటియున్నది.

చర్మముక్రింద తైలగ్రంథు లెండిపోయి క్రింది చర్మమును క్రింగజేసినపుడు గీతలు, మడుగులు ప్రారంభించును పైచర్మము ఎక్కించి కఱకుదనము లైలుచేయును. ఈరెండు చర్మములకును కేసుకేసు చికిత్స లవసరము.

గీతలను ముడుగులను రాకుండజేయుట

రాకులందు 'పాండ్సుకోల్లుక్రిము' పూయుము. ఇది క్రిందిచర్మమునకు, దిగి తైలగ్రంథులను నింపి, అచటి కండరముల బలపరచును. ఇది రోమకు పముల కుడిచేయుటవలన నల్లనిచుచ్చలు మాయము.

గ ర కు చ ర్మ ము ను బాగు చేయుట

మీ పైచర్మమునకు 'పాండ్సు వానిషింగ్ క్రిము' గావలయును. దీనిని ముఖమునకు మెడకు చేతులకు పూసికొని, రాత్రియంతయు ముందరిచ్చిన, ఉదయమున చర్మము మృదువుగా మారిననుగా మనోహరముగానుండును.

ఉచితము : దీనిని నేడే పంపి పాండ్సు రెండు క్రిముల ట్యూబులను పాండ్సు ఫేసుపోడరు మాదిరులను ఉచితముగా బడయుదు. (చెక్ చేసు) నేను రర ..... రోల్ క్రిమ్ ..... బ్రెగ్ట్ .....

డాబ్బి అండ్ సెయిమర్ లిమిటెడ్,
3, విటెట్ రోడ్డు, బొంబాయి.

నేను.....

తిరునామా.....No. GL. 21.

భక్తియోగము

భక్తావతారములగు ఆశ్వనీకుమారదత్తుగారిచే వంగ భాషయందు రచింపబడిన భక్తియోగమునకు మూలీక ఆంధ్రానువాదము, అయిదవముద్రణము 360 పుటలు. రేవుబాండు వెల రు 1-4-0

ఆత్మరామాయణము

శ్రీమద్రామాయణ మంతయు వ్యక్తిపతముగ సమన్వయింపబడినది. శ్రీ శంకరానందయశోధులు రచించిన గ్రంథమున కనువాదము. ద్వితీయముద్రణము - 280 పుటములు - కాలికోటైండు. వెల రు 1-8-0 మాత్రము.

మీ నేజరు,—సరస్వతీని కేతనము,
తిరువళి కృష్ణ,
మద్రాసు

కావలెను

కాకినాడ, అనకాపల్లి గుడివాడ

మొదలగు స్థలములందు

'గృహలక్ష్మి'కి ఏడంట్లు కావలెను.

వివరములకు వ్రాయుడు.

ప నవకాలమును దెలుపు పట్టిక.

శాస్త్రాచార్యులు X శ్రీలు గర్భము పరించిన 280 జనములకు ప్రసవించెను. ఇందులో బహిష్కరించిన వారు 20 ములు కాక, ముగ్ధులు 280 ములు మాత్రమే ఉన్నారని తెలుసుకొనెను. ఇందులో 1.వ తరగతిని గర్భము పుట్టించెను. ఇతర తరగతులను ప్రసవించెను.

జనవరి అక్టోబరు	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 7
ఫిబ్రవరి నవంబరు	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1 2 3 4 5
మార్చి డిసంబరు	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5
ఏప్రిల్ జనవరి	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4
మే ఫిబ్రవరి	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 1 2 5 4 5 6 7
జూన్ మార్చి	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 1
జూలై ఏప్రిల్	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 23 29 30 1 2 3 4 5 6 7
ఆగష్టు మే	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 7
సెప్టెంబరు జూన్	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1 2 3 4 5 6 7
అక్టోబరు జూలై	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 7
నవంబరు అగష్టు	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6
డిసంబరు సెప్టెంబరు	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1 2 3 4 5 6 7

ARKA DESTROYS ALL FEVERS

AS THE SUN DISPELS DARKNESS.

KESARI KUTEERAM MADRAS

జ్వరము

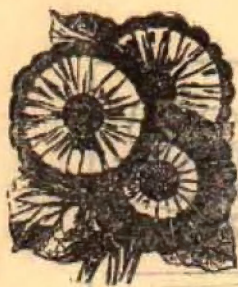
జ్వరము — మానవుల శక్తిని, జీవనమును నీల్చినేయును. కనుక జ్వరము మిమ్ము ఆవహించినదనగానే దానిని పారద్రోలవలయును. అట్లుచేయుచో మిమ్మాపికాచి జీర్ణించి పిప్పిచేయదు.

ఆర్క

జ్వరము వచ్చినదనగానే ఆర్కను ప్రయోగించుడు. ఆహార, విహార ఋతుభేద దోషంబులవలన అన్నాశయమునందు క్రిమికూటము చేరి పలువిధములైన జ్వరములు సంభవించుచున్నవి. వాతజ్వరము, పిత్తజ్వరము, కఫజ్వరము, సన్నిపాతజ్వరము, మరి యితర విషమ జ్వరములు, కడుపులో ప్లేహమును జ్వరగడ్డను, ఆర్క కుదుర్చును. ఈ ఔషధమును పసిబిడ్డలకుగూడ నివ్వవచ్చును.

6 ఔ. రు. 2-8-0.   3 ఔ. రు. 1-8-0.   1 ఔ. అ. 8

కేసరికుటీరము - రాయపేట - మదరాసు

గొప్ప తోటలు
ఇండియా, బర్మా, సింగపూర్ దేశములలో

పోచా వారి విత్తులవల్లనే

పెరుగుచున్నవి.

పుష్పములు కాయగూరలు

ఉచిత బొమ్మలకేటలాగు అడుగుడు.

పెప్టానీ పి. పోచా అందు సన్సు, 8, హ్యావెస్ రోడ్డు, పూనా.

Correspondence in English.

కావలెను

నెల 1-కి రూ 25/-ల వేతనము 30 ఏండ్ల
వరుసకు - తెలగ (కాపు, బలిజ, ఒంటరి)
కులములో పుట్టిన 14 మొదలు 18 ఏండ్ల
లోపు ఈడుగల సంగీతము, అల్లిక
నేర్చిన విద్యావతి కావలెను. జనవరి
15 తేది లోపుగా తెలియపర్చవలెను.

వివరములకు:

C/o ఏడీటరు

గృహలక్ష్మీకార్యాలయము,

రాయపేట, మద్రాసు.

అపూర్వ సంగీత గ్రంథములు

గానశాస్త్ర సహస్రీతరావళి

ఇందు 1933-1936 వరకుగల గవర్నమెంటు
టెక్నికల్ ఎడ్యుకేషన్ డివిజన్ ప్రకృతి త్తరము
లను, సంగీత శ్రీమాన్మలయొక్కయు, సంగీత
వాద్యములయొక్క చిత్తరువులతో తగు నులభ
కై లిని వ్రాయబడినది.

160 పుటలు. క్లబ్. నెల. రు. పోస్టేజీ వేరు.

గానశాస్త్ర చంద్రిక

ఇయ్యది సుప్రసిద్ధగాయక శిఖామణు లందరిచే
మెప్పొంది - టెక్స్టులు కమిటీచే ఆమోద
కాబడినది. 400 పుటలు.

నిండుక్యాలికో నెల రు. 2

వలయువారు:—

అరిపిరాల సత్యనారాయణమూర్తి,

గ్రంథకర్త,

గాంధీనగరు, బెజవాడ

కేసరికుటీరం

ఆంధ్రదేశమునకు సోల్ ఏజెంట్లు

శ్రీ శీతారాం జనరల్ స్టోర్సు

మెయిన్ రోడ్డు

బెజవాడ.

యోగదేవ - యోగదేవ - యోగదేవ

- 1 చతు॥ బు రా1-27 విశా॥రా12-7 వతె4-23 మొ6-8వ భో7-24
- 2 ఆమా॥ ● గు రా3-28 ఆనూ॥రా2-34 వర్జంలేదు భో7-20
- 3 శు॥ పా శు తె5-38 శ్రేతె5-11 వతె8-47 మొ10-33 భో7-6
- 4 వి॥ శ పూర్తి మూల పూర్తివప2-4 మొ3-50వ వతె6-4 మొ భో7-12
- 5 వి॥ ఆ ఉ7-47 మూ॥ఉ7-46 శేవతె7-50 వవసా6-21 మొ8-7వ భో7-8
- 6 త॥ సో ఉ9-45 పూ॥సాఉ10-42 వరా7-54 మొ9-38వ భో7-4
- 7 చ॥ మం ఉ11-24 ఉపాప11-55 వసా4-36 మొ6-19వ
- 8 పం॥ బు ప12-37 కప2-1 వరా7-13 మొ8-54 భో6-56
- 9 మ॥ గు ప1-20ధనిప3-14వరా10-37 మొ12-36భో6-5 సప్తమితిథి సుబ్రహ్మణ్యవస్తి
- 10 స॥ శు ప1-33కతప3-58వరా10-23 మొ12-0వ భో6-48 అష్టమితిథి
- 11 ఆ॥ శ ప1-14పూ॥సా4-13వరా1-39 మొ3-14వభో6-44
- 12 న॥ ఆ ప12-26ఉపాసా3-58వతె3-36 మొ5-10వవమితిథిభో6-40
- 13 ద॥ సో ప11-13 రేసా3-19 వర్జంలేదు భో6-36
- 14 ఏ॥ మం ప9-37అశ్వసా2-19వతె10-29 మొ12-1వవరా11-22 మొ12-53వభో6-32
- 15 ద్వా॥ బు ఉ7-44త్రయోదశతె5-26ధప1-2వరా12-15 మొ1-45వధనుభో8-33హనువస్యంతం
- 16 చతు॥ గు తె3-20 * కృ ప 11-32వరా3-30 మొ5-0వభో8-29
- 17 పూ॥ ○ శు రా12-5 శోఉ9-56వప3-8 మొ4-37వభో8-26 దత్తాత్రేయోత్పత్తి
- 18 బ॥ పా శ రా10-35మృత8-14వసా4-4 మొ5-34వభో8-22
- 19 వి॥ ఆ రా8-20అర్ధృతె6-36పునతె5-1వసా5-48 మొ7-18వభో8-18
- 20 త॥ సో సా6-14పుష్యతె3-45వప12-38 మొ2-8వభో8-14
- 21 చ॥ మం సా4-26అశ్రేరా2-40వసా3-56 మొ5-28వభో8-10
- 22 పం॥ బు ప2-54మరా1-55వప2-17 మొ3-50వభో8-6పంచమితిథి
- 23 మ॥ గు ప1-46శ్రబ్ధరా1-40వతె9-50 మొ11-25వ భో8-3 తిథిద్వయం
- 24 స॥ శు ప1-5ఉత్తరరా1-47వతె8-54 మొ10-30వ భో7-0 అష్టమితిథి
- 25 ఆ॥ శ ప12-54హసా2-28వతె10-26 మొ12-5భో7-57
- 26 న॥ ఆ ప1-12దితెతె4-34వతె10-50 మొ12-30వ భో7-54 దశమితిథి
- 27 ద॥ సో ప2-2స్వాతె5-26వతె9-33 మొ11-16వ భో7-50కుకాస్తమయ శూన్యతిథి
- 28 ఏ॥ మం ప3-20విశా॥పూర్తివతె11-18 మొ1-2వభో7-46
- 29 ద్వా॥ బు సా5-4విశా॥ఉ7-21వప11-44 మొ1-30వ భో7-42
- 30 త్ర॥ గు రా7-5అనూ॥ఉ9-44వసా3-56 మొ5-42వ భో7-38
- 31 చతు॥ శు రా9-16శ్రేప12-18వరా9-8 మొ10-54వ వ్యక్తికభో7-34

దేవీ ప్రసాదములు

మీచే తయారుచేయబడు స్త్రీల వరప్రసాదములైన “లోద్ర”,
“గర్భరక్షక” ప్రభావములను పొగడుటకు. అదికేషునక్త నను
తరముకాదని నొక్క-వక్కాణించుటకు సందియములేదు.

నాకు వివాహమై : 10 సంవత్సరములవఱకు సంతానములేదను
నిందను భరింపలేక “అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి” అని చీకాకుపడి
యుండి కట్టకడపట “శ్రీమహాలక్ష్మీదేవి” పుష్పవాసి నై 40 దిన
ములు అన్న ఆహారములులేక యేకచింతతో పూజచేయుచుండ,
ఆ దేవియొక్క అనుగ్రహమువలన, ఒక మహానీయుడు నన్ను
లోద్రను సేవింపుమని ఉపదేశించెను. ఆక్షణముసందే తమ
అమోఘమైన లోద్రను తెప్పించి సేవించితిని. ఒక బుడ్డికే యా
మాత నాకు పుత్రసంతానమును కలుగజేసినది. మీయొక్క
గర్భరక్షకయొక్క ప్రభావమువలన, నవమాసములుగడిపి ఒక
చక్కని మగశిశువునుగాంచి, సంతోషసాగరంబున మునింగి
యున్న దానను. కొలదిదినములలోనే నాశిశువుయొక్క ఛాయా
పటమును పంపుటకు, కుతూహలపడుచున్న దానను. నాకు తెలి
సిన సంతానహీనుల కందఱిని, లోద్రను, పేదప గర్భరక్షకను
సేవించి పుత్రపుత్రికారత్నములను పొందుడని పోత్సాహపఱ
చుచు, ఆ లక్ష్మీమహాదేవియే తమ అమోఘమైన లోద్రను,
గర్భరక్షకను ప్రపంచమంతటను వ్యాపింపజేసి “అపుత్రస్యగతి
ర్నాస్తి” అను లోకోక్తికి నిలువనీడలేనట్లుచేయ ప్రార్థించు
చున్న దానను.

కొత్తపేట,

కాళహస్తి.

15-11-37

ఇట్లు

టి. అచ్చయ్య,

మిస్ట్రీస్సు.

రాగం : ఆనంద శ్లోరవి

మధురానగరిలో - చల్లనమ్మబోను - దారివిడుము - కృష్ణా
మాపటివేళకు - తప్పకవచ్చెద - పట్టకుకొంగు - గట్టిగాను - కృష్ణా

కొనరికొనరి నాతో సరసములాడకు

రాజమార్గమిది - కృష్ణా - కృష్ణా

వ్రజవనితలునన్ను - చేరవత్తురిక

విడువిడునాచెయి - కృష్ణా - కృష్ణా | మధురానగరిలో ||

సంగీతవిద్వాన్

చిత్తూరు సుబ్రహ్మణ్యంపిళ్లై.